

Stichting

Pensioenfonds

Openbare Bibliotheken

Stichting Pensioenfonds Openbare Bibliotheken

Akerstraat 92, 6411 HD Heerlen

Postbus 4471, 6401 CZ Heerlen

Telefoon: 045 - 5763 333

Telefax: 045 - 5741 117

Ingeschreven in het Handelsregister van

de Kamer van Koophandel en Fabrieken

onder nummer 4155 0223 0000

Verslag over het boekjaar

1-1-2013 t/m 31-12-2013

Inhoud

	Pagina
Bestuur en organisatie	5
Meerjarenoverzicht	9
Bestuursverslag	
Voorwoord	11
Algemeen	12
Pensioenregeling	23
Algemene ontwikkelingen	24
Fondsspecifieke ontwikkelingen	27
Risicoparagraaf	29
Beleggingen	35
Samenvatting actuariel rapport	
Voorziening pensioenverplichtingen	45
Verslag van het verantwoordingsorgaan	
Oordeel verantwoordingsorgaan	49
Reactie van het bestuur	51
Visitatiecommissie	
Samenvatting van het Rapport Bevindingen Visitatiecommissie 2011	53
Samenvatting van het Rapport Bevindingen Visitatiecommissie 2013	57
Reactie bestuur	58
Jaarrekening	
Balans per 31 december	62
Staat van baten en lasten	64
Kasstroomoverzicht	66
Grondslagen voor waardering en resultaatbepaling	67
Toelichting op de balans per 31 december	71
Toelichting op de staat van baten en lasten	79
Risicoparagraaf	84

Pagina**Overige gegevens**

Gebeurtenissen na balansdatum	93
Financiering	93
Resultaatbestemming	94
Uitvoering	94
Actuariële verklaring	95
Controleverklaring van de onafhankelijke accountant	97

Bestuur en organisatie

Bestuur

per 31 december 2013

Benoemd door de werknemersorganisatie

ABVAKABO FNV resp. CNV Publieke Zaak

E.C. Grootendorst	voorzitter
W.R. Oosterink	
G. de Ruiter	plv. voorzitter
Mevr. H. Yagoubi	

Benoemd door de Vereniging

Openbare Bibliotheken (VOB)

H.T. Das ¹⁾	
W.A. Feijt	secretaris-penningmeester
Mevr. H.E. de Herder	plv. secretaris-penningmeester
Vacature	van 01-07-2012 tot 19-02-2013
Mevr. C.P.M. Teunissen	vanaf 19-02-2013

Deelnemersraad

Mevr. I.A. Annegarn	
R.W. Blei	secretaris
D. van der Bijl	voorzitter
Mevr. A.M. Bovenberg	lid gepensioneerden
Mevr. M. Griffiths-Broekhuis	(tot 22-08-2013)
Vacature	(vanaf 22-08-2013)
A. Haaksma	
Mevr. I. Tervoort	
Mevr. A.H.M.H. Verhagen-Bijen	lid gepensioneerden
Mevr. E. Verhagen	lid gepensioneerden
Mevr. C. Wiewel	

1) De heer Das heeft in het verslagjaar te kennen gegeven zijn lidmaatschap als bestuurder te willen beëindigen. De VOB heeft de heer R.J. Pronk op 29 april 2013 voorgedragen tot diens opvolger. De heer Pronk heeft in het verslagjaar de procedure inzake betrouwbaarheid en geschiktheid bij DNB doorlopen. DNB heeft op 2 januari 2014 te kennen gegeven in te stemmen met de benoeming van de heer Pronk.

Verantwoordingsorgaan

B. Dingemans	werkgeverslid
F.E.M.C. van Groeninge	werkgeverslid, voorzitter
A. Beek	werknemerslid tot 15 maart 2013
S.J. Lourens-van den Hout	werknemerslid vanaf 22 mei 2013
G.C. Remmerts	werknemerslid vanaf 8 oktober 2013
H. de Bruin	lid gepensioneerden
R. Kooijman	lid gepensioneerden, secretaris

Dagelijks bestuur

W.A. Feijt
E.C. Grootendorst
Mevr. H.E. de Herder
G. de Ruiter

Auditcommissie

Mevr. H.E. de Herder
E.C. Grootendorst
W.R. Oosterink
W.A. Feijt

Beleggingscommissie

B. van de Belt ¹⁾
W.A. Feijt
E.C. Grootendorst
G. de Ruiter

Commissie Communicatie

H.T. Das ²⁾
Mevr. H.E. de Herder
Mevr. H. Yagoubi

1) De heer Van de Belt neemt als extern deskundige deel aan de beleggingscommissie.

2) De heer Das heeft in het verslagjaar te kennen gegeven zijn lidmaatschap als bestuurder te willen beëindigen. De VOB heeft de heer R.J. Pronk op 29 april 2013 voorgedragen tot diens opvolger. De heer Pronk heeft in het verslagjaar de procedure inzake betrouwbaarheid en geschiktheid bij DNB doorlopen. De heer R.J. Pronk heeft sinds 1 juli 2013 als aspirant lid aan de commissie communicatie deelgenomen. DNB heeft op 2 januari 2014 te kennen gegeven in te stemmen met de benoeming van de heer Pronk.

Pensioencommissie

W.A. Feijt	
G. de Rooter	
Mevr. H. Yagoubi	
Vacature	van 01-07-2012 tot 19-02-2013
Mevr. C.P.M. Teunissen	vanaf 19-02-2013

Externe organisatie

Raadgevend actuaaris	Mercer (Nederland) BV Startbaan 6 1185 XR Amstelveen
Waarmerkend actuaaris	Towers Watson Netherlands B.V. Prof. E.M. Meijerslaan 5 1183 AV Amstelveen
Accountant	Ernst & Young Accountants LLP Stationsplein 8C 6221 BT Maastricht
Herverzekering	ZwitserLeven N.V. Burgermeester Rijnderslaan 7 1185 MD Amstelveen
Administratie en uitvoerend actuaariaat	AZL N.V. Akerstraat 92 6411 HD Heerlen
Coördinerend vermogensbeheerder	AZL Vermogensbeheer B.V. (handelend onder de naam ING Investment Management Implemented Client Solutions [ICS]) Akerstraat 92 6411 HD Heerlen
Beheerder Overlay	F & C Jachthavenweg 109k 1081 KM Amsterdam
Monitoring en custody	KAS BANK N.V. Nieuwezijds Voorburgwal 225 1012 RL Amsterdam

Meerjarenoverzicht

	2013	2012	2011	2010	2009
Aantallen					
Deelnemers	7.980	8.389	8.803	9.292	9.430
Gewezen deelnemers	10.052	9.719	9.532	9.137	9.017
Pensioengerechtigden	5.100	4.859	4.468	4.172	3.956
Totaal	23.132	22.967	22.803	22.601	22.403
Premieontwikkeling					
OP-pakket					
Percentage pensioen bijdrage	22,50%	22,50%	22,50%	21,50%	19,00%
Verhaalspercentage 1 ¹⁾	8,80%	8,80%	8,80%	8,40%	7,40%
Franchise per 1 januari	13.227	13.227	12.898	12.673	12.465

1) Het verhaalspercentage 1 wordt berekend over het pensioengevend salaris na aftrek van de franchise.

	2013	2012	2011	2010	2009
Financiële gegevens					
(in duizenden euro)					
Beleggingen					
Belegd vermogen	1.484.020	1.439.103	1.270.308	1.120.132	972.265
Beleggingsopbrengsten	20.968	184.076	135.046	129.283	113.656
Rendement op basis van total return (exclusief risico overlay)	6,7%	15,2%	11,9%	13,0%	15,9%
Reserves					
Algemene reserve	2.115	-38.092	-87.397	-66.372	-32.525
Solvabiliteitsreserve	182.596	184.787	172.565	185.019	152.825
Totaal reserves	184.711	146.695	85.168	118.647	120.300
Langlopende schuld VPL-Overgangsregeling	5.534	5.255	0	0	0
Voorziening pensioenverplichtingen					
Eigen rekening	1.307.950	1.318.954	1.187.147	1.006.607	863.556
Herverzekering	6.161	6.775	6.831	6.813	6.511
	1.314.111	1.325.729	1.193.978	1.013.420	870.067
Overige technische voorzieningen	3.308	3.558	8.874	10.519	10.709
Bijdragen	41.576	43.132	44.316	42.624	37.082
Pensioenuitkeringen	33.247	32.458	30.954	29.420	28.583
Dekkingsgraad o.b.v. FTK	114,1%	111,1%	107,1%	111,7%	113,8%
Vereiste dekkingsgraad o.b.v. FTK	113,9%	114,0%	114,4%	118,2%	117,5%
Reële dekkingsgraad	80,0%	74,2%	70,9%	74,8%	73,3%
Gemiddelde rente	2,7%	2,4%	2,8%	3,5%	3,9%

Bestuursverslag

Voorwoord

Inleiding

Alle in dit jaarverslag vermelde bedragen zijn, tenzij anders vermeld, weergegeven in eenheden van € 1.000.

Stichting Pensioenfonds Openbare Bibliotheken (POB) is opgericht op 1 januari 1957 en heeft als statutaire vestigingsplaats 's-Gravenhage. Het is een verplicht gesteld bedrijfstakpensioenfonds op grond van de Wet verplichte deelneming in een Bedrijfstakpensioenfonds 2000. De verplichtstelling geldt voor iedere werknemer die in dienst is van een in Nederland gevestigde privaatrechtelijke openbare bibliotheek of een andere werkgever die door het bestuur is aanvaard als aangesloten werkgever. Het gaat steeds om instellingen die onder de werkingssfeer van de CAO Openbare Bibliotheken vallen. Bij het POB kunnen ook instellingen zijn aangesloten die daartoe een verzoek hebben ingediend en voldoen aan de genoemde voorwaarden in de statuten. Tevens dient deze instelling naar het oordeel van het bestuur voldoende verwantschap te vertonen met de bedrijfsactiviteiten van de bibliotheken.

Financiële situatie

Eind december 2013 bedroeg de aan De Nederlandsche Bank (DNB) gerapporteerde dekkingsgraad van het POB 114,1% en deze is gestegen ten opzichte van 111,1% per eind december 2012.

De dekkingsgraad ligt eind 2013 boven de minimaal vereiste dekkingsgraad van 104,1%. Het POB is echter nog niet uit herstel. Daarvan is volgens DNB pas sprake zodra de dekkingsgraad drie achtereenvolgende kwartalen minimaal gelijk is aan de vereiste dekkingsgraad van 113,9%. Het herstelplan is tot dat moment van toepassing. Naast de DNB dekkingsgraad, die wordt vastgesteld op basis van de door DNB voorgeschreven gemodelleerde rente, stelt het fonds nog steeds een dekkingsgraad op basis van de zuivere marktrente vast. Deze beleidsdekkingsgraad wordt gehanteerd voor het nemen van beleidsbeslissingen (zoals toeslagverlening) en bedraagt per 31 december 2013 112,8% (eind 2012: 106,4%).

In dit bestuursverslag wordt separaat verslag gedaan van de financiële positie van het fonds en het herstelplan.

Kredietcrisis en herstelplan

De geplande dekkingsgraad volgens het herstelplan ultimo 2013 is 112,9% en de dekkingsgraad volgens DNB systematiek is 114,1%. Het bestuur evalueert jaarlijks de voortgang van het herstel op basis van de stand per 31 december.

In lijn met dit herstelplan en het geldende beleidskader heeft het bestuur voor 2014 de volgende maatregelen genomen:

Continuering van het premieniveau

CAO-partijen hebben in het verslagjaar besloten de regeling conform de fiscale wetgeving te wijzigen. Dit was door aanpassing van de fiscale kaders noodzakelijk geworden. De pensioenleeftijd blijft gehandhaafd op 65 jaar, maar wel wordt het jaarlijks opbouwpercentage van het ouderdomspensioen teruggebracht van 2,25% naar 1,84% per 1 januari 2014. Deze 1,84% is het nieuwe fiscale maximum dat verbonden is aan de leeftijdsgrens van 65 jaar. Daarnaast is het opbouwpercentage van het partnerpensioen aangepast, naar 70% van 2,15% = 1,505% per (toekomstig) deelnemersjaar.

Het POB dient verplicht een kostendekkende premie te heffen. Bij deze kostendekkende premie wordt uitgegaan van een gedempte rentevoet. De gedempte premie werd vanaf 2009 gebaseerd op een rentevoet van 4%, op basis van het afgerond gemiddelde van de afgelopen 60 maanden rentetermijnstructuur (RTS). Per 31 oktober 2013 bedroeg het 60-maands gemiddelde van de rente 3,1%, af te

ronden op 3%. Een lager renteniveau heeft grote gevolgen voor het premieniveau. De lastenverlaging door de genoemde versoering van de pensioenregeling wordt teniet gedaan door de renteaanpassing naar 3%. De geschatte kostendeekkende premie (inclusief de overgangsregeling) bedraagt 22% van de salarissom. Deze 22% geldt als minimumniveau voor de te heffen premie.

Op grond van het beleidskader zou de premie tussen de 21,5% en 24% bedragen, maar de eis tot kostendeekkendheid zorgt ervoor dat de te heffen premie minimaal 22% moet zijn. Een premieverlaging (van maximaal 0,5%) acht het bestuur niet opportuun, vanwege het feit dat het POB nog niet de gewenste financiële positie heeft bereikt.

Gezien de financiële situatie in de bibliotheeksector acht het bestuur het overigens ook niet wenselijk en haalbaar om de premie hoger vast te stellen dan 22,5%. Per 1 januari 2014 is de premie daarom gehandhaafd op 22,5%.

Toeslagverlening

Het POB probeert ieder jaar de pensioenuitkeringen en de opgebouwde aanspraken te verhogen.

Per 1 januari 2013 is als gevolg van aanhoudend verslechterde financiële positie van het POB en de dekkingsgraad, die het POB hanteert bij zijn beleidsvorming, geen toeslag verleend.

Het bestuur heeft in het verslagjaar besloten om per 1 januari 2014 een toeslag te verlenen ter grootte van 1%.

Aanpassing van het beleggingsbeleid

In 2013 zijn wijzigingen in het beleggingsbeleid doorgevoerd naar aanleiding van de in 2012 verrichte ALM-studie. De belangrijkste aanpassingen waren het verhogen van het belang in vastrentende waarden, het verlagen van het belang in aandelen en de volledige verkoop van het belang in grondstoffen. De afdekking van het renterisico werd verlaagd van 60% naar 50%. De afdekkingstrategieën middels opties ter bescherming van de dekkingsgraad tegen neerwaartse risico's van extreme marktsituaties zijn gehandhaafd.

Algemeen

Doelstelling

De doelstelling van het POB luidt volgens de statuten: "het treffen van pensioenvoorzieningen ter zake van ouderdom, overlijden en arbeidsongeschiktheid voor deelnemers en gewezen deelnemers aan de pensioenregeling, alsmede voor hun nagelaten betrekkingen, overeenkomstig de bepalingen van deze statuten en het pensioenreglement".

ABTN

Het POB evalueert jaarlijks de actuariële en bedrijfstechnische nota (ABTN). De wijziging van de ABTN is in december 2013 in het bestuur besproken en zal in het eerste kwartaal 2014 ter advisering worden voorgelegd aan de deelnemersraad. De belangrijkste wijzigingen in 2013 hebben betrekking op:

- Een actualisering als gevolg van wijzigingen in het beleggingsbeleid en de rol van AZL Vermogensbeheer handelend onder de naam ING Investment Management Implemented Client Solutions [ICS];
- Het opnemen van een verduidelijking betreffende de continuïteit van de bedrijfstak;
- Een toevoeging aan paragraaf 7.2 inzake de rekenrente;
- Bijlage M: Financieel crisisplan is in het verslagjaar herzien;
- Bijlage N: Dispensatieprocedure is toegevoegd, alsmede
- Tekstuele opmerkingen en enkele aanpassingen aan de huidige wet- en regelgeving.

Statuten

De statuten van het POB zijn in het onderhavige verslagjaar niet aangepast. De laatste notariële akte dateert van december 2011.

Wel is er in het verslagjaar een voorstel tot wijziging van de statuten opgesteld. De wijzigingen hebben betrekking op:

- Artikel 1,38: Begripsbepalingen; De naam van de werkgeversorganisatie is aangepast;
- Artikel 14: Zelfevaluatie van het bestuur: uitgebreid met 'dan wel een externe partij';

- Artikel 30: Wijze van vastlegging van de notulen;
- Artikel 32 lid 8: vervalt aangezien de vergoedingsregeling voor het verantwoordingsorgaan reeds is meegenomen in artikel 41;
- Artikel 38, lid 5: vervalt aangezien de vergoedingsregeling voor het verantwoordingsorgaan reeds is meegenomen in artikel 41;
- Artikel 41 lid 1: opgenomen dat ook vacatiegelden worden uitgekeerd.

Het POB bestuur beraadt zich over de huidige verplichtstelling en op welke wijze deze kan worden verruimd. Indien dit wordt bewerkstelligd dan is dit een aandachtspunt bij de wijziging van de statuten.

Het bestuur heeft besloten, daar de nieuwe governancestructuur conform het paritair bestuursmodel ook in de statuten dient te worden opgenomen, de wijziging van de statuten in 2014 op te stellen en tevens notarieel te verlijden. Hierbij zal rekening worden gehouden met bovenstaande punten en eventuele nieuwe ontwikkelingen.

Bestuur

Het POB wordt gedurende 2013 beheerd door een bestuur dat uit acht leden bestaat. Het bestuur kent een paritaire samenstelling. De samenstelling van het bestuur is in het verslagjaar gewijzigd.

Wegens het aftreden van de heer J. J.M. van Pelt per 1 juli 2012 is een vacature ontstaan. De Vereniging Openbare Bibliotheken heeft mevrouw C.P.M. Teunissen voorgedragen als opvolger van de heer Van Pelt. Mevrouw Teunissen heeft de procedure inzake benoeming bij DNB doorlopen en is vervolgens per 19 februari 2013 benoemd nadat DNB heeft aangegeven in te kunnen stemmen met de voorgenomen benoeming.

De heer Das heeft in het verslagjaar te kennen gegeven zijn lidmaatschap als bestuurder te willen beëindigen. De VOB heeft de heer R.J. Pronk op 29 april 2013 voorgedragen tot diens opvolger. De heer Pronk heeft in het verslagjaar de procedure inzake betrouwbaarheid en geschiktheid bij DNB doorlopen. DNB heeft op 2 januari 2014 ingestemd met de benoeming van de heer Pronk.

In het verslagjaar is tevens gekeken naar een wijziging van de vervulling van de functies van (plaatsvervangend) voorzitter en (plaatsvervangend) secretaris-penningmeester. Deze worden thans afgewisseld en telkens met ingang van 1 juli voor de duur van 2 jaar vervuld door een vertegenwoordiger van de werkgeverszijde respectievelijk werknemerszijde. Deze functies zijn laatstelijk per 1 juli 2011 gewisseld. De eerstvolgende wisseling zou dus hebben moeten plaatsvinden per 1 juli 2013.

Deze wisseling is ook in gang gezet. Vanwege een beleidswijziging bij DNB dient een functiewijziging tot (plaatsvervangend) voorzitter te worden voorgelegd. Daarnaast is in het bestuur besproken om vanuit governance oogpunt de functie van secretaris-penningmeester te scheiden in een functie voor secretaris alsmede een functie voor penningmeester. De voordrachten voor secretaris en penningmeester dienen bij DNB te worden gemeld.

In het dagelijks bestuur zijn de bovengenoemde rollen verdeeld en conform de door DNB gestelde eisen voorgelegd aan DNB. In februari 2014 is besloten dat de heer Grootendorst voorzitter vooralsnog blijft. Mevrouw De Herder zal de functie van vicevoorzitter gaan bekleden. De heer De Ruiter wordt penningmeester en vice-secretaris. De heer Feijt neemt de functie van secretaris en vice-penningmeester op zich.

Het bestuur vergaderde in het verslagjaar op 27 februari, 1 mei, 5 juni, 19 juni, 9 oktober, 8 november en 4 december.

Daarnaast kent het fonds een Dagelijks Bestuur. De taken en bevoegdheden van het Dagelijks Bestuur zijn beschreven in een mandaatregeling. Het Dagelijks Bestuur vergaderde op 7 januari, 13 februari, 27 maart, 24 mei, 19 september en 20 november.

Deelnemersraad

De belangrijkste taak van de deelnemersraad is het (on)gevraagd adviseren van het bestuur over een aantal nader in het reglement van de deelnemersraad omschreven zaken. De samenstelling van de deelnemersraad doet recht aan de eisen van de regelgeving op dit punt.

De deelnemersraad kent tien leden, die op voordracht van de vakbonden door het bestuur zijn benoemd. Uitgangspunt voor de verdeling tussen deelnemers en gepensioneerden is de getalsmatige verhouding tussen deze twee categorieën in het bestand van het POB. In het verslagjaar is mevrouw Griffiths overleden. Mevrouw Bovenberg heeft haar deelname in de deelnemersraad per 31 december 2013 beëindigd. Er is voor gekozen de ontstane vacatures tussentijds niet in te vullen daar de deelnemersraad collectief aftreedt per 31 december 2013. Door de nieuwe wetgeving zal de deelnemersraad per 1 juli 2014 worden opgeheven. Het bestuur achtte het dan ook niet zinvol om voor een half jaar nieuwe verkiezingen uit te schrijven. Het bestuur heeft daarom besloten de huidige deelnemersraad tot en met 30 juni 2014 te continueren.

De deelnemersraad heeft op 19 juni en 4 december gezamenlijk met het bestuur vergaderd.

Daarnaast heeft de deelnemersraad afzonderlijk op 20 maart, 4 juni, 13 november vergaderd.

In de vergaderingen van de deelnemersraad kwamen onder andere de onderstaande onderwerpen aan de orde:

- het jaarwerk betreffende verslagjaar 2012;
- de toeslagverlening en de hoogte van de premie per 1-1-2014;
- de wijziging van de pensioenreglementen;
- de financiële situatie van het pensioenfonds.

Verantwoordingsorgaan

Het bestuur legt jaarlijks verantwoording af aan het verantwoordingsorgaan.

Het verantwoordingsorgaan geeft een oordeel over het handelen van het bestuur aan de hand van het jaarverslag, de jaarrekening en andere informatie, over het door het bestuur gevoerde beleid en over beleidskeuzes voor de toekomst. Ook heeft het verantwoordingsorgaan het recht gevraagd en ongevraagd advies uit te brengen aan het bestuur aangaande enkele met name genoemde onderwerpen, zoals de organisatie van het intern toezicht, de interne klachten- en geschillenregeling en het communicatiebeleid. Er wordt verslag gedaan van de bevindingen van het verantwoordingsorgaan over het door het bestuur gevoerde beleid. Het verantwoordingsorgaan bestaat uit telkens twee leden namens de werknemers, de werkgevers en de pensioengerechtigden.

De heer Beek is in het verslagjaar op verzoek van het bestuur gestopt met zijn lidmaatschap in het Verantwoordingsorgaan.

De heer Beek voldeed niet meer aan de voorwaarden voor lidmaatschap van het verantwoordingsorgaan.

Bij aanvang van het boekjaar bestond reeds een vacature in de zetel als vertegenwoordiger van de deelnemers.

Gedurende het verslagjaar zijn de dames Remmerts en Lourens-van den Hout toegetreden als vertegenwoordiger van de deelnemers.

Beide benoemingen zijn op voordracht van ABVAKABO FNV. CNV Publieke Zaak kon helaas geen kandidaten leveren.

Het verantwoordingsorgaan vergaderde in het verslagjaar op 17 juni.

Op 7 februari, 19 juni en op 20 november vergaderde het bestuur met het verantwoordingsorgaan over diverse zaken van het pensioenfonds zoals het jaarwerk 2012, financiële positie van het POB, wijzigingen in diverse fondsdocumenten, het vergaderschema voor 2014 en de governance van het fonds en de gevolgen van de Wet versterking bestuur.

Cursussen deelnemersraad en verantwoordingsorgaan

Op 20 maart en 30 oktober vonden cursussen voor de leden van de deelnemersraad en het verantwoordingsorgaan plaats. Tijdens deze cursussen stonden de volgende onderwerpen centraal:

- POB / Financiële positie. Vermogensbeheer;
- Governance / Wet Versterking Bestuur Pensioenfonds;
- Nieuwe pensioenwetgeving / Regeerakkoord / AOW;
- Actualiteiten;
- ALM Studie 2012;
- Nieuwe Pensioenkader 2014: Pensioencontract en FTK 2015.

Intern toezicht

Op grond van de Principes voor Goed Pensioenfondsbestuur dient het bestuur zorg te dragen voor de organisatie van een transparant intern toezicht op het eigen functioneren van het (bestuur van het) pensioenfonds. De taken van het interne toezicht omvatten het beoordelen van beleids- en bestuursprocedures en processen, alsmede het beoordelen van de aansturing van het POB en de wijze waarop het bestuur omgaat met de lange termijnrisico's. Het bestuur heeft besloten om het intern toezicht in te vullen door middel van visitatie. Het bestuur stelt eens per twee jaren een visitatiecommissie samen. De visitatiecommissie ontvangt de opdracht het functioneren van het bestuur van het POB kritisch te bezien. In 2011 heeft een visitatie plaatsgevonden. Het bestuur heeft in het verslagjaar een terugkoppeling verzorgd naar VCHolland betreffende de aanbevelingen uit het visitatierapport 2011.

Met betrekking tot de bevindingen en aanbeveling uit het visitatierapport 2011 heeft het POB bestuur in 2012 de aanbevelingen ter behandeling verdeeld over de verschillende commissies van het bestuur. Begin 2013 heeft het bestuur de visitatiecommissie voorzien van een terugkoppeling waarbij is aangegeven wat het bestuur met de aanbevelingen heeft gedaan. De visitatiecommissie gaf aan dat zij ingenomen waren met de terugkoppeling en genomen acties van het bestuur.

In het verslagjaar heeft het bestuur wederom VCHolland opdracht tot visitatie gegeven. De visitatiecommissie bestond uit drie onafhankelijke deskundigen. De visitatiecommissie heeft in de maand december van het verslagjaar het conceptrapport opgeleverd. Dit is in de bestuursvergadering van 5 december besproken. Enkele inhoudelijke commentaren zijn door VCHolland verwerkt waarna het definitieve rapport in januari 2014 is opgeleverd. In dit jaarverslag is een samenvatting van de aanbevelingen opgenomen. De aanbevelingen worden in 2014 in het bestuur dan wel de commissie behandeld.

Commissies van het bestuur en de Commissie van Beroep

Er zijn vier vaste commissies binnen het bestuur, namelijk de Pensioencommissie, de Commissie Communicatie, de Beleggingscommissie en de Auditcommissie. Deze commissies worden ondersteund door externe adviseurs.

De Pensioencommissie bereidt de inhoudelijke vormgeving van de pensioenregeling voor ten behoeve van het bestuur. Ze geeft zo nodig een nadere uitleg van de pensioenregeling dan wel andere fondsdocumenten. Tevens besteedt de pensioencommissie aandacht aan administratief-technische vragen.

De Commissie Communicatie bereidt het communicatiebeleid voor en daarnaast de vormgeving en inhoud voor de te verstrekken informatie aan de verschillende doelgroepen binnen het POB. Ze bepaalt ook de inzet van de meest geschikte communicatiemiddelen.

De Beleggingscommissie is ingesteld om de beleggingsactiviteiten te monitoren en alle besluiten op het gebied van beleggingen voor te bereiden voor het bestuur.

De Auditcommissie is ingesteld in het kader van risicomangement, administratieve organisatie en interne controle van het POB. Tevens richt de commissie zich op de behandeling van algemene zaken, zoals de overeenkomsten met dienstverleners.

De mogelijkheid bestaat om tegen besluiten van het bestuur, als die geen algemene strekking hebben, beroep in te stellen bij de Commissie van Beroep. De leden van deze commissie mogen geen bestuurslid zijn van het POB en ook geen andere band hebben met het POB. Deze commissie, die ad hoc wordt samengesteld, behandelt ingediende bezwaarschriften en brengt de beslissing op beroep en de daaraan ten grondslag liggende overwegingen ter kennis van het bestuur. Er zijn in het verslagjaar geen klachten geweest dan wel bezwaarschriften ingediend.

Uitbestede activiteiten

Het vermogen van het POB wordt beheerd door AZL Vermogensbeheer handelend onder de naam ING Investment Management Implemented Client Solutions (ICS) op basis van door het bestuur vastgestelde richtlijnen met betrekking tot het vermogensbeheer. Daarnaast verzorgt AZL de beleggingsadministratie.

De pensioenadministratie (deelnemersadministratie en pensioenbetalingen) en de financiële administratie worden eveneens uitgevoerd door AZL.

De actuariële advisering is opgedragen aan Mercer. De waarmerking is opgedragen aan Towers Watson.

Het bestuur maakt zodoende onderscheid tussen beleid en uitvoering van het gekozen beleid als het gaat om actuariële werkzaamheden. De raadgevend actuaaris ondersteunt het bestuur met betrekking tot beleidszaken.

De acties verbonden aan de uitvoering van het gekozen beleid worden verricht door de uitvoerende actuaaris die is verbonden aan AZL.

De controle van de administratie en de jaarrekening wordt verricht door Ernst & Young Accountants.

KAS BANK is de custodian van het POB en draagt als zodanig zorg voor de bewaarneming van de effecten van het fonds. Vanaf 2011 verricht KAS BANK ook de (externe) monitoring van de beleggingen van het POB.

F&C beheert de aandelenopties en de rente-opties (swaptions) van het fonds. Aanpassingen in de optieposities worden uitgevoerd na goedkeuring van de beleggingscommissie conform het afgesproken mandaat.

Aangesloten instellingen

Bij de aanvang van het verslagjaar waren 164 instellingen aangesloten. In de loop van het jaar treden instellingen toe c.q. eindigt de aansluiting van instellingen. Hierdoor komt het aantal aangesloten instellingen ultimo jaar uit op 165.

Uitvoering en incassoprocedure

De aangesloten instellingen zijn aan het POB een premie verschuldigd voor de verzekering van pensioen en de daaraan verbonden kosten. De jaarlijkse premie bedraagt een door het bestuur, gehoord de raadgevend actuaaris, vast te stellen percentage van het pensioengevend salaris.

De betaling geschiedt bij jaarlijkse vooruitbetaling in vier gelijke termijnen. Dit voorschot wordt binnen zes maanden na afloop van het boekjaar verrekend met de over het boekjaar definitief verschuldigde premie.

Het POB hanteert een incassoprocedure die er op gericht is om de betalingsdiscipline bij aangesloten instellingen te handhaven.

Compliance officer

De compliance officer is belast met het toezicht op de naleving van de gedragscode door aan de gedragscode verbonden personen, waaronder de bestuursleden. Het gaat dan met name om de bepalingen in de gedragscode met betrekking tot het aanvaarden van relatiegeschenken, giften, uitnodigingen, nevenfuncties, het deelnemen in andere instellingen/zakelijke relaties enzovoort. Daarnaast adviseert de compliance officer over de uitleg en toepassingen van bepalingen zoals die zijn opgenomen in de gedragscode.

Mevrouw E. Thieme, Manager Risk & Compliance bij AZL N.V., is de compliance officer.

In het verslagjaar heeft de compliance officer ten aanzien van de naleving van de gedragscode geen bijzonderheden gemeld.

Gedragscode

Het bestuur beschikt over een gedragscode. De gedragscode is in het verslagjaar niet aangepast.

De leden van bestuur, deelnemersraad en verantwoordingsorgaan gaan met het oog op de naleving van de gedragsregels een individuele overeenkomst aan met het POB en ondertekenen tevens aan het einde van ieder kalenderjaar een verklaring over de juiste naleving van de bepalingen in de gedragscode in het afgelopen jaar. Ook dit verslagjaar heeft ondertekening van de gedragscode plaatsgevonden. De aan het POB verbonden uitvoeringsorganisaties dienen te verklaren dat zij een eigen gedragscode volgen die minimaal gelijkwaardig is aan de POB-gedragscode.

Sinds 2012 worden de leden van de Beleggingscommissie aangemerkt als insider.

Bevordering deskundigheid

Het POB heeft het deskundigheidsplan en de deskundigheidsmatrix bijgewerkt, rekening houdend met de actuele samenstelling van het bestuur en het plan van aanpak ter deskundigheidsbevordering van de pensioenroepers. Ook de leden van de deelnemersraad en het verantwoordingsorgaan zijn hierin betrokken.

Gedurende het gehele jaar is aandacht besteed aan actuele pensioenontwikkelingen en deskundigheidsbevordering. De bestuursleden hebben opleidingen gevolgd en bezochten regelmatig pensioenseminars en bijeenkomsten van de toezichthouder en de pensioenfederatie. Ze rapporteren hierover vervolgens aan het gehele bestuur.

Communicatie

De commissie communicatie acht een helder en open communicatiebeleid van belang over de ontwikkelingen en de actuele situatie van het POB. Periodiek wordt het communicatieplan aangepast aan de laatste stand van zaken.

Het POB werkt sinds 2011 met het communicatiebeleidsplan 2011-2015. In 2013 is onder andere aandacht besteed aan:

- Algemene ontwikkelingen in pensioenland zoals aanpassing van het wettelijke kader per 1-1-2014 en de gevolgen hiervan voor de pensioenopbouw;
- De ontwikkeling van de dekkingsgraad;
- Actualisering van de startbrochure.

De website van het POB onderscheidt verschillende doelgroepen en biedt informatie op maat. De website is in 2013 volledig herzien en voorzien van een nieuw POB logo. Regelmatig publiceert het POB nieuwsberichten om de belanghebbenden op de hoogte te houden van actuele zaken en ontwikkelingen. Tevens beschikt het POB over een pensioenplanner, waarmee de individuele deelnemers nog meer inzicht krijgen in de eigen pensioensituatie en de flexibiliseringsmogelijkheden die de POB-pensioenregeling hen biedt. Het POB werkt met het Uniform Pensioen Overzicht (UPO). De opgaven worden in historische volgorde bewaard op de website, zodat een deelnemer ook over voorgaande jaren opgaven kan raadplegen. Iedere actieve deelnemer kan daartoe via de website van het POB in een beveiligde omgeving zijn eigen UPO en de opgave van de jaarlijkse waardeangroei van de pensioenaanspraken (factor A genoemd) digitaal bekijken.

Het POB publiceert sinds 2010 periodiek nieuwsbrieven. In 2013 heeft het POB twee nieuwsbrieven uitgegeven. Daarnaast werkt het POB ten behoeve van de werkgevers met een digitale nieuwsbrief en deze is in 2013 twee keer gepubliceerd.

Risicobereidheidsonderzoek

In 2013 heeft het POB een risicobereidheidsonderzoek uit laten voeren. De onderzochte deelnemerspopulatie is niet representatief voor de totale populatie van het fonds.

Het bestuur heeft kennis genomen van de uitkomsten van het onderzoek. Het bestuur beseft dat gezien de beperkte deelname op basis van deze uitkomsten geen beleid kan worden gevormd. Wel heeft het bestuur de beleggingscommissie de opdracht gegeven te bezien of het huidige beleggingsbeleid meer risico inhoudt dan de risicobereidheid van deze groep deelnemers. De beleggingscommissie heeft laten weten dat het huidige beleggingsbeleid in lijn ligt met de risicobereidheid van deze deelnemers van het POB.

POB-Pensioendagen en voorlichtingsessies op locatie

In mei 2013 vond een POB Pensioendag plaats voor P&O-functionarissen en werkgevers. Op deze Pensioendag worden de pensioenactualiteiten toegelicht.

Op verzoek van vijf aangesloten instellingen zijn in 2013 op locatie pensioendagen georganiseerd voor circa 40 deelnemers. Tijdens deze informatiebijeenkomsten is onder meer ingegaan op pensioenactualiteiten en relevante ontwikkelingen op het gebied van de financiële positie van het POB, pensioenregeling, communicatie en klanttevredenheid en is een demonstratie met nadere uitleg over de toepassingsmogelijkheden van de POB-pensioenplanner gegeven.

Themadag t.b.v. gepensioneerden

Het POB heeft op 17 april 2013 op verzoek van de sector een themamiddag voor gepensioneerden georganiseerd over het POB en de pensioenactualiteiten. Daarnaast had deze middag een ontmoetingsaspect. Deze dag werd door ongeveer 110 personen bezocht en 87 van de gepensioneerden hebben die dag een evaluatie ingevuld. Het gekozen thema voor deze middag is: "Uw pensioenfonds nu en in de toekomst". Uit de evaluatie bleek dat deze middag door de sector zeer gewaardeerd werd. Tevens werd geopperd een dergelijke middag op regelmatige basis te organiseren.

Beleidsdagen

Het bestuur organiseert jaarlijks beleidsdagen. Het bestuur staat gedurende de beleidsdagen stil bij het (langetermijn)beleid van het POB en evalueert het functioneren van de betrokken externe partijen. Tevens vindt de jaarlijkse zelfevaluatie van het bestuur plaats. In het verslagjaar heeft het bestuur de evaluatie door een onafhankelijke derde laten verrichten waardoor de evaluatie geen onderdeel was van de beleidsdag. Wel is er aandacht besteed aan de perceptie, psychologische voorkeuren, het persoonlijk profiel en communicatie. Het bestuur heeft n.a.v. de evaluaties geen aanleiding gezien tot het nemen van speciale maatregelen. Onderwerpen die voorts deze dagen aan de orde zijn gekomen zijn de evaluatie van leveranciers, het integraal dynamisch beleidsplan. Ook hebben verdiepingssessies met de leveranciers en de Pensioenfederatie plaatsgevonden. In deze verdiepingssessies is aan iedere leverancier gevraagd aandacht te besteden aan 2 belangrijke strategische thema's voor het POB. Over de hele dag werd in kleine groepjes aandacht besteed aan de onderwerpen:

- Sustainability: minder risico's en meer vertrouwen;
- Herziening Financieel Toetsingskader en Reëel beleggen;
- Kostentransparantie, benchmarking en European Market Infrastructure Regulation (EMIR) in de praktijk;
- De Nederlandse Pensioenfondsenmarkt in 2020;
- Code Pensioenfondsen.

Het POB heeft voorts de resultaten van de workshops verwerkt in het POB strategisch beleidsplan 2014-2018.

Beleidsplan 2014-2018

Het bestuur actualiseert jaarlijks het beleidsplan. Het beleidsplan omvat een analyse van de verwachte ontwikkelingen gedurende de komende vijf jaar en een overzicht van de korte- en langetermijnbeleidsvoornemens van het POB. Het beleidsplan 2014-2018 is in december 2013 aan de orde geweest en zal in 2014 ter advies worden voorgelegd aan de deelnemersraad. Voortvloeiend uit het beleidsplan is tevens een jaarkalender opgemaakt met de concrete aandachtspunten voor 2014.

(Zelf)evaluatie

Alle bestuursleden zijn individueel geëvalueerd aan de hand van een gestructureerde vragenlijst. Deze lijst bestond uit open vragen met als doel een beeld te krijgen van het huidige en het gewenste functioneren van het bestuur volgens de bestuursleden zelf. Vervolgens heeft een eendaagse werkconferentie plaatsgevonden waarbij de gespreksresultaten de basis vormen voor een gedeelde analyse en vervolgaanspraken. De zelfevaluatie heeft plaatsgevonden onder leiding van mw. Prof. Dr. Ir G. van Dijk. De rol van de externe adviseur was die van procesbegeleider en facilitator.

Uit de reacties kan worden geconcludeerd, dat het bestuur zich gesteld ziet voor veel uitdagingen en opgaves die voortkomen uit zowel wetgeving als economische ontwikkelingen. Er wordt steeds meer gevraagd van de bestuursleden, veel meer verantwoordelijkheden, veel meer tijd en veel meer inzet. Vanuit de betrokkenheid van de bestuursleden van het POB is dat geen probleem. Wel vergt het lid zijn van een pensioenfondsbestuur steeds meer tijd, kennis en inspanning maar het wordt wel interessanter. Het bestuur streeft naar een steeds hoger deskundigheidsniveau, waartoe ook het opleidingsplan verder moet worden geïntensiveerd. De governance vraagt als gevolg van de inwerkingtreding van de Wet Versterking Bestuur de komende tijd veel aandacht. Het bestuur heeft vastgesteld dat het bestuur een homogeen bestuur is. Er wordt in saamhorigheid gewerkt aan de belangrijkste doelstelling van het fonds, te weten de continuïteit van een solide pensioenvoorziening, zoals geformuleerd onder doelstelling van het fonds.

Integere bedrijfsvoering en continuïteitsanalyse

Het beleid van het POB is gericht op integere bedrijfsvoering overeenkomstig artikel 143 van de Pensioenwet. Daaronder is met name begrepen het beheersen van bedrijfsprocessen en -risico's, integriteit, soliditeit van het POB en het beheersen van de financiële positie over de langere termijn. In dit kader dient het POB over een integriteitsplan te beschikken.

Conform de Pensioenwet zal het POB om de drie jaar een continuïteitsanalyse leveren aan DNB. Een continuïteitsanalyse geeft inzicht in de ontwikkeling van de financiële positie van het POB over een periode van 15 jaar. Daarnaast geeft deze analyse inzicht in de effectiviteit van de door het POB gehanteerde beleidsinstrumenten zoals het premie- en toeslagbeleid. In 2012 is de laatste continuïteitsanalyse uitgevoerd. Tevens is in 2012 een ALM-studie verricht.

Integriteitsplan

Het integriteitsplan beschrijft het beleid ter beheersing van integriteitsrisico's die bij het POB (kunnen) bestaan. De analyse met betrekking tot de integriteitsrisico's is als bijlage 1 bij dit plan opgenomen. De analyse is een hulpmiddel bij het zogeheten effectentypisch gedragstoezicht (ETGT) van de Autoriteit Financiële Markten (AFM). De vermogensbeheerder van het POB, AZL (onderdeel van ING) staat ter zake van integriteit en compliance onder toezicht van de AFM. In het plan is op systematische en eenvormige wijze nagegaan of alle vigerende beheersingsmaatregelen voldoende effect sorteren. Tevens is in dit plan rekening gehouden met het integraal beleidsplan en met de aanbevelingen van de visitatiecommissie van het POB.

ALM-studie

In 2012 is een nieuwe ALM-studie uitgevoerd waarin de financiële opzet en het beleid van het fonds zijn getoetst en opnieuw doorgerekend. In de ALM-studie is geen rekening gehouden met de uitwerking van het Pensioenakkoord. De uitkomsten voor het beleggingsbeleid waren als volgt:

- Vermogensverdeling: 60% vastrentend, 40% aandelen.
- Rente afdekking: 50% van het renterisico afdekken met behulp van lineaire instrumenten (obligaties en swaps).
- Geen structurele afdekking met behulp van aandelenopties en swaptions.

Deze uitkomsten zijn door het bestuur vertaald naar een strategische beleggingsportefeuille. Hierbij is zowel rekening gehouden met kwantitatieve randvoorwaarden, als ook met kwalitatieve beleidsvoorkeuren. Voor 2013 zijn de volgende voorkeuren gehanteerd:

- Uitsluiten van hedgefondsen en grondstoffen.
- Meer focus op bedrijfsobligaties en minder op staatsleningen.
- Voorkeur voor verhogen van transparantie van data en processen.
- Voorkeur voor verhogen van bescherming tegen inflatie.

In aanvulling op de uitkomsten van de ALM-studie heeft het bestuur van het POB besloten de komende jaren een additionele afdekking met behulp van aandelenopties en swaptions te hanteren. De doelstelling is om met behulp van deze instrumenten de kans te minimaliseren dat de dekkingsgraad als gevolg van marktontwikkelingen onder de door het bestuur vastgestelde dekkingsgraad van 100% daalt. De kans dat de dekkingsgraad, als gevolg van marktontwikkelingen binnen 1 jaar onder de 100% daalt, mag volgens het bestuur niet groter zijn dan 2,5%.

De beleggingscommissie is in het verslagjaar gestart met een onderzoek naar de mogelijkheden om het risico nog verder te verlagen en daarmee dus ook de kans dat de dekkingsgraad onder de 105% komt. Hiertoe is een analyse uitgevoerd. De mogelijkheden worden afgezet tegen de kosten en opbrengst hiervan. In 2014 zal de beleggingscommissie een voorstel aan het bestuur doen.

Risicobeheersing

In het kader van de integriteitsrisico's, risicoanalyse en -management heeft het bestuur in 2010 de risico's op basis van de risicoanalyse methode FIRM (Financiële Instellingen Risicoanalyse Methode) van DNB geanalyseerd en vastgelegd in een beheersingsplan. Zowel de analyse als het plan beschouwt het POB als documenten die doorlopend worden bijgewerkt op basis van lopende en verrichte activiteiten, bevindingen, vernieuwde inzichten en ontwikkelingen. Het POB risicomanagement wordt ondersteund door het geldende POB beleidsplan 2014-2018. De nadere uitwerking en het verdere vervolg van de acties geschieden zoveel mogelijk in de verschillende

bestuurscommissies waarbij gebruik wordt gemaakt van de specifieke expertise van de commissies. Ditzelfde geldt ook –voor zover van toepassing– voor de implementatie van (nieuwe) maatregelen en/of afspraken. De wijze en frequentie van monitoring zijn afgestemd op de aard en/of het belang van het betreffende risico. Deze zijn zoveel mogelijk vastgelegd in de analyse en het plan. De commissies bewaken eveneens de acties die door de uitvoerder moeten worden opgepakt. Besluitvorming geschiedt vervolgens door het bestuur.

Sinds 2012 hanteert DNB de toezichtaanpak: FOCUS! Het bestuur en in het bijzonder de auditcommissie hebben de nieuwe aanpak in 2013 geanalyseerd en, voor zover nodig, verwerkt in de risicoanalyse en het beheersingsplan van het POB.

Naleving wet- en regelgeving

Het bestuur heeft geen overtredingen van wet- en regelgeving geconstateerd. In het verslagjaar zijn aan het POB geen dwangsommen of boetes opgelegd. Er zijn door DNB geen aanwijzingen aan het POB gegeven, noch is een bewindvoerder aangesteld of is bevoegdheidsuitoefening van organen van het POB gebonden aan toestemming van de toezichthouder.

Uitvoeringskosten

In november 2011 heeft de Pensioenfederatie de Aanbevelingen uitvoeringskosten gepresenteerd. Hierin worden de pensioenfondsen opgeroepen om de kosten van het pensioenbeheer, vermogensbeheer en transactiekosten te publiceren. Deze kosten moeten naar de mening van de Pensioenfederatie volledig bekend zijn binnen het pensioenfonds en beschikbaar zijn voor deelnemers. De aanbevelingen luiden als volgt:

- Rapporteer de kosten van pensioenbeheer in euro per deelnemer.
- Rapporteer de kosten van het vermogensbeheer in % van het gemiddeld belegd vermogen.
- Rapporteer separaat (eventueel geschatte) transactiekosten in % van het gemiddeld belegd vermogen.

Het fonds deelt de mening van de Pensioenfederatie en wenst volledige transparantie te realiseren ten aanzien van deze kosten. Dit gaat dus verder dan alleen de direct in de jaarrekening te verantwoorden kosten. Het transparant maken van alle kosten en mogelijk afzetten tegen een benchmark is daarbij een middel om de kosten verder te beheersen. Met onderstaand overzicht geeft het fonds gevolg aan de aanbevelingen van de Pensioenfederatie.

Kostenoverzicht:	2013	2012
Pensioenbeheer ¹⁾		
Kosten in euro per deelnemer	199,39	183,73
Vermogensbeheer		
Kosten in % van het gemiddeld belegd vermogen ²⁾	0,55%	0,61%
Transactiekosten in % van het gemiddeld belegd vermogen ³⁾	0,06%	0,04%

1) Kosten van het pensioenbeheer bestaan uit de kosten van uitbesteding, bestuurskosten en de kosten van toezicht. De totale kosten bedragen 2.608. Om de kosten per deelnemer te berekenen is conform de aanbeveling van de Pensioenfederatie het aantal deelnemers gedefinieerd als de som van het aantal actieve deelnemers en pensioengerechtigden. Gewezen deelnemers tellen dus niet mee.

2) Kosten van het vermogensbeheer kunnen in twee categorieën worden onderscheiden. De eerste categorie betreft de kosten zoals die in de jaarrekening zijn verwerkt. Daaronder vallen de beheervergoeding van de vermogensbeheerder(s) en overige beheervergoedingen. Dit betreft in 2013 een bedrag van 744. De tweede categorie betreft kosten die rechtstreeks ten laste van het beleggingsrendement zijn gebracht. Deze kosten zijn dus niet inbegrepen in de kosten van de vermogensbeheerder(s) zoals opgenomen in de jaarrekening. Dit betreft in 2013 een bedrag van 7.409.

3) De transactiekosten zijn evenmin opgenomen in de jaarrekening. In 2013 betreft dit een bedrag van 853.

In 2012 en 2013 was de verdeling van de kosten vermogensbeheer per beleggingscategorie als volgt:

	2013	2012
Vastgoed	1.193	1.281
Aandelen	3.481	3.333
Vastrentende waarden	2.219	1.505
Commodities	287	253
Kosten overlay	493	529
Kosten fiduciair beheer	1.052	1.031
Bewaarloon	104	92
Overige kosten	177	158
Totaal	9.006	8.798

Evaluatie herstelplan

Het POB evalueert jaarlijks het herstelplan. Op basis van het herstelplan moet het POB ultimo 2013 minimaal een dekkingsgraad van 112,9% hebben. Begin 2014 heeft het POB het herstelplan geëvalueerd. Deze evaluatie is in februari 2014 aan DNB gerapporteerd. Gezien de dekkingsgraad ultimo december van 114,1% loopt het POB voor op het herstelplan. Het POB hoeft bij de dekkingsgraad ultimo 2013 uit hoofde van het herstelplan dan ook geen extra maatregelen te treffen.

Een punt van aandacht is wel de kostendekkendheid van de premie. In 2014 zal de regeling als gevolg van onder andere de fiscale maatregelen van de overheid worden gewijzigd.

De herstelkracht van het POB is volgens het herstelplan voldoende om uiterlijk binnen 15 jaar het vereist eigen vermogen (met een dekkingsgraad van 114,4%) te bereiken.

In 2013 heeft de dekkingsgraad zich ten opzichte van het herstelplan als volgt ontwikkeld:

	Verwacht 2013	Werkelijk 2013
Dekkingsgraad per 31 december 2012	110,1%	111,1%
<i>Sturingsmiddelen</i>		
Premie	1,1%	-0,7%
Uitkeringen	0,3%	0,3%
Toeslagverlening	-0,4%	-1,1%
Rentetermijnstructuur	0,6%	3,7%
Overrendement	1,2%	1,2%
Overige mutaties	0,0%	-0,4%
Dekkingsgraad per 31 december 2013	112,9%	114,1%
Vereiste dekkingsgraad per 31 december 2013	113,9%	113,9%

Financiële positie van het fonds

Op basis van de Pensioenwet geldt het Financieel Toetsingskader (FTK). Onder dit regime dient de technische voorziening vastgesteld te worden op marktwaarde. Tevens dient, als integraal onderdeel van de technische voorziening, rekening gehouden te worden met een opslag voor sterftetrend. Voor het POB resulteert dit in een technische voorziening onder het FTK van € 1.307,950 miljoen en overige technische voorzieningen van € 3,308 miljoen.

De aanwezige dekkinggraad onder FTK bedraagt 114,1%.

De benodigde solvabiliteit onder het FTK dient zodanig te zijn dat de kans dat het POB in een periode van één jaar wordt geconfronteerd met een zodanige daling van de dekkinggraad dat het vermogen daalt tot onder de technische voorziening, kleiner of gelijk is aan 2,5%. Voor het POB volgt hieruit dat de benodigde dekkinggraad gelijk is aan 113,9%.

Het POB heeft echter nog geen negen maanden een aanwezige dekkinggraad die hoger is dan de benodigde dekkinggraad. Ultimo 2013 is er geen sprake meer van een reservetekort. Wel is er nog sprake van een lange termijnherstelplan.

Het minimaal vereist eigen vermogen bedraagt € 54,216 miljoen. Het vereist eigen vermogen bedraagt € 182,596 miljoen.

Premiebeleid

De financiering van de aanspraken is steeds gebeurd door middel van koopsommen. De middelen voor de financiering van de aangegane verplichtingen haalt het POB uit ontvangen premies en beleggingsrendement.

Het premiepercentage in 2013 bedraagt 22,5%. Ook voor 2014 is de premie gehandhaafd op 22,5%.

De totale gedempte kostendeekkende premie bedraagt in 2013 € 37,810 miljoen. De totale feitelijke premie bedraagt in 2013 € 37,657 miljoen.

Toeslagbeleid (Indexatie)

Het POB streeft er naar ieder jaar het pensioen te verhogen met de prijsontwikkeling. Uitgangspunt is de ontwikkeling van de consumentenprijsindex, reeks alle huishoudens, zoals deze zich heeft voorgedaan in de 12 maanden voor de maand oktober voorafgaand aan het tijdstip van toeslagverlening. Deze verhoging wordt in beginsel gemaximeerd op de algemene salarismwijzigingen conform de CAO OB gedurende 1 januari tot en met 31 december in het voorgaande jaar.

Het pensioen is per 1 januari 2014 verhoogd met 1%. Het bestuur heeft besloten tot het toekennen van deze toeslag daar dit past bij de doelstelling van het pensioenfonds. In het herstelplan is tevens ook uitgegaan van een indexatie bij een bepaalde dekkinggraad. Door deze indexatie daalt de huidige dekkinggraad slechts marginaal (met circa 1,1%). Het bestuur realiseert zich overigens dat onder de nieuwe wetgeving vermoedelijk strengere eisen gesteld zullen worden aan de berekening van de pensioenbuffers en de indexatiegrenzen. Desondanks is de beslissing naar oordeel van het bestuur verantwoord en blijft de financiële positie van het pensioenfonds na indexatie voldoende zekerheid bieden voor de toekomst.

Per 1 januari 2013 bleef de pensioenverhoging (0,2% indexatie volgde uit beleidskader) achterwege als gevolg van de aanhoudend verslechterde financiële positie van het POB en de dekkinggraad die het POB hanteert bij zijn beleidsvorming.

Het POB betaalt toekomstige pensioenverhogingen uit het beleggingsrendement.

Een verhoging en de verwachting voor de komende jaren geven niet meteen ook recht op verhogingen in de toekomst.

Op het voorwaardelijke toeslagbeleid bestaat een uitzondering. Een beperkt aantal deelnemers ontvangt een onvoorwaardelijke toeslagverlening op basis van de salaristijgingen. Op de opgebouwde pensioenaanspraken van deze specifieke groep verzekerden wordt jaarlijks toeslag verleend conform de ambitie (de loonontwikkeling volgens de CAO Openbare Bibliotheken); hiervoor is een voorziening getroffen. Voor de deelnemers met een onvoorwaardelijke toeslagverlening geldt een verhoogde premiebijdrage (10% van de salarissom).

In onderstaande tabel geven wij een overzicht voor de jaren waarin geen volledige toeslagverlening heeft plaatsgevonden, met het oog op mogelijke toekomstige inhaaltoeslagen.

Toekenningsdatum	Toeslag bij 100% toekenning	Waarvan is toegekend	Mogelijke	Mogelijke
			inhaaltoeslag o.b.v. POB Pensioen- reglement ¹⁾	inhaaltoeslag o.b.v. het consumenten- prijsindex- cijfer
1 januari 2009	2,80%	0,00%	2,00%	2,80%
1 januari 2010	0,70%	0,30%	1,25%	0,40%
1 januari 2011	1,60%	0,20%	1,00%	1,40%
1 januari 2012	2,60%	0,00%	1,25%	2,60%
1 januari 2013	2,90%	0,00%	0,00%	2,90%
1 januari 2014	1,60%	1,00%	1,25%	0,60%

Herverzekering

Het POB heeft het aan de pensioentoezeggingen verbonden overlijdensrisico en arbeidsongeschiktheidsrisico gedeeltelijk bij een verzekeraar in dekking gegeven in de vorm van een stop loss-herverzekering. De stop loss-herverzekering dekt de schade uit overlijden en arbeidsongeschiktheid voor zover deze schade het eigen behoud (150% van de jaarpremie voor deze verzekering) te boven gaat. Als het contract eindigt, worden alle uitstaande vorderingen en schulden vereffend. Vervolgens vervallen alle wederzijdse verplichtingen, rekening houdend met het uitlooprisico.

Pensioenregeling

De pensioenregeling kent sinds 2006 twee reglementen, namelijk het standaardreglement en het overgangsreglement.

Standaardreglement

Voor de deelnemers geboren vanaf 1 januari 1950 of in dienst na 31 december 2005 geldt het standaardreglement. De opbouw van het ouderdomspensioen is 2,25% van de pensioengrondslag op jaarbasis. Per 1 januari 2014 wordt het opbouwpercentage 1,84%. Deelnemers kunnen de ingang van het ouderdomspensioen vervroegen, desgewenst tot 55 jaar.

Er wordt een partnerpensioen opgebouwd ter grootte van 70% van het te bereiken ouderdomspensioen. Bij het partnerpensioen wordt een spaarpot gevormd, die op de pensioendatum desgewenst kan worden omgezet in extra ouderdomspensioen.

In 2013 heeft het POB het standaardreglement gewijzigd. De wijzigingen hebben onder andere betrekking op:

- Wijziging van het artikel inzake Toekenning tijdsevenredig recht bij gedwongen ontslag;
- Wijziging van het reglement in verband met de per 1 januari 2014 geldende fiscale kaders;
- Wijziging van de tekst opgenomen in Uitvoeringsbesluit 2 Continuering deelnemerschap (behorende bij I.1 en V.1);
- Wijziging van het reglement in verband met het opnemen van een gesplitste kortingsregeling;
- Wijziging van het reglement in verband met de aanpassing van de definitie 'pensioendatum';
- Vaststellen van nieuwe correctiefactoren voor ervaringssterfte, en
- Wijziging van het reglement in verband met de maximering van de pensioenopbouw op grond van premievrijstelling bij arbeidsongeschiktheid.

1) De jaarlijkse toeslagverlening wordt in beginsel gemaximeerd op de algemene salariswijzigingen conform de CAO Openbare Bibliotheken.

Overgang prepensioen

De opbouw van prepensioen is per 1 januari 2006 beëindigd voor de deelnemers geboren vanaf 1 januari 1950 als gevolg van wettelijke maatregelen. De opgebouwde aanspraken blijven behouden en zijn met instemming van de deelnemer overgeheveld naar het levenslange ouderdomspensioen. Als vervanging van de VUT-CAO, waarin het opgebouwde prepensioen werd aangevuld, wordt het ouderdomspensioen voorwaardelijk als volgt verhoogd.

Van alle pensioenaanspraken die een deelnemer per 31 december 2005 heeft opgebouwd, ontvangt deze deelnemer ruim 14% extra. De deelnemer krijgt dit op de dag van ingang van het ouderdomspensioen, maar uiterlijk op 31 december 2020. De toekenning hiervan zal alleen plaatsvinden bij onafgebroken deelnemerschap aan het POB tot die datum.

Dit komt overeen met de handelwijze bij de VUT-CAO Openbare Bibliotheken, waar bij voortijdige uitdiensttreding ook geen aanspraken werden verleend.

Overgangsreglement

Voor deelnemers geboren vóór 1 januari 1950 is de pensioenregeling inclusief de wijzigingen per 1 juli 2005 van kracht gebleven. Het POB heeft hiervoor gebruik gemaakt van een specifieke overheidsmaatregel die het mogelijk maakt om voor alle deelnemers geboren vóór 1950 de oude fiscale regels voor pensioenopbouw te laten blijven gelden. Door gebruik te maken van deze niet-verplichte mogelijkheid, is de pensioenregeling intact gebleven voor de categorie deelnemers geboren vóór 1 januari 1950 én in dienst op 31 december 2005. Deze pensioenregeling is vervat in het zogenoemde overgangsreglement.

De wijzigingen in het overgangsreglement hebben onder andere betrekking op:

- Wijziging van het reglement in verband met het opnemen van een gesplitste kortingsregeling;
- Vaststellen van nieuwe correctiefactoren voor ervaringssterfte, en
- Wijziging van het reglement in verband met de maximering van de pensioenopbouw op grond van premievrijstelling bij arbeidsongeschiktheid.

Algemene ontwikkelingen

Op vele fronten van het aanvullende pensioengebied staan veranderingen op stapel. De aangekondigde herziening van het Financieel Toetsingskader (FTK) en de inperking van het fiscale Witteveenkader raken de inhoud van de pensioenovereenkomst, de Wet Versterking Bestuur Pensioenfondsen (Wvbp) dwingt fondsbesturen hun governance onder de loep te nemen en de consultatie over de handhaving dan wel aanpassing van de Algemene Pensioeninstelling (API) heeft betrekking op de feitelijke uitvoering van de pensioenregelingen.

Voorts zijn er daarnaast drie nieuwe, reeds aangekondigde wettelijke voornemens in de maak:

- aparte wetten over de pensioencommunicatie,
- aparte wetten over de invoering van het algemeen pensioenfonds,
- aparte wetten over de wijziging van het systeem van waardeoverdrachten.

Deze voornemens moeten alle voor het einde van 2014 het Staatsblad bereiken. Het geheel van wetswijzigingen vraagt om een strakke regievoering en juiste prioritering.

Moeizame hervorming van het aanvullende pensioenstelsel

Het onderhavige boekjaar kan worden gekenmerkt door wachten op de noodzakelijke politieke besluiten over de herziening van het FTK en de invoering, als alternatief voor het huidige nominale stelsel, van de reële ambitieovereenkomst. Dit staat in schril contrast tot de herhaalde oproepen van De Nederlandsche Bank (DNB) om, zelfs op basis van onvolledige informatie over de wettelijke voorschriften, voorbereidingen te treffen voor deze herziening.

In het voorjaar publiceerde staatssecretaris Klijnsma van Sociale Zaken en Werkgelegenheid (SZW) het langverwachte consultatiedocument over de herziening van het FTK. Daarop is door diverse maatschappelijke organisaties gereageerd. Na de

zomer maakte de bewindsvrouw op grond van die reacties reeds bekend dat zij heeft besloten af te zien van het creëren van twee pensioenstelsels, waaruit sociale partners kunnen kiezen. Hiermee zou bovendien de invaarproblematiek van tafel zijn. De tussenweg die zij wil bewandelen en die in de pensioensector kan rekenen op een breed draagvlak, zou ze in een wetsvoorstel verwerken en voor het einde van 2013 bij de Tweede Kamer indienen. Deze planning heeft zij niet gehaald. Na afloop van het boekjaar meldde de staatssecretaris dat ze hoopt voor 1 april 2014 het wetsvoorstel bekend te kunnen maken. Uitgaande van behandeling door de Tweede Kamer nog voor het zomerreces, zou invoering per 1 januari 2015 volgens haar nog steeds tot de mogelijkheden behoren. De Pensioenfederatie heeft de staatssecretaris echter laten weten dat de kans dat de wetswijziging vanaf 1 januari 2015 zal kunnen worden nageleefd, gering moet worden geacht.

In het voornoemde consultatiedocument is overigens aangegeven dat de herziening van het FTK vooral moet worden gezien als een directe verbetering van de weerbaarheid van pensioenfondsen tegen schokken op de financiële markten en de stijging van de levensverwachting. Het kabinet heeft tevens behoefte aan een maatschappelijk debat over fundamentele vragen over de inrichting van het aanvullende pensioenstelsel en heeft dit debat daarom reeds aangekondigd. Omdat de FTK-herziening meer tijd in beslag neemt dan verwacht, dreigt men –bijvoorbeeld naar aanleiding van de publicatie van het CPB-rapport over de doorsneepremie– reeds een voorschot op die discussie te nemen.

In het hoofdstuk over de fondsspecifieke ontwikkelingen zal verder worden ingegaan op de voorbereidingen die het fondsbestuur in het boekjaar heeft getroffen.

Wet versterking bestuur pensioenfondsen als gelegenheid tot verbeteringen

Positie van de gepensioneerden, alternatieve bestuursmodellen en overige aangelegenheden

Halverwege het boekjaar kwam, na een lange parlementaire geschiedenis met betrekking tot de medezeggenschap van gepensioneerden, de Wvbp tot stand. Deze medezeggenschap is thans uitgemond in een wettelijke verplichting om gepensioneerden in het bestuur op te nemen. De wet streeft er voorts naar de deskundigheid van het bestuur te vergroten en het intern toezicht te versterken. Bovendien wordt beoogd om de taken en bevoegdheden van de bestaande fondsorganen te stroomlijnen. De vorenstaande doelstellingen kunnen onder meer worden gerealiseerd door middel van de introductie van twee nieuwe bestuursmodellen, ter vervanging van het huidige paritaire bestuursmodel. Het gaat dan om het zogenaamde gemengde bestuursmodel of one tier board en het onafhankelijk bestuursmodel. DNB ziet in de wetswijziging een uitgelezen gelegenheid voor de fondsbesturen om hun fondsorganisatie aan een kritisch onderzoek te onderwerpen en aan te passen aan de maatschappelijke veranderingen en eisen.

Na de totstandkoming van de wet werd het invoeringstraject nader ingevuld. Omdat de aanpassingen in de fondsorganisatie met ingang van 1 juli 2014 operationeel moeten zijn en DNB een daaraan voorafgaande periode nodig heeft om de gewijzigde fondsdocumenten en wisselingen in het bestuur te beoordelen op deskundigheid en integriteit, dienen de voorbereidende werkzaamheden uiterlijk 1 april 2014 gereed te zijn. DNB gaat er in dit verband vanuit dat de fondsbesturen daarom nog voor het einde van het onderhavige boekjaar op hoofdlijnen weten voor welk bestuursmodel zij kiezen. In het hoofdstuk over de fondsspecifieke ontwikkelingen zal hierop nader worden ingegaan.

Code Pensioenfondsen

Tegelijk met de Wvbp zijn de Principes voor goed pensioenfondsbestuur d.d. 6 december 2005 van de Stichting van de Arbeid (STAR) vervangen door de Code Pensioenfondsen. Aan deze code die door de Pensioenfederatie en de STAR gezamenlijk is ontworpen en 83 normen bevat, is ondertussen een wettelijke grondslag gegeven. Voor zover mogelijk hebben de fondsbesturen in het onderhavige boekjaar de code kunnen beoordelen op zijn gevolgen en kunnen zij de navolging van de normen wellicht geheel of gedeeltelijk meenemen in het transitieproces in verband met de Wvbp. Het bestuur zal het komende boekjaar benutten om de code te implementeren. Hiervoor heeft het bestuur de actiepunten in beeld gebracht en een tijdsplanning opgesteld voor de implementatie.

Over de toepassing of uitleg, indien bepaalde normen niet worden nageleefd dan wel daarvan wordt afgeweken, zal dan ook in het jaarverslag over 2014 voor het eerst verantwoording worden afgelegd.

API-consultatie

Ook in het boekjaar 2013 blijven de bestuurlijke aspecten en een effectieve uitvoering van de pensioenregelingen tegen acceptabele kosten de aandacht van de fondsbesturen vragen. Diverse besturen van pensioenfondsen overwegen te liquideren dan wel zoeken naar samenwerking met andere fondsen. In dit kader zijn in het recente verleden andere uitvoeringsvehikels in het leven geroepen, te weten de premiepensioeninstelling (PPI), specifiek ten behoeve van de uitvoering van beschikbare premiereregelingen, en het multi-opf. Als voorlopig sluitstuk van deze ontwikkeling zou de algemene pensioeninstelling (API) in een behoefte moeten gaan voorzien.

De Staatssecretaris vroeg de pensioensector dan ook om te reageren op haar vraag of de API een toegevoegde waarde kon betekenen ten opzichte van de bestaande en nieuwe uitvoeringsvormen. Op basis van de ontvangen adviezen heeft zij, in het begin van 2014, een voorontwerp van wet openbaar gemaakt, waarin ze een andere fondsorganisatie dan de API, het zogenaamd algemeen pensioenfonds, voorstelt. Zij wil dit fondstype reeds met ingang van 2015 mogelijk maken.

De Europese dimensie van de Nederlandse pensioeninstellingen lijkt steeds verder naar de achtergrond te raken. Niet alleen met betrekking tot de verzekeraars, ook een interne markt van pensioeninstellingen met grensoverschrijdende dienstverlening lijkt nog ver weg.

Inperking van de fiscale facilitering van de pensioenopbouw in twee stappen

Met ingang van 1 januari 2014 zijn de maximaal toegestane opbouwpercentages voor middel- en eindloonregelingen neerwaarts aangepast en is vanaf 1 januari 2015 een verdergaande verlaging in het vooruitzicht gesteld. De lagere opbouwpercentages vanaf 2014 passen bij een verhoging van de pensioenleeftijd naar 67 jaar, omdat het niet in de bedoeling van het kabinet lag dat de latere pensioenleeftijd en dientengevolge twee jaar langere pensioenopbouw uiteindelijk zouden uitmonden in hogere pensioenuitkomsten. In het hoofdstuk over de fondsspecifieke ontwikkelingen worden de pensioentechnische en administratieve aanpassingen aan het kleinere Witteveen kader behandeld.

Met ingang van 2015 wordt naar een verdergaande inperking van het Witteveen kader gestreefd. De wetgeving ter zake strandde echter in de Eerste Kamer. Inmiddels zijn, met instemming van de oppositiepartijen D66, ChristenUnie en SGP, de wijzigingsvoorstellen aangepast. Opvallend in de voorstellen zijn de aftopping van de pensioenopbouw in de tweede pijler en vooral het scheppen van waarborgen dat de lagere pensioenopbouw ook daadwerkelijk wordt vertaald in een lagere premie.

De lagere pensioenopbouw in de tweede pensioenpijler en de herstelplannen, die nog voor diverse pensioenfondsen van kracht zijn (na herstel van de reserve dient nog een versterking van de financiële buffers plaats te vinden), vallen in de tijd samen met een wens van de overheid dat pensioenfondsen –zoals gezegd– een bijdrage leveren aan het herstel van de Nederlandse economie. Er wordt een toenemend beroep op de vermogens van de pensioenfondsen gedaan, in te zetten bij de woningmarkt, het midden- en kleinbedrijf, duurzame energie en de infrastructuur.

De Pensioenfederatie heeft het kabinet laten weten dat de pensioenfondsen in vrijheid moeten kunnen blijven beslissen over financieringsverzoeken en dat de gevraagde investeringen primair in het belang van de aanspraak- en pensioengerechtigden moeten zijn. In dit jaarverslag zal een begin worden gemaakt met een overzicht en inzicht in de beleggingen op Nederlands grondgebied; een ander om een eerste, vergelijkbaar cijfer te creëren. Vanaf het boekjaar 2014 zal deze informatie verplicht in het jaarverslag moeten worden opgenomen.

Convenant arbeidsongeschiktheidspensioen en premievrijstelling

In het begin van het boekjaar hebben het Verbond van Verzekeraars en de Pensioenfederatie een convenant gesloten over de dekking van het arbeidsongeschiktheidspensioen en de premievrijstelling bij arbeidsongeschiktheid. Aanleiding voor het sluiten van dit convenant is dat in de praktijk is gebleken dat zieke of gedeeltelijk arbeidsongeschikte werknemers moeizaam van baan wisselen. Als pensioenfondsen en verzekeraars het convenant volgen, wordt de arbeidsongeschiktheidsdekking op dezelfde wijze uitgevoerd en

lopen werknemers zo min mogelijk verzekeringsrisico's als ze van werkgever wisselen. De pensioenuitvoerders dragen zodoende bij aan het bevorderen van de baanmobiliteit in Nederland.

De voornaamste afspraak is dat een arbeidsongeschiktheidspensioen wordt gedekt door de pensioenregeling waarin de werknemer deelnemer was op de eerste ziekte dag, inclusief latere toenames in de mate van arbeidsongeschiktheid. Hetzelfde geldt voor de premievrijstelling wegens arbeidsongeschiktheid. Het bestuur beziet in 2014 op welke wijze de pensioenreglementen aangepast dienen te worden.

Toezichtontwikkelingen

De herziening van het FTK (nog geen ingediend wetsvoorstel) en de versterking van de pensioenfondsbesturen (voltooid wetgeving) zijn voor DNB aanleiding geweest om bij de besturen zogenaamde transitie- of stappenplannen op te vragen en enquêtes en nadere vragenlijsten in te stellen. In het onderhavige boekjaar zijn deze methodieken herhaaldelijk ingezet. Daarnaast publiceert de toezichthouder in toenemende mate Q & A's (vragen en antwoorden) over deelonderwerpen. De gedetailleerde antwoorden helpen de fondsbesturen enerzijds in het concreet maken van hun aanpassingen, maar tenderen anderzijds –zonder nader debat– naar een rule based (in plaats van principle based) toezicht.

DNB heeft voor het onderhavige boekjaar wederom een duidelijk overzicht gepubliceerd van onderzoeken naar het functioneren van de pensioenfondsen. Zo heeft onder meer onderzoek plaatsgevonden naar de beheersing van de risico's van de uitbesteding van de pensioenadministratie, naar de renterisico's en de beleggingen in en waardebeoordeling van commercieel vastgoed, alsmede naar de kwaliteit van de rapportages. De onderzoeksactiviteiten van DNB nemen in omvang toe en hebben hun weerslag op de jaarlijkse, over de pensioenfondsen omgeslagen toezichtheffing. De onderzoeksresultaten moeten DNB helpen in het ontwikkelen van nieuw beleid en regelgeving. De sector van pensioenfondsen wordt door deze werkwijze met steeds hogere heffingen geconfronteerd, dit terwijl de fondsbesturen zich over de doelmatigheid en rechtvaardigheid van hun eigen uitvoeringskosten moeten verantwoorden. Bovendien trekt de overheid zich vanaf 2015 terug uit de financiering van het toezicht op de financiële markten. Gevreesd wordt voor een stijging van de toezichtkosten als er geen overheidsbelang bij een kostenbeheersing meer is. Dit vraagt om meer aandacht in het komende jaar.

Fondsspecifieke ontwikkelingen

BTW claim

Met de Belastingdienst bestaat verschil van inzicht over een omzetbelastingkwestie. De vraag die er speelt is of het beheer van beleggingsfondsen is vrijgesteld van omzetbelasting. De Rechtbank Breda heeft al in 2009 beslist dat dit inderdaad het geval is en AZL in het gelijk gesteld. Echter, de Belastingdienst is in beroep gegaan bij het Gerechtshof te Den Bosch. De mondelinge behandeling van de zaak heeft plaatsgevonden in mei 2010. Het Hof heeft vervolgens de zaak in volle omvang opnieuw bekeken. Na reeds diverse malen door het Hof te zijn uitgesteld, is op 2 september 2011 uitspraak gedaan waarbij AZL in het gelijk is gesteld. De staatssecretaris van Financiën heeft op 18 oktober 2011 beroep in cassatie ingesteld bij de Hoge Raad. Inmiddels is op 18 januari 2012 namens AZL een verweerschrift ingediend.

De staatssecretaris heeft besloten geen conclusie van dupliek in te dienen. De Advocaat-Generaal heeft besloten een conclusie te schrijven en heeft deze binnen de daartoe gestelde termijn, op 14 december 2012 ingediend. De staatssecretaris heeft haar reactie ingediend bij de Hoge Raad. Momenteel is AZL in afwachting van het arrest van de Hoge Raad.

In december 2013 is bekend geworden dat het kabinet het pensioenakkoord heeft gesloten. Onderdeel van dit akkoord is de maatregel rondom het afschaffen van de btw-vrijstelling. Per 1 januari 2015 wijzigt het fiscale kader. Als onderdeel van alle wijzigingen is het kabinet voornemens om de koepelvrijstelling in te trekken. AZL mag volgens de voorgenomen wetswijziging zijn diensten niet meer btw-vrij aanbieden. Dit betekent een aanzienlijke kostenverhoging voor pensioenfondsen en hun deelnemers. AZL verkent momenteel

alternatieven voor de koepelvrijstelling. Daarnaast probeert AZL via diverse kanalen de besluitvorming te beïnvloeden. Dit speelt overigens ook bij andere uitvoerders.

Financieel crisisplan

De kredietcrisis en de hieruit voortvloeiende noodzaak voor pensioenfondsen om herstelplannen op te stellen, heeft DNB ertoe gebracht haar toezicht op het opstellen van financieel crisisplannen door pensioenfondsen te verscherpen. Het financieel crisisplan is onderdeel van de ABTN. In het crisisplan zijn maatregelen opgenomen, rekening houdend met een evenwichtige belangenafweging tussen alle belanghebbenden en de wijze waarop de besluitvorming en communicatie in een dergelijke situatie kan plaatsvinden. Het crisisplan is in 2012 door het bestuur vastgesteld en toegezonden aan DNB.

DNB heeft in 2012 de financiële crisisplannen in hun algemeenheid geëvalueerd en is tot de conclusie gekomen dat de kwaliteit kan worden verbeterd. Het POB heeft het crisisplan aan de hand van deze circulaire nader beoordeeld en besloten tot een aantal aanpassingen ter verdere verfijning van het crisisplan.

Overleg sociale partners

Het POB heeft diverse gezamenlijke overleggen met de sociale partners georganiseerd over de nieuwe pensioenwetgeving en de mogelijke gevolgen voor de POB pensioenregeling. Hierin is met name gesproken over de aanpassing van de POB-pensioenregeling aan de fiscale grenzen per 1-1-2014 alsmede de gevolgen van de Wet Versterking Bestuur Pensioenfondsen. Per 1-1-2014 versobert de overheid het fiscale (zg. Witteveen)kader voor pensioenen. Het POB kent in 2013 een fiscaal maximale pensioenregeling voor een levenslang ouderdomspensioen 65 jaar. Er is kritisch gekeken naar de aanpassing van het Witteveen-kader (fiscale kader van pensioenen). Het POB-bestuur heeft hierbij inhoudelijk ondersteuning geboden. Dit heeft geleid tot verlaging van het opbouwpercentage van 2,25% naar 1,84% per 1-1-2014 met een reguliere pensioenleeftijd van 65 jaar. Daarnaast is in beeld gebracht wie voor welke mogelijke veranderingen in het kader van het nieuwe pensioencontract verantwoordelijk is voor de uitvoering c.q. realisatie. Tevens is met de sociale partners gesproken over de VPL regeling en is in dit kader een uitvoeringsreglement opgesteld. Ook in 2014 zullen op regelmatige basis overleggen tussen het bestuur en de sociale partners plaatsvinden.

VPL-Overgangsregeling (VUT, Prepensioen en Levensloop)

DNB heeft in 2012 bij 24 pensioenfondsen een onderzoek uitgevoerd over de wijze waarop zij de afspraken en financiering van de VPL-regeling hebben geregeld. Reden voor dit onderzoek was dat DNB bij de beoordeling van de jaarstaten in 2010 niet in alle gevallen heeft kunnen vaststellen dat er sprake was van een adequate financiële opzet, zodat fondsen mogelijke onacceptabele risico's liepen op de VPL-regelingen. Doel van dit onderzoek was bepalen op welke aspecten nadere begeleiding aan de sector gewenst is. Hiertoe heeft DNB een aantal good practices opgesteld. Eind 2012 heeft het POB onderzocht of het fonds voldeed aan de good practices zoals deze door DNB zijn geformuleerd. Geconstateerd werd dat het POB niet volledig voldeed aan de good practices. In 2013 is het POB met de sociale partners een overeenkomst overeengekomen waarin de geldende afspraken over de VPL-regeling zijn vastgelegd.

Wet Versterking Bestuur Pensioenfondsen (Wvbp)

Het bestuur heeft in het verslagjaar aandacht besteed aan de gevolgen van de Wvbp. Zo heeft het bestuur uitgebreid gediscussieerd over de keuze voor een bestuursmodel. Uiteindelijk bleek het bestuur voorstander van het paritaire bestuursmodel. Daarnaast heeft het bestuur een aanvang gemaakt met het opstellen en aanpassen van diverse fondsdocumenten. Dit door de wijzigingen die voortvloeien uit de Wvbp op 1 juli 2014 geïmplementeerd dienen te zijn. Daarnaast is het bestuur voornemens gebruik te maken van de mogelijkheid van DNB om voor 1 april 2014 het totaalpakket van wijzigingen aan DNB voor te leggen. Het bestuur heeft conform de wet in 2014 de deelnemersraad en het huidige verantwoordingsorgaan op.

Het opstellen van de diverse fondsstukken zal in 2014 plaatsvinden. Tevens zal dan ook de bemensing van de nieuwe organen, te weten de Raad van Toezicht en het Verantwoordingsorgaan nieuwe stijl, plaatsvinden. Daarnaast komt er een zetel namens de pensioengerechtigden in het bestuur om te voldoen aan medezeggenschap van alle partijen.

Code pensioenfonds

In het verslagjaar is gestart de gevolgen van de Code Pensioenfonds te inventariseren. Daar waar mogelijk en gewenst zal met de bepalingen van de Code Pensioenfonds rekening worden gehouden bij de inrichting van de WVBP. Het POB zal de Code in 2014 nader behandelen. In het verslag over boekjaar 2014 zal voor het eerst verantwoording worden afgelegd over de toepassing of uitleg, indien bepaalde normen niet worden nageleefd dan wel daarvan wordt afgeweken.

POB wint NPN Award voor Best practice governance

Het POB heeft op 31 oktober de npn-prijs in de categorie 'Best practice governance' gewonnen. In de categorie 'Best practice governance' keek de jury naar de manier waarop pensioenfonds omgaan met en anticiperen op de governance eisen. Hoe pakt het bestuur vernieuwingen op en is er een juiste balans gevonden in bestuursamenstelling en organisatie van het fonds? Deze prijs is met name te danken aan het integraal dynamisch beleidsplan dat het POB samen met pensioenuitvoerder AZL heeft ontwikkeld. Het bestuur is uiteraard ontzettend trots op deze prijs en heeft iedereen die heeft bijgedragen aan de realisatie van het beleidsplan bedankt. De prestigieuze npn-prijzen zijn een initiatief van het vakblad Nederlands Pensioen & Beleggingsnieuws (nbn), een uitgave van de Financial Times. Een onafhankelijke vakjury beoordeelde de nominaties op basis van criteria als efficiënt gebruik van middelen, vernieuwend karakter, probleemoplossend vermogen, 'best practice' en uitzonderlijke bijdrage aan de pensioensector.

Het oordeel van de jury is:

"Het Integraal Dynamisch Beleidsplan is enthousiast ontvangen door de jury. In het meerjarenplan zijn eindtermen helder geformuleerd en is er een portefeuilleverdeling aangebracht in het bestuur. De doorslaggevende factor voor de jury is dat het plan goed doordacht en goed uitgevoerd is. Wat dit fonds heeft bereikt is waar veel besturen naar streven – daarmee is de governance van POB een mooi voorbeeld voor de sector". Naar aanleiding van het winnen van deze prijs is onder de titel "De zegeningen van structuur" in het tijdschrift NPN over ons IDB een artikel verschenen met op de cover: "Prijswinnend fonds POB ontwikkelt krachtig elixer voor governance".

Risicoparagraaf

Inleiding

Het POB wordt bij het beheer van de pensioenverplichtingen en de financiering daarvan geconfronteerd met risico's. De belangrijkste doelstelling van het POB is het nakomen van de pensioenverplichtingen. Voor het realiseren van deze doelstelling wordt gestreefd naar een toereikende solvabiliteit op basis van de marktwaarde van de pensioenverplichtingen. In dit hoofdstuk wordt ingegaan op het beleid van het pensioenfonds en de risico's die het pensioenfonds bij de uitvoering van zijn taken loopt. Voor de wijze waarop deze risico's zijn afgedekt en een kwantificering van deze risico's wordt verwezen naar de paragraaf "Financiële risico's" in de jaarrekening.

Beheersing van de risico's

Voor wat betreft de financiële risico's kan worden opgemerkt dat het bestuur periodiek wordt voorzien van managementinformatie met betrekking tot de status van de beleggingen. De administratie beschikt over een permanente internetverbinding met de custodian KAS BANK. Door middel van periodieke rapportages is er continu inzicht in de handelingen, de risico's in bijvoorbeeld landen en valuta's, en de status van de beleggingen.

Minimaal eens per kwartaal wordt direct verantwoording afgelegd over het gevoerde beleggingsbeleid door middel van een kwartaalrapportage en een presentatie.

Het bestuur streeft naar een zodanige invulling van zijn beleid dat jaarlijks wordt voldaan aan de eisen ten aanzien van de financiële positie. Om dit te bewerkstelligen beschikt het bestuur over de volgende sturingsmiddelen:

- de hoogte van de toekomstige premiebatens;
- de hoogte van de toekomstige toeslagverlening;
- het beleggingsbeleid.

De invloed van deze sturingsmiddelen op de financiële positie van het fonds wordt jaarlijks geëvalueerd. Bij deze evaluatie spelen zowel de huidige, als de toekomstige financiële positie van het fonds een rol.

Financiële risico's

Matchingrisico

Het matchingrisico is het risico dat ontstaat doordat de beleggingen en de pensioenverplichtingen niet op elkaar zijn afgestemd. Dit omvat onder meer verschillen in looptijd en rentegevoeligheid (renterisico), valutarisico, liquiditeitsrisico en de gevoeligheid voor ontwikkeling in prijspeil (inflatie).

ALM is een instrument dat kan worden gebruikt om inzicht te krijgen in de optimale soort en/of mate van matching. In 2012 is voor het laatst een ALM-studie uitgevoerd.

Solvabiliteitsrisico

Een belangrijk risico voor het fonds betreft het solvabiliteitsrisico, ofwel het risico dat het fonds niet beschikt over voldoende vermogen ter dekking van de pensioenverplichtingen.

De solvabiliteit wordt gemeten zowel op basis van algemeen geldende normen als ook naar de specifieke normen welke door de toezichthouder worden opgelegd. Indien de solvabiliteit van het fonds zich negatief ontwikkelt, bestaat het risico dat er geen ruimte beschikbaar is voor eventuele toeslagverlening over de opgebouwde aanspraken en ingegane pensioenen. In het uiterste geval kan het noodzakelijk zijn dat het fonds verworven pensioenaanspraken en pensioenrechten moet verlagen.

Het POB maakt gebruik van het standaardmodel aangepast voor specifieke risico's, zoals actief beheer en leverage. Als gevolg daarvan wordt een partieel intern model gehanteerd. Het solvabiliteitsrisico bestaat uit de volgende risicocategorieën:

- Renterisico (S1);
- Zakelijke waarden risico (S2);
- Valuta risico (S3);
- Grondstoffenrisico (S4);
- Kredietrisico (S5);
- Verzekeringstechnisch risico (S6);
- Concentratierisico (S8);
- Operationeel risico (S9).

Renterisico (S1)

Renterisico is het risico dat het saldo van de marktwaarde van de portefeuille vastrentende waarden en de nominale pensioenverplichtingen op marktwaarde verandert door veranderingen in de marktrente. Het structurele renterisico wordt beheerst binnen het ALM-proces. Integrale beheersing van de balansrisico's is onderdeel van de nieuwe financiële opzet.

Het renterisico van het POB is gedeeltelijk afgedekt door een portefeuille renteswaps aan te kopen. De renteswaps dekken 96,2% van de kasstromen van de voorziening pensioenverplichtingen van het POB af. Bij de door DNB opgegeven rentedaling van (ongeveer 1%-punt) daalt de dekkingsgraad met ruim 6%-punten. Daarnaast wordt gebruik gemaakt van opties op renteswaps ('swaptions'), die bij scherpere dalingen van de rente additionele bescherming bieden. Een swap is een derivaat waarbij een partij een bepaalde kasstroom of risico wisselt tegen dat van een andere partij. Het POB maakt gebruik van renteswaps. De renteswap wordt in het algemeen gebruikt om renterisico's te beheersen of af te dekken, of om een gewenste rentepositie in te nemen.

De renteswap is een ruiltransactie die geschiedt op een internationale financiële markt, waarbij partijen de rentebetalingen gedurende de looptijd, of een deel van de looptijd, tegen elkaar ruilen. Na het verstrijken van deze tijd worden ze weer teruggenomen.

De hoofdsommen van de leningen worden bij een renteswap niet uitgewisseld, die zijn alleen in theorie, in de berekeningen herkenbaar. Swaptions zijn opties om in de toekomst een swap aan te gaan tegen een bepaald renteniveau. Dat betekent een vrijwaring van de gevolgen van een mogelijke rentedaling beneden een bepaald vooraf vastgesteld niveau.

Zakelijke waarden risico (S2)

De waarde van de beleggingen fluctueert met de koerswijzingen van de effecten waarin wordt belegd.

Dit risico neemt toe bij een beperking van de spreiding van effecten in de portefeuille.

De risico's kunnen verder toenemen wanneer gebruik gemaakt wordt van geschreven optieposities, indien belegd wordt met geleend geld of indien waardepapieren worden verkocht die het fonds niet bezit (short selling).

Het beleggingsbeleid van de stichting sluit het beleggen met geleend geld en het verkopen van waardepapieren die de stichting niet bezit uit. Het POB mag enkel put-opties schrijven wanneer deze onderdeel uitmaken van een afdekkingsstrategie. Het schrijven van ongedekte put-opties is niet toegestaan.

Het POB maakt gebruik van aandelenopties. De samenstelling van de beleggingen is weergegeven in de toelichting op de balans.

Indien aandelen in ontwikkelde markten 25% in waarde dalen en aandelen in opkomende markten met 35% in waarde dalen dan daalt de dekkinggraad van het fonds daardoor met 12,6%-punten.

Omdat de vermogensbeheerders ten opzichte van de strategische portefeuille afwijkende posities innemen in hun portefeuille, is er sprake van actief beheer. Door dit actief beheer ontstaan extra risico's die tot uitdrukking komen in een verzwaaring van de vereiste buffer. Actief risico wordt alleen becijferd voor de aandelenportefeuille. Het actief risico wordt bepaald met een (ex-post) tracking error. Bij een tracking error lager dan 1% is geen extra buffer nodig. Voor aandelen ontwikkelde markten is rekening gehouden met een schok van 26,3% en voor aandelen opkomende markten met een schok van 36,3% ultimo 2013.

Valutarisico (S3)

Valutarisico is het risico dat de waarde van de beleggingen verandert door veranderingen in valutakoersen. De kans dat de wisselkoers van vreemde valuta verslechtert ten opzichte van de euro betekent een risico voor het fonds omdat de verplichtingen doorgaans in euro's luiden en bezittingen (deels) in vreemde valuta.

Het POB hanteert een strategische afdekking van 100% voor het neerwaarts risico van de vreemde valuta Amerikaanse dollar, Britse pond en Japanse yen.

Grondstoffenrisico (S4)

Fondsen die beleggen in grondstoffen (commodities) lopen het risico dat de waarde van deze beleggingen daalt. In het standaardmodel is een berekening van de gevoeligheid van het eigen vermogen voor grondstoffen (S4) voorgeschreven.

Het grondstoffenrisico wordt berekend aan de hand van een scenario waarbij wordt uitgegaan van een waardedaling van de beleggingen in grondstoffen van 30%.

Kredietrisico (S5)

Kredietrisico hangt samen met de beleggingen in verhandelbare schuldpapieren en met de tegenpartijen. Kredietrisico op verhandelbare schuldpapieren wordt beschouwd als prijsrisico. De beheersing van deze vorm van kredietrisico is geïntegreerd in het beleggingsproces, door middel van een richtlijn over de maximale belegging per kredietklasse. De mate waarin het fonds gevoelig is voor de schok hangt af van looptijdkenmerken van de kasstromen in de rentegevoelige portefeuille.

Verzekeringstechnisch risico (S6)

Naast de financiële risico's staat het POB bloot aan verzekeringstechnische risico's, waarvan het langlevensrisico het belangrijkste is. Bij de bepaling van de voorziening pensioenverplichtingen worden prudente veronderstellingen gehanteerd, waaronder leeftijdscorrectiefactoren alsmede toekomstige verbetering van de levensverwachting. Andere verzekeringstechnische risico's zijn kortlevensrisico en arbeidsongeschiktheidsrisico.

Concentratierisico (S8)

Wanneer een adequate spreiding van activa en passiva ontbreekt, loopt het fonds concentratierisico. Ten behoeve van het risicomanagement dient het fonds rekening te houden met concentratierisico, hetgeen kan resulteren in het aanhouden van een

reserve in het eigen vermogen. Grote posten ook zijn aan te duiden als een vorm van concentratierisico. Om te bepalen welke posten hieronder vallen moeten per beleggingscategorie alle instrumenten met dezelfde debiteur worden gesommeerd. Als grote post wordt aangemerkt elke post die meer dan 2% van het balanstotaal uitmaakt. In het standaardmodel is de gevoeligheid van het eigen vermogen voor het concentratierisico gelijkgesteld aan 0%.

Operationeel risico (S9)

Operationeel risico betreft het risico dat ontstaat als gevolg van het falen of tekortschieten van interne processen, menselijke en technische tekortkomingen en onverwachte externe gebeurtenissen. Ten behoeve van het risicomanagement dient het fonds rekening te houden met operationeel risico, wat kan resulteren in het aanhouden van een reserve in het eigen vermogen. In het standaardmodel is de gevoeligheid van het eigen vermogen voor het operationeel risico gelijkgesteld aan 0%.

Prijrisico

Prijrisico is het risico van waardewijzigingen door de ontwikkeling van marktprijzen, die wordt veroorzaakt door factoren gerelateerd aan een individuele belegging, de uitgevende instelling of generieke factoren. Omdat alle beleggingen worden gewaardeerd tegen reële waarde waarbij waardewijzigingen onmiddellijk in het saldo van baten en lasten worden verwerkt, zijn alle wijzigingen in marktomstandigheden direct zichtbaar in het beleggingsresultaat. Het prijrisico kan worden gemitigeerd door diversificatie. In aanvulling hierop kan het prijrisico worden gehedged door het gebruik van afgeleide financiële instrumenten (derivaten), zoals opties en futures. POB maakte in het verslagjaar geen gebruik van derivaten om prijrisico's af te dekken.

Beleggingsrisico's alternatieve beleggingen

Alternatieve beleggingen zijn net als beleggingen in de traditionele categorieën (waaronder aandelen) onderhevig aan risico's. Risico's worden veroorzaakt doordat beleggers zekere bedragen (hun initiële investeringen) opgeven in ruil voor onzekere inkomsten in de toekomst. Alternatieve beleggingen zijn daarnaast onder te verdelen in diverse categorieën, waarvan de risicoprofielen onderling aanzienlijk kunnen variëren en dus ook de beleggingsrisico's.

Niet financiële risico's

Operationele risico's (waaronder interne beheersing, IT en integriteitsrisico)

Het operationeel risico is het risico op verlies als resultaat van inadequate of foutieve interne processen, mensen en systemen of als gevolg van externe gebeurtenissen. Operationele risico's hebben een negatieve impact op een goede uitvoering van de pensioenregeling. Voor deze operationele risico's geldt wel dat een verregaande reductie onevenredig veel inspanning en kosten met zich mee kan brengen. De operationele uitvoering geschiedt door AZL. AZL heeft sinds 2012 hiervoor een ISAE 3402-rapportage. In deze rapportage wordt verslag gedaan van de vereiste verklaring van het management, de zogenaamde 'management assertion' en daarnaast van het uitvoeren van risicoanalyses. AZL beschikt sinds 2010 over een 'In Control Statement'.

Ook voor 2013 heeft AZL een ISAE 3402 type II-rapportage afgegeven en geeft de directie wederom een In Control Statement af.

De ISAE 3402 type II-rapportage van AZL N.V. is door de auditcommissie opgevraagd en geëvalueerd.

Het overleggen van deze ISAE 3402 type II-rapportage komt tegemoet aan de Beleidsregel 'Uitbesteding Pensioenfondsen' waarin DNB heeft vastgesteld dat een pensioenfonds, dat zijn administratie uitbesteedt aan een uitvoerder, verantwoordelijk is en blijft voor een juiste administratie.

Uitbesteding en de risico's die hiermee samenhangen

Het bestuur heeft onder behoud van zijn verantwoordelijkheden een aantal werkzaamheden structureel uitbesteed. De uitbesteding van werkzaamheden aan een derde partij heeft tot gevolg dat het bestuur geen directe gezagsverhouding heeft met de personen die bij de derde partij feitelijk en dagelijks zijn belast met de uitvoering van die werkzaamheden. Het bestuur heeft voorts geen rechtstreeks zicht op en voert geen directe controle uit op administratieve processen, zoals uitbetaling van pensioenen, pensioenberekeningen e.d. Het bestuur erkent voorts dat aan de uitbesteding het risico is verbonden van discontinuïteit van de dienstverlening door AZL.

Bij alle uitbestedingsactiviteiten conformeert het fonds zich volledig aan de regelgeving van DNB op het gebied van uitbesteding. Het fonds beschikt voor iedere extern uit te voeren activiteit over een uitbestedingsovereenkomst die voldoet aan het bij of krachtens artikel 34 van de Pensioenwet bepaalde. In voorkomende gevallen worden met de uitvoerende organisatie nadere afspraken omtrent procedures, processen, informatieverstopping en te leveren diensten vastgelegd in een Service Level Agreement (SLA). In een SLA worden ten minste ook afspraken vastgelegd over de administratieve organisatie, de autorisatie en procuratiesystemen en de interne controle van de uitvoerende organisatie.

Juridische risico's

Een pensioenfonds loopt het risico in rechte aangesproken te worden. Ten einde dit risico te beperken kan het fonds maatregelen treffen. Eén risico is dat de fondsdocumenten niet voldoen aan de wettelijke bepalingen. Een ander risico is dat men als bestuurder in persoon kan worden aangesproken. Het POB heeft hiervoor geen aansprakelijkheidsverzekering. Het POB heeft in de statuten vastgelegd dat, ervan uitgaand dat er sprake is van te goeder trouw handelen, eventuele schade van het bestuurslid zal worden vergoed. Een derde risico betreft het in onvoldoende mate vorm geven aan consistent beleid. Dit maakt het fonds kwetsbaar indien het hierop wordt aangesproken. Een vierde risico betreft het niet of onduidelijk communiceren naar partijen. Een vijfde risico betreft aansprakelijkheid door het niet of niet goed uitvoeren door partijen die het fonds heeft ingehuurd.

Om de bovengenoemde risico's te mitigeren zijn de volgende beheersingsmaatregelen ingevoerd:

1. Het POB toetst, bijgestaan door externe adviseurs, de gevolgen van wetswijzigingen voor de fondsdocumenten en wijzigt deze indien nodig;
2. Het overnemen van de bestuurdersaansprakelijkheid is beperkt tot gevallen waarin sprake is van te goeder trouw handelen door het betreffende bestuurslid;
3. Het POB ziet erop toe dat besluitvorming consistent en goed gedocumenteerd plaatsvindt. Deze documentatie zorgt ervoor dat ook derden de inhoud en werking van dit beleid kunnen volgen;
4. Het POB werkt volgens een communicatieplan. Dit plan bewaakt de wettelijk verplichte momenten van communicatie. Naast deze vereisten heeft het fonds eigen communicatiedoelstellingen. Door het planmatig uitvoeren wordt bewerkstelligd dat het fonds aan de eisen van de wet en consistentie van uitingen voldoet;
5. Met alle ingehuurde partijen zijn contractuele afspraken gemaakt. Partijen dienen regelmatig te rapporteren over het wel of niet voldoen aan de gemaakte afspraken. Daar waar mogelijk heeft het POB activiteiten gescheiden ondergebracht, waardoor er een mechanisme ontstaat van controle van de ene door de andere partij.

Jaarlijks vinden er controles plaats door de waarmede actuaire en accountant op de uitvoering door het POB. Materiële onvolkomenheden worden door hen gerapporteerd.

Het bestuur draagt er zorg voor dat het over voldoende kennis en kunde beschikt om zijn verantwoordelijkheid te kunnen dragen. De opsomming van de hierboven genoemde risico's is niet limitatief. De juiste afdekking van deze genoemde risico's geeft wel een indicatie over de juridische weerbaarheid van het POB.

Verzekerdenbestand

	Deelnemers	Gewezen deelnemers	Pensioen-gerechtigden	Totaal
Stand per 31 december 2012	8.389	9.719	4.859	22.967
Mutaties door:				
Nieuwe toetredingen	908			908
Ontslag met premievrije aanspraak	-1.076	1.076		0
Waarde-overdracht		-42		-42
Ingang pensioen	-212	-315	504	-23
Overlijden	-18	-31	-104	-153
Afkoop			-133	-133
Andere oorzaken	-11	-355	-26	-392
Mutaties per saldo	-409	333	241	165
Stand per 31 december 2013	7.980	10.052	5.100	23.132

Specificatie pensioengerechtigden

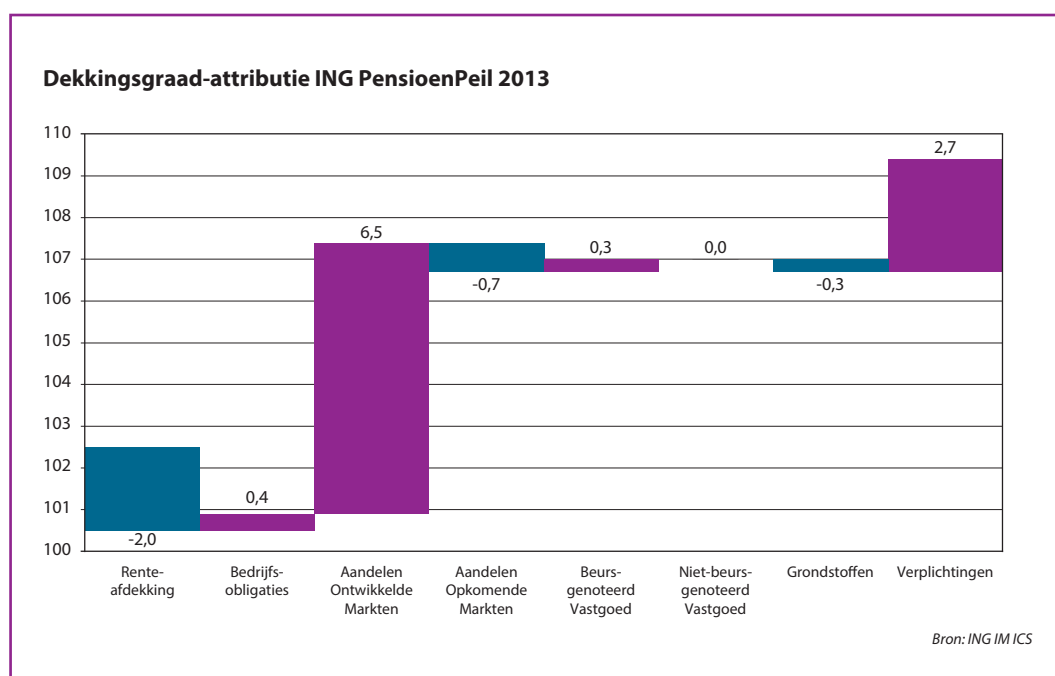
	2013	2012
Ouderdompensioen	4.580	4.356
Nabestaandenpensioen	480	465
Wezenpensioen	40	38
Totaal	5.100	4.859

Beleggingen

Hoewel de invoering van het Septemberpakket Pensioenen in het najaar van 2012 en de daarin voorgeschreven Ultimate Forward Rate (UFR)-methodiek de waarde van de pensioenverplichtingen minder gevoelig heeft gemaakt voor renteschommelingen, blijven beleggingsresultaten een zeer belangrijke, bepalende factor voor de dekkingsgraad van de Nederlandse pensioenfonds.

Naast deze zogenaamde DNB dekkingsgraad, die wordt vastgesteld op basis van de door DNB voorgeschreven gemodelleerde rente, stelt het fonds nog steeds een dekkingsgraad op basis van de zuivere marktrente vast. Deze beleidsdekkingsgraad wordt gehanteerd voor het nemen van beleidsbeslissingen.

Immers, volgens de ING PensioenPeil (dat de situatie bij een “doorsnee” pensioenfonds beschrijft) is de gemiddelde dekkingsgraad van de Nederlandse pensioenfonds in 2013 gestegen van circa 101% eind 2012 naar circa 109% per 31 december 2013. Aldus een verbetering van de dekkingsgraad van een doorsnee pensioenfonds van zo’n 8%. Een groot deel van deze dekkingsgraadverbetering is, afgaande op onderstaande dekkingsgraad-attributie, toe te schrijven aan de resultaten van de beleggingen in 2013.

Dekkingsgraad-attributie ING PensioenPeil 2013

Beleggingen in 2013

Mede ingegeven door goede bedrijfsresultaten en een aanhoudend soepel monetair beleid van de centrale banken is in 2013 in de ontwikkelde landen een, zichzelf versterkend, economisch herstel op gang gekomen.

Een aantal belangrijke eurolanden heeft in 2013 de recessie achter zich kunnen laten en de Japanse economie wist zich eindelijk, gesteund door een stevig binnenlands stimuleringspakket (Abenomics), in 2013 aan een langjarige periode van lage economische groei en deflatie te ontworstelen. Ook de Verenigde Staten overtuigden in 2013; het Bruto Nationaal Product steeg in het afgelopen jaar met ruim 3%.

Wereldwijd stegen de aandelen in de ontwikkelde markten in 2013 zo’n 22% (uitgedrukt in euro’s) en in de vastrentende sector behoorden obligaties uit de perifere landen van de eurozone en hoogrentende bedrijfsleningen tot de best presterende categorieën.

Toch was het niet alleen "hosanna" het afgelopen jaar. Het sentiment op de internationale geld- en kapitaalmarkten is in 2013 een aantal keren flink op de proef gesteld. Een dreigende crisis in de bankensector in Cyprus (welke een directe aanleiding vormde om versneld te komen tot een Europese bankenunie), zware politieke onrusten in het Midden-Oosten, gekibbel tussen Republikeinen en Democraten over het schuldenplafond in de VS, de in november 2013 aangekondigde hervormingen in China (het zogenoemde 'Derde Plenum') en last but not least de in mei 2013 aangekondigde afbouw van monetaire stimulering ("tapering") in de Verenigde Staten, vormden serieuze bedreigingen voor het toch nog enigszins broze herstel van de wereldeconomie.

Op 2 mei bereikten de tienjaars rentes in de VS (1,6%) en Duitsland (1,2%) hun laagste punt in 2013. Op 22 mei kondigde Ben Bernanke aan dat het obligatie-aankoopprogramma door de Federal Reserve Bank geleidelijk aan afgebouwd zou gaan worden. Dit leidde tot heftige reacties op de obligatiemarkten waardoor de tienjaarsrentes in september stegen naar respectievelijk 3% in de VS en 2% in Duitsland.

De aangekondigde "tapering" legde niet alleen een bom onder het economisch herstel in de ontwikkelde markten maar had ook tot gevolg dat er grootschalige kapitaalonttrekkingen uit de opkomende landen ("emerging markets") plaatsvonden. Dit gegeven, in combinatie met lokale structuurproblemen (zoals een verzwakking van de financiële sector in China en een afnemende concurrentiekracht van de exporterende bedrijven) leidde aldaar in 2013 tot achterblijvende economische groei. In het kielzog daarvan corrigeerden de vastgoed-, obligatie- en aandelenmarkten (-6,5%) in de opkomende landen fors.

Aandelen indices ¹⁾ 2013

MSCI World	21,9%
S&P Composite	26,7%
Nasdaq	32,3%
DJ Europe Stoxx	17,8%
AEX	20,7%
Topix (Japan)	21,5%
MSCI Emerging Markets	-6,5%

1) Total return indices (in euro).

Bron: Thomson Reuters Datastream

Vooruitzichten

Economie

Voor 2014 wordt uitgegaan van een verder aantrekkelijk herstel van de wereldeconomie. Met name de economieën van de VS, Japan en het Verenigd Koninkrijk zullen een bovengemiddelde groei laten zien. Dit herstel zal zich –zij het traag– verspreiden over de eurozone. Een aantal opkomende markten kan profiteren van het herstel in de volwassen economieën. Voor 2014 wordt voor de opkomende wereld een groei verwacht die ongeveer gelijk is aan het niveau van 2013 (tussen 4,5% en 5%).

De Verenigde Staten koersen in 2014 af op een economische groei van circa 3%. De overheden zullen daar in 2014 duidelijk minder bezuinigen en banken zullen soepeler kredietvoorwaarden gaan hanteren. Daarvan kunnen ook kleine en middelgrote bedrijven kunnen gaan profiteren die van groot belang zijn voor de banengroei.

Voor de eurozone wordt een groei verwacht die ruimschoots boven de 1% ligt. Het herstel wordt gedragen door minder overheidsbezuinigingen, gemakkelijker toegang tot krediet en door een aanhoudend stevig exportvolume. De groei kan worden gehinderd door structurele problemen, zoals bijvoorbeeld het gebrek aan concurrentiekracht van een aantal landen in de eurozone.

Een bovengemiddeld groeitempo mag hierdoor niet worden verwacht.

Voor Japan lijkt een groei van ruim 2% in 2014 haalbaar. Onzekerheid aldaar vloeit voort uit de verhoging van de consumptiebelasting (BTW) op 1 april. Die kan leiden tot enige afzwakking van de groei in het eerste halfjaar. In het tweede halfjaar verwachten wij een hervatting van het groeitempo.

Voor 2014 kunnen zowel positieve als negatieve uitschieters niet worden uitgesloten. Zo zou de wereldeconomie wel eens beter kunnen gaan presteren dan nu kan worden ingeschat. Die kans is, gezien de banengroei, het grootst in de VS. Tot de neerwaartse risico's behoren de toenemende problemen in de opkomende markten en potentiële fouten van centrale banken en andere beleidsmakers. Een en ander kan angst op de markten uitlokken en kan het economische herstel in gevaar brengen.

Obligaties

Op de obligatiemarkten kan een verdere stijging van de rente op staatsleningen (VS, Duitsland) niet worden uitgesloten. Deze rentestijging zal echter naar verwachting –mede door aanhoudend soepel monetair beleid van de centrale banken en de forse overcapaciteit in de volwassen economieën– beperkt zijn. Op basis van het economische herstel, het aanhoudend soepele monetaire beleid en de risico/rendementskarakteristieken van de categorieën zijn de rendementsperspectieven het beste voor hoogrentende bedrijfsleningen (high yield bonds), asset backed securities en voor staatsleningen die zijn uitgegeven door de “perifere” landen in de eurozone.

Aandelen

Aandelenmarkten zullen in 2014 niet meer (zoals in 2013) primair worden gedreven door het monetaire beleid, maar zullen zich steeds meer oriënteren op de winstgroei van de uitgevende bedrijven. Verwacht wordt een koersontwikkeling die in lijn ligt met de winstgroei. De winstgroei op haar beurt zal mede worden gedreven door een verbreding van het economische herstel, door lagere rentelasten en door inkoop van eigen aandelen. Daarvan zullen Europese, Amerikaanse en Japanse aandelen het meest profiteren. Voor de opkomende wereld zijn de verwachtingen iets minder positief en kan de winstgroei iets lager uitvallen.

Vastgoedaandelen

De fundamenteen voor de vastgoedmarkten verbeteren met name in de VS (huizenmarkt), het Verenigd Koninkrijk en China. Belangrijk in dat verband is dat de ingezette verbetering van het consumentenvertrouwen zal doorzetten. Het toenemende vertrouwen bij consumenten zal dan ook, naar verwachting, kunnen doorwerken naar de kantorenmarkt en de markt van winkelpanden. Overige belangrijke “drivers” voor vastgoedmarkten zijn de relatief aantrekkelijke dividendrendementen en de verwachting dat de reële rente de komende tijd slechts beperkt zal gaan stijgen. Negatieve invloed kan uitgaan van de “tapering” door de Federal Reserve.

Fondsspecifieke ontwikkelingen

Strategisch beleggingsbeleid 2013

Uitgangspunt voor het beleggingsbeleid is het door het fonds gehanteerde strategische beleidskader, waarin het premie-, indexatie- en beleggingsbeleid in onderlinge samenhang worden afgestemd. Gegeven enerzijds de stand van de dekkingsgraad en anderzijds de beleidskeuzes die het fonds maakt inzake het premie- en indexatiebeleid, maakt het bestuur een voortdurende afweging inzake het te voeren beleggingsbeleid. Minimaal één maal per jaar (maar indien nodig ook vaker) vertaalt het bestuur de uitkomsten van deze afweging in een set strategische normwegingen en bijbehorende bandbreedtes.

Voor 2013 zijn de volgende normwegingen vastgesteld:

	Norm- weging
vastrentende waarden	56,5%
aandelen	31,0%
onroerend goed	10,5%
converteerbare obligaties	2,0%
liquiditeiten	0,0%

Ter beheersing van de risico's van marktbewegingen worden structureel een aantal risico's afgedekt:

- Het valutarisico op dollar, pond, en yen van de beleggingen in zakelijke waarden (aandelen en onroerend goed). Hiervoor wordt gebruik gemaakt van valutatermijn contracten.
- Circa 50% van het renterisico van de verplichtingen wordt afgedekt door middel van een zogenaamde matching portefeuille. Deze matching portefeuille bestaat uit AAA en AA staatsleningen, inflatiegerelateerde obligaties, bedrijfsobligaties van hoge kwaliteit (tenminste een BBB kredietrating) en renteswaps. Voor de bepaling van het renterisico van de verplichtingen kan gebruik gemaakt worden van de swap curve of van de UFR curve. Hoewel de UFR curve verplicht gesteld is voor het berekenen van de officiële dekkinggraad van het pensioenfonds heeft het bestuur besloten het beleggingsbeleid (en dus ook het afdeckingsbeleid) te baseren op marktwaarderingen. Naar de mening van het bestuur geeft de marktwaardering een beter afspiegeling van de financiële positie en de risico's van het fonds dan de waardering op basis van de UFR curve. Het beleid in de matching portefeuille is daarom gericht op het afdekken van 50% van het renterisico van de verplichtingen, op basis van marktwaarden.

Daarnaast werden in 2013 opties gebruikt ter bescherming van de dekkinggraad tegen de neerwaartse risico's van extreme marktsituaties. De balansdoelstellingen en risicohouding van het pensioenfonds zijn bepalend voor de mate waarin deze instrumenten gebruikt worden. In 2013 zijn de volgende opties opgenomen in de portefeuille:

- Aandelenopties: gedurende 2013 was ongeveer 50% van de aandelenportefeuille afgedekt tegen de negatieve gevolgen van een sterke koersdaling op de aandelenmarkt door middel van combinaties van put en call opties.
- Rente opties: circa 30% van het renterisico van de verplichtingen wordt met behulp van rente opties (swaptions) afgedekt. In geval van een forse daling van de lange rentes bieden deze swaptions deels compensatie voor de stijging van de verplichtingen.

Operationeel beleggingsbeleid

Implementatie van de normportefeuille

In 2012 heeft het fonds een nieuwe ALM studie uitgevoerd. De inzichten uit deze studie zijn gebruikt voor de normportefeuille voor 2013. De normportefeuille voor 2013 was afwijkend van de normportefeuille voor 2012, waardoor een implementatieperiode nodig was. Vooruitlopend op de nieuwe normportefeuille voor 2013 zijn in de tweede helft van 2012 de beleggingen in hedge funds volledig afgebouwd en hebben er geen beleggingen meer plaatsgevonden in grondstoffen. In de maand maart vond de overgang plaats naar het nieuwe beleggingsmandaat. De beleggingen werden in de loop van deze maand in lijn gebracht met de nieuwe normportefeuille, welke was gebaseerd op de in 2012 uitgevoerde ALM studie. De belangrijkste aanpassingen waren het verhogen van het belang in vastrentende waarden, het verlagen van het belang in aandelen en de volledige verkoop van het belang in grondstoffen. Ondanks het grotere belang in vastrentende waarden werd de rentegevoeligheid van de matching portefeuille door aanpassingen in de swapportefeuille verlaagd van 60% naar 50%.

De verdeling van de beleggingen ultimo 2013 was als volgt:

	Weging
vastrentende waarden + swaps	53,2%
aandelen	35,3%
onroerend goed	9,4%
converteerbare obligaties	2,1%
liquiditeiten	0,0%

Vastrentende waarden

Het totale rendement van de vastrentende beleggingen kwam in 2013 uit op -1,4%.

In 2013 is een brede spreiding over subcategorieën gehandhaafd. Binnen de vastrentende portefeuille werd belegd in staatsleningen, bedrijfsobligaties van hoge kwaliteit, inflatie gerelateerde obligaties (Inflation linked bonds), staatsobligaties van opkomende landen (Emerging market debt) en hoogrenderende obligaties (High yield).

Ook in 2013 werden de beleggingen in euro staatsleningen (als onderdeel van de matching portefeuille) geconcentreerd in de landen met de hoogste kredietwaardigheid (AAA en AA). Op euro staatsleningen werd over 2013 een rendement behaald van -1,51%. Als gevolg van de afgenomen onzekerheid op de financiële markten presteerden meer risicovolle vastrentende beleggingscategorieën zoals bedrijfsobligaties en hoogrenderende obligaties beter dan de staatsleningen van hoge kwaliteit. Beleggingen in obligaties van opkomende landen behaalden echter negatieve rendementen. Dit werd veroorzaakt door het vooruitzicht van een minder ruim monetair beleid in de Verenigde Staten waardoor beleggers geld onttrokken aan de financiële markten in de opkomende landen. De beleggingen in bedrijfsobligaties van hoge kwaliteit en hoogrenderende obligaties presteerden vrijwel in lijn met het marktgemiddelde. De rendementen van de beleggingen in obligaties van opkomende landen waren lager dan de benchmark.

Aandelen

De aandelenportefeuille van het pensioenfonds liet in 2013 een rendement zien van 20,4%, terwijl de benchmark een rendement behaalde van 18,5%.

De aandelenportefeuille is gespreid over de grote aandelenmarkten in Europa, Noord Amerika, Japan en de Pacific. Daarnaast vinden er beleggingen plaats in opkomende markten en de subcategorieën kleine ondernemingen (small caps) en hoog-dividend.

De outperformance van de aandelenportefeuille van het pensioenfonds is vooral te danken aan de relatieve rendementen van de managers in de grote aandelenmarkten (Europa, Noord Amerika en Japan).

Onroerend goed

De onroerend goedportefeuille behaalde een rendement van -2,3%.

Het rendement op de beursgenoteerde vastgoedportefeuille van het pensioenfonds bedroeg 0,6%, hetgeen lager is dan de benchmark (1,5%). Het rendement van de niet-beursgenoteerde vastgoedportefeuille van het pensioenfonds bedroeg -3,5%.

Grondstoffen

De beleggingen in grondstoffen werden ingevuld via participatie in een (semi-)indexfonds. Aangezien deze categorie geen deel meer uitmaakte van de normportefeuille voor 2013 zijn deze beleggingen in de loop van het eerste kwartaal verkocht. Het rendement over deze korte periode bedroeg 4,6%.

Converteerbare obligaties

In de loop van 2011 heeft het fonds een belang opgebouwd in converteerbare obligaties. Als gevolg van stijgende aandelenmarkten en dalende risico opslagen op de obligatiemarkten stegen de beleggingen in deze categorie in waarde. Per saldo werd een rendement behaald van 15,6%. Ter vergelijking: de benchmark voor converteerbare obligaties steeg over dezelfde periode met 12,8%.

Risico overlay

Het pensioenfonds dekt de strategische valutaposities in Amerikaanse Dollars, Britse Ponden en Japanse Yen strategisch voor 100% af. Als gevolg van de stijging van de euro ten opzichte van deze valuta's resulteerde dit beleid in 2013 in een positieve bijdrage aan het rendement van het pensioenfonds van 2,7%-punt.

Het strategisch renterisicobeleid bestond in 2013 uit twee elementen:

1. 50% afdekking van de rentegevoeligheid van de voorziening pensioenverplichtingen door middel van een matching portefeuille waarin AAA staatsleningen, inflatiegerelateerde obligaties, bedrijfsobligaties van hoge kwaliteit en renteswaps zijn opgenomen.
2. Circa 30% van het renterisico van de voorziening pensioenverplichting wordt afgedekt met swaptions, zodanig dat de invloed van extreme renteveranderingen op de dekkingsgraad wordt afgedekt.

Als gevolg van de stijging van de marktrente leverde het strategische renterisicobeleid in 2013 een negatieve bijdrage aan het rendement van het pensioenfonds. De swaps daalden in waarde en droegen -4,7%-punt bij aan het rendement over 2013.

De swaptions leverden eveneens een negatieve bijdrage aan het rendement (-1,9%-punt).

Ter bescherming van de dekkingsgraad tegen de gevolgen van grote koersdalingen op de aandelenmarkten maakte het pensioenfonds in 2013 gebruik van aandelenopties. Met behulp van deze opties was ongeveer 50% van de aandelenportefeuille afgedekt tegen grote koersdalingen. Zoals verwacht mag worden bij stijgende aandelenmarkten droeg de risico overlay voor aandelen in 2013 negatief bij aan het resultaat (-1,3%-punt).

Per saldo droegen de verschillende afdekkingsstrategieën (valuta-, rente- en aandelenrisico) in 2013 negatief bij aan het beleggingsresultaat van het pensioenfonds. De gecombineerde bijdrage aan het resultaat van deze afdekkingsstrategieën was -5,1%-punt.

Samengevat: resultaat belegd vermogen

Over 2013 bedroeg het rendement van de beleggingen van het pensioenfonds, exclusief afdekkingsstrategieën, 6,7%.

De verschillende afdekkingsstrategieën droegen in totaal -5,1%-punt bij aan het resultaat. Inclusief afdekkingsstrategieën leverde de beleggingsportefeuille in 2013 een rendement op van 1,6%, terwijl de benchmark 0,4% rendeerd.

Maatschappelijk verantwoord beleggen; uitsluitingsbeleid

Bij het vaststellen en het uitvoeren van het beleggingsbeleid wordt niet alleen rekening gehouden met financiële en risicoaspecten, maar ook met aspecten die van belang zijn voor een duurzame en sociale ontwikkeling van de maatschappij. Bij die aspecten komen onder meer ethische kwesties en milieuaangelegenheden aan de orde. Het bestuur betreft informatie over duurzame economische groei –vaak van niet-financiële aard– bij zijn analyses van de kwaliteit van ondernemingen waarin wordt belegd en brengt het belang daarvan tevens onder de aandacht van haar dienstverleners zoals externe vermogensbeheerders.

Mede in dit kader heeft het fonds belangen in enkele beleggingsfondsen waarin een actief uitsluitingsbeleid wordt gevoerd op grond van uitgangspunten voor verantwoord beleggen. De gehanteerde uitsluitingscriteria in deze fondsen zijn kernrechten van de mens, ernstige vormen van kinderarbeid, dwangarbeid, zware milieuvervuiling, controversiële wapens, vrijheid van vakvereniging, geen dwangarbeid en geen betrokkenheid bij corruptie.

Eind 2013 stonden voor wat betreft Europa 13 ondernemingen op de uitsluitingslijst, in Noord Amerika betrof het 22 ondernemingen en in het Verre- en Midden Oosten 38 ondernemingen.

Op 1 januari 2013 is nieuwe wetgeving omtrent beleggingen in clustermunie in werking getreden. De beleggingen van het POB voldoen aan deze wetgeving.

Maatschappelijk verantwoord beleggen; corporate governance

Met de invoering in 2004 van de Nederlandse Corporate Governance Code is de aandacht voor corporate governance in Nederland sterk toegenomen. Ondernemingen zijn in toenemende mate aandacht gaan besteden aan het onderwerp goed ondernemingsbestuur. Van institutionele beleggers wordt sedertdien in toenemende mate verwacht dat zij zich opstellen als een betrokken aandeelhouder.

Ook het pensioenfonds onderkent het belang van goed bestuur bij de ondernemingen waarin wordt belegd. Het pensioenfonds is van oordeel dat bedrijven met aandacht voor goed ondernemingsbestuur, die bij de bedrijfsvoering de belangen van aandeelhouders en andere relevante stakeholders in ogenschouw nemen, uiteindelijk betere prestaties zullen leveren. Door actief gebruik te maken van het aan de aandelen verbonden stemrecht, kunnen aandeelhouders een positieve invloed uitoefenen op de corporate governance van de betreffende ondernemingen en kunnen zij zich bijvoorbeeld uitspreken over de benoeming van nieuwe bestuurders en commissarissen, het beloningsbeleid van de ondernemingen en over wijzigingen van de statuten.

Aangezien het pensioenfonds geen eigen aandelenportefeuille bezit, maar belegt via beleggingsfondsen, is het fonds juridisch gezien geen eigenaar van de door deze beleggingsfondsen gehouden aandelen. Daarom kan het pensioenfonds geen rechtstreeks stemrecht uitoefenen. Tijdens aandeelhoudersvergaderingen van de ondernemingen waarin het ING Multimanager Europe Equity Fund en het ING Multimanager North America Equity Fund belegt, wordt met ingang van 2013 het stemrecht uitgeoefend door de beheerder van het fonds. De beheerder baseert zich daarbij op algemeen geaccepteerde corporate governance best practices en zal er zoveel mogelijk rekening worden gehouden met de lokale wet- en regelgeving van de landen waar de ondernemingen zijn gevestigd.

Tijdens aandeelhoudersvergaderingen van de vastgoedfondsen waarin het pensioenfonds belegt, laat het pensioenfonds zich vertegenwoordigen door de fiduciair beheerder. In bijzondere gevallen zal de fiduciair beheerder vooraf contact opnemen met het fondsbestuur om het stemgedrag af te stemmen.

Performanc cijfers (in %)	2013	2012
vastrentende waarden	-1,4	11,1
aandelen	20,4	16,7
onroerend goed	-2,3	6,9
grondstoffen	4,6 ¹⁾	-2,5
hedgefonds	0,0	0,5
converteerbare obligaties	15,6	0,0
Totaal (exclusief overlays)	6,7	15,2
Bijdrage valutaoverlay	2,7	0,6
Bijdrage renteoverlay	-4,7	1,9
Bijdrage swaptions	-1,9	0,0
Bijdrage aandelenoverlay	-1,3	-1,2
Totaal rendement	1,6	14,5
Z-score	0,79	0,64

1) Uitsluitend eerste kwartaal.

Benchmarks

De door het pensioenfonds gehanteerde benchmarks luiden als volgt (per 31 december 2013):

Matching portefeuille:

Het rendement van de Voorziening Pensioen Verplichtingen, op basis van marktwaarden

Vastrentende waarden:

Bedrijfsobligaties van hoge kwaliteit: Compositie op basis van Barclays Capital Euro Corporate ex Financials Index en IBOXX Euro Corporate Index.

Overige vastrentende waarden: Compositie op basis van maatwerk Barclays Capital Eurozone CPI Bond index, JP Morgan Emerging Market Bond index en Merrill Lynch High Yield Index.

Aandelen: Compositie op basis van de Morgan Stanley Capital International indices voor Europa, Verenigde Staten, Japan, Pacific ex Japan, Europese Small caps, opkomende markten en wereldwijde aandelen.

Vastgoedmaatschappijen:

Compositie met een samenstelling van beursgenoteerde fondsen en niet-beursgenoteerde fondsen. Voor de beursgenoteerde fondsen geldt als benchmark een composite van de GPR European Property Fundamental index en GPR Global Property Fundamental index en voor de niet-beursgenoteerde fondsen geldt als benchmark de ROZ/IPD Dutch Property index.

Converteerbare obligaties:

UBS Global Convertibles Focus Euro index (hedged)

Totaal:

Compositie op basis van de norm verdeling van het vermogen en de bijbehorende benchmark per beleggingscategorie.

Relevante ontwikkelingen 2014

Toeslagverlening

Per 1 januari 2014 is een toeslag van 1% gegeven. Deze verhoging geldt voor de opgebouwde en ingegane pensioenen van de (oud-) werknemers en gepensioneerden.

Overleg sociale partners

Ook in 2014 vindt op regelmatige basis overleg met de sociale partners plaats. Onder andere de Herziening van het Witteveenkader zal een onderwerp van gesprek zijn, en zal aandacht besteed worden aan de consequenties van de opbouw per 1-1-2015 alsmede de opbouw tijdens de arbeidsongeschiktheid.

Vernieuwing website

Het pensioenfonds heeft in het verslagjaar een nieuwe website ontwikkeld. De informatie is in een nieuw jasje gestoken en is makkelijker te vinden. Teksten zijn opnieuw geschreven en allerlei informatie is toegevoegd.

Nieuw op de website is:

- alle informatie over één onderwerp staat bij elkaar;
- centraal staan de momenten waarop het belangrijk is om stil te staan bij uw pensioen;
- wanneer u inlogt, krijgt u direct uw Uniform Pensioenoverzicht(en) te zien;
- er wordt uitgelegd wat pensioen eigenlijk is, en
- de website bevat een samenvatting van de pensioenregeling.

Transitieplan

In 2014 en 2015 staan grote veranderingen in de pensioenwetgeving op stapel. Het kader van effectieve en efficiënte communicatie in deze periode is in 2013 een aanvang gemaakt met het opstellen van een plan van aanpak voor de transitiecommunicatie. De verwachting is dat dit plan van aanpak in 2014 door het bestuur wordt vastgesteld.

Digitale mailing

Het POB wil deelnemers snel kunnen voorzien van actuele informatie, die zo veel mogelijk op maat is voor de individuele deelnemer. Om dit te realiseren, wil het POB meer digitaal gaan communiceren.

Het POB is gestart met het verzamelen van de e-mailadressen van deelnemers. Een en ander vooruitlopend op het nieuwe wetsontwerp pensioencommunicatie, waarin het gebruik van digitale kanalen wordt vereenvoudigd.

Herstelplan

Het fonds heeft op basis van de beschikbare gegevens in april 2014 geconstateerd dat er gedurende (ruim) drie kwartaaleinden geen sprake meer is van een tekort. Dit is gemeld bij DNB met het verzoek het in 2009 ingediende herstelplan als beëindigd te beschouwen. DNB heeft in juni 2014 bevestigd dat het in 2009 ingediende herstelplan beëindigd is.

NFTK

Staatssecretaris Klijnsma heeft in de zomerperiode de pensioenbranche geconsulteerd over het nieuwe FTK. Ten aanzien van het concept Pensioenakkoord betekent dit een aantal grote aanpassingen. Het gevolg is dat het wetsvoorstel naar verwachting in de tweede helft van 2014 wordt behandeld. Door de vertraging in het wetgevingsproces is het de vraag of de invoeringsdatum van 1 januari 2015 blijft staan.

Utrecht, 16 juni 2014

Het bestuur

Samenvatting actuairieel rapport

Voorziening pensioenverplichtingen

De voorziening pensioenverplichtingen eigen rekening (VPV) is per 31 december 2013 als volgt vastgesteld:

	2013	2012	2011	2010
Actieve en arbeidsongeschikte deelnemers	626.763	661.822	619.429	524.280
Gewezen deelnemers met premievrije aanspraken	207.131	189.623	159.421	129.158
Gepensioneerden	474.409	467.950	408.720	359.982
Voorziening onvoorwaardelijke toeslagverlening	-353	-441	-423	0
Voorziening pensioenverplichtingen	1.307.950	1.318.954	1.187.147	1.013.420
Aandeel herverzekeraars	0	0	0	-6.813
Voorziening pensioenverplichtingen eigen rekening	1.307.950	1.318.954	1.187.147	1.006.607
Voorziening arbeidsongeschiktheidsrisico's	1.484	1.618	2.389	2.379
Voorziening overgangsregelingen	0	0	4.767	6.748
Voorziening Slotuitkering	1.471	1.499	1.295	1.019
Voorziening onvoorwaardelijke toeslagverlening	353	441	423	373
Totale voorziening eigen rekening	1.311.258	1.322.512	1.196.021	1.017.126

Het bestuur heeft in het verslagjaar besloten om per 1 januari 2014 een toeslag te verlenen ter grootte van 1%.

Het resultaat van het fonds toonde over 2013 een positief saldo van 38.016, tegenover een positief saldo over 2012 van 61.527.

Kostendekkende premie

Conform de ABTN zijn de kostendekkende premie en de gedempte kostendekkende premie over boekjaar 2013 vastgesteld, rekening houdend met de actuele marktrente geldend per 1 januari. De kostendekkende premie bedraagt 48.510. De gedempte kostendekkende premie bedraagt 37.810. De feitelijk betaalde premie bedraagt 37.657 en is derhalve lager dan de gedempte kostendekkende premie.

Financiële positie

De dekkingsgraad ultimo 2013 is als volgt:

	2013	2012	2011	2010
Beschikbaar vermogen	1.495.610	1.469.207	1.281.189	1.135.773
Voorziening pensioenverplichtingen eigen rekening	1.307.950	1.318.954	1.187.147	1.006.607
Overige technische voorzieningen	3.308	3.558	8.874	10.519
Aanwezige dekkingsgraad	114,1%	111,1%	107,1%	111,7%
Vereiste dekkingsgraad	113,9%	114,0%	114,4%	118,2%
Vereist eigen vermogen	182.596	184.787	172.565	185.019

De berekening is als volgt:

Vereist eigen vermogen

Renterisico (S1)	36.410
Zakelijke waarden risico (S2)	148.533
Valutarisico (S3)	52.532
Grondstoffenrisico (S4)	0
Kredietrisico (S5)	11.937
Verzekeringstechnisch risico (S6)	38.100
Concentratierisico (S8)	22.227
Totaal som van de S-en	309.739
Diversificatie	-127.143
Totaal risico (o.b.v. wortel formule)	182.596
Vereiste dekkingsgraad	113,9%

De ontwikkeling in de dekkingsgraad van primo 2013 tot ultimo 2013 wordt als volgt verklaard:

	Vermogen	Voorziening	Aanwezige dekkings- graad
Primo 2013	1.469.207	1.322.512	111,1%
Premie	35.132	40.309	-0,7%
Uitkeringen	-32.789	-33.062	0,3%
Toeslagverlening	0	13.426	-1,1%
Rentetermijnstructuur	0	-43.053	3,7%
Overrendement	20.879	4.737	1,2%
Overige mutaties	3.181	6.389	-0,4%
Ultimo 2013	1.495.610	1.311.258	114,1%

De dekkingsgraad van het POB is gestegen van 111,1% ultimo 2012 naar 114,1% ultimo 2013. Deze stijging is te danken aan het overrendement en de wijziging in de rentetermijnstructuur. Op basis van het ingediende herstelplan zou ultimo 2013 een dekkingsgraad van 112,9% worden verwacht. De aanwezige dekkingsgraad ultimo 2013 bedraagt 114,1%. Het fonds loopt dus iets voor op het herstelplan.

Verslag van het verantwoordingsorgaan

Oordeel verantwoordingsorgaan

Op grond van artikel 12 van het Reglement Verantwoordingsorgaan (VO) dient het VO een oordeel te geven over het handelen van het bestuur van het pensioenfonds in het afgelopen jaar, alsmede over de beleidskeuzes voor de toekomst. Bij de beoordeling wordt ook betrokken of er van evenwichtige belangenbehartiging sprake is.

In het vervolg van dit verslag zijn de bevindingen, het oordeel over 2013 en de aanbevelingen opgenomen.

Bevindingen:

- Langer leven, langer werken, verlaging en aftopping jaarlijkse pensioenopbouw, de nieuwe wet- een regelgeving (Wet Versterking Bestuur Pensioenfonds WWBP) en Code Pensioenfonds zijn zomaar enkele begrippen die van 2013 weer een turbulent jaar maakten. Het VO constateert dat het bestuur op deze veranderingen tijdig en adequaat inspeelt.
- Met name de WWBP brengt nogal wat teweeg in de structuur van het fonds. De deelnemersraad komt te vervallen, de taken en verantwoordelijkheden van het VO worden uitgebreid en de introductie van een nieuwe vorm van intern toezicht, de Raad van Toezicht, is aanstaande. Het bestuur kiest voor een paritair samengesteld bestuur, waarin ook de vertegenwoordiging van pensioengerechtigden is voorzien. Het raadplegen van de sociale partners bij deze keuzes is een verstandig besluit, dat draagvlak en betrokkenheid van de stakeholders in stand houdt. Het VO heeft over de voorgenomen wijzigingen advies uitgebracht en is verheugd te constateren dat een groot aantal aanbevelingen door het bestuur is overgenomen.
- Eind 2013 loopt het herstel van de dekkingsgraad nog voor op de prognoses van het Herstelplan uit 2009. De feitelijke dekkingsgraad was 114,1%, t.o.v. de in het herstelplan geraamde dekkingsgraad van 112,9%, een kleine plus van 1,2%.
- Op grond van dit resultaat heeft het bestuur besloten, mede gelet op de financiële situatie in de bibliotheeksector, de premie te handhaven op 22,5%. De eerder ingeschatte premieruimte door de verlaging van de jaarlijkse pensioenopbouw, wordt teniet gedaan door een lager renteniveau. Versteving van de financiële buffers wordt daardoor bemoeilijkt.
- Wel was er gezien de hoogte van de dekkingsgraad ultimo 2013 ruimte voor een terughoudende toeslagverlening voor 2014. Na enkele jaren van geen tot zeer gematigde indexaties kon per 1 januari 2014 een toeslag van 1% worden verleend. Ook dit besluit beoordeelt het VO positief.
- In 2013 zijn de, op basis van de ALM-studie 2012, aangebrachte wijzigingen in het beleggingsbeleid verder doorgevoerd. Belangrijkste wijzigingen zijn: verhogen belang in vastrentende waarden, verlagen belang in aandelen en volledige verkoop van belang in grondstoffen. Verder is de afdekking van het renterisico verlaagd en zijn de afdekkingsstrategieën voor grote schokken gehandhaafd. Beoogd wordt de financiële positie van het fonds op beheerste wijze te verstevigen. Geconstateerd kan worden dat het bestuur alert is op de risico's van het fonds.
- Voor het onderwerp Communicatie heeft het VO reglementair een speciale adviesstatus. Het VO heeft geconstateerd dat de communicatie met betrokkenen de afgelopen jaren een positieve ontwikkeling heeft doorgemaakt. In 2013 werd het VO gevraagd een advies uit te brengen over de notitie "Communicatie bij transitie". Deze notitie, bedoeld voor de communicatie naar belanghebbenden bij de overgang naar de nieuwe structuur en nieuwe regelgeving, is door het VO positief beoordeeld. De notitie getuigt van inzicht in de noodzaak tot een duidelijke communicatie. Verder zijn de nieuwe website en e-nieuwsbrief prima middelen om de communicatie-aspiraties (mede) te realiseren.

- Het VO feliciteert het bestuur met het behalen van de npn-prijs voor met name het Integraal Dynamisch Beleidsplan. Een compliment voor het streven van het bestuur naar Best governance. Het beleidsplan is een helder stramien voor de beleidsvoorbereiding, -ontwikkeling en -uitvoering.

Oordeel en aanbevelingen:

Op basis van het jaarverslag 2013, de kwartaalrapportages en de aanvullende toelichtingen tijdens het overleg met het bestuur op 16 juni 2014 oordeelt het VO positief over het in 2013 gevoerde beleid en de beleidskeuzes voor de toekomst.

Het VO doet hierbij de volgende aanbevelingen:

- Door de gedaalde rente in de afgelopen jaren is de kostendekkende premie, gebaseerd op de actuele rente, hoger dan de gedempte kostendekkende premie, gebaseerd op de gemiddelde rente van de afgelopen jaren. Hierdoor is een aanmerkelijk negatief verschil ontstaan tussen de benodigde en de feitelijke premie. Terecht merkt het bestuur op in het jaarverslag dat dit een aandachtspunt is en blijft. Het VO adviseert, zodra de effecten van de versobering van het Witteveenkader en de daarop te baseren premiehoogtes bekend zijn, de consequenties voor de financiële positie van het fonds met spoed te analyseren.
- De taken en verantwoordelijkheden van het VO (nieuwe stijl) zijn danig uitgebreid. Wij onderschrijven de gedachte van de Visitatiecommissie dat aan de deskundigheid van het VO extra aandacht moet worden besteed. Wij adviseren op korte termijn na te gaan welke gebieden prioriteit hebben en daarover afspraken te maken met het VO.
- Uit de notitie “Communicatie bij transitie” blijkt het voornemen de werkgevers nadrukkelijk bij het communicatietraject te betrekken. Het VO vindt dat een positieve ontwikkeling en adviseert daarin niet terughoudend te zijn.
- In voorgaande jaren hebben wij met regelmaat aandacht gevraagd voor het teruglopende draagvlak van het fonds door de versnelde terugloop van het aantal deelnemers. Momenteel is er enige compensatie merkbaar door de toetreding van gemeentebibliotheken, althans de nieuwe aanwas. Desondanks daalde het aantal deelnemers in 2013 van 8.389 tot 7.980. Een daling van bijna 5%. Het eind 2013 uitgebrachte CAOP-rapport “Een branche in transitie” geeft evenmin een positieve ontwikkeling in de werkgelegenheid bij bibliotheken te zien. Wij adviseren u wederom studie te doen naar de consequenties en daarbij een hogere terugloop van het aantal deelnemers in te calculeren dan in eerdere studies.
- Het VO erkent dat met privacygevoelige informatie in de notulen van bestuursvergaderingen voorzichtig dient te worden omgegaan. In zoverre hebben wij begrip voor uw standpunt zoals in dit jaarverslag opgenomen bij de opmerkingen van de Visitatiecommissie. Anderzijds is er behoefte aan een inzicht in de argumenten die aan bestuursbesluiten ten grondslag liggen en dient informatie aan het VO niet beperkt te blijven tot uitsluitend bestuursbesluiten. Wij adviseren het bestuur zich spoedig te beraden over de wijze waarop, meer in de geest van de Code Pensioenfondsen, informatie aan het VO kan worden verstrekt.

Het verantwoordingsorgaan

Juni 2014

Reactie van het bestuur

Het bestuur heeft met belangstelling en waardering kennisgenomen van het positieve oordeel, de bevindingen en aanbevelingen van het verantwoordingsorgaan (VO). Het bestuur bedankt het VO voor de goede samenwerking en constructieve gedachteswisseling gedurende het verslagjaar en reageert puntsgewijs op de aanbevelingen van het VO:

- Kostendeekkende premie:
De vaststelling van de kostendeekkende premie is een jaarlijks terugkerend onderwerp en aandachtspunt van het bestuur. Het bestuur is van mening dat er altijd een kostendeekkende premie moet worden betaald.
- Verantwoordingsorgaan nieuwe stijl:
In het derde kwartaal zal een vergadering tussen bestuur en het nieuwe VO worden ingepland ten behoeve van de taken en bevoegdheden van het verantwoordingsorgaan. Het bestuur zal in ieder geval als leidraad de wetgeving volgen en vasthouden.
- Communicatie tijdens transitie:
Met de sociale partners is de afspraak gemaakt dat in ieder geval in 2014/2015 de programmaleider Arbeidsverhoudingen van de Vereniging Openbare Bibliotheken deelneemt aan de vergaderingen van de commissie communicatie inzake de transitiecommunicatie. Het betreft onderwerpen die voortvloeien uit de wijziging van de pensioenwetgeving in 2014/2015.
- Verkleining draagvlak POB:
Het bestuur blijft eveneens als vorig jaar nauwgezet de ontwikkelingen van het deelnemersbestand volgen en verkrijgt daartoe onder andere een maandelijks overzicht van de aan en afmeldingen van POB-deelnemers. De daling baart ook het bestuur zorgen. Daarnaast is van essentieel belang de liquiditeit van het fonds goed in de gaten te houden. Het bestuur zal in de loop van dit jaar opnieuw een onderzoek doen, zodra meer bekend is over alle consequenties van de bezuinigingswoede binnen openbare bibliothekenwereld. Overigens heeft ook DNB aandacht gevraagd voor de ontwikkelingen en de consequenties voor POB.
- Informatieverstrekking VO:
Ook dit punt zal in de eerste gezamenlijke vergadering tussen bestuur en het nieuwe VO aan de orde komen bij de vastlegging van de werkafspraken tussen bestuur en het nieuwe VO.

Visitatiecommissie

Samenvatting van het Rapport Bevindingen Visitatiecommissie 2011

In 2011 is door de visitatiecommissie een visitatie bij het POB uitgevoerd. De visitatiecommissie bestond uit drie onafhankelijke deskundigen. Het bestuur heeft de lijst met aanbevelingen ter behandeling verdeeld over de verschillende commissie van het POB. De behandeling van de aanbevelingen is in 2013 aan de visitatiecommissie teruggekoppeld. Onderstaand wordt nader ingegaan op de diverse aanbevelingen.

A. Algemeen

1. VC: Gepensioneerden zetel in het bestuur geven.

Bestuur:

Een aantal bestuursleden is gepensioneerd. Ze bekleden evenwel niet formeel de bestuursfunctie als vertegenwoordiger van de gepensioneerden. In vertegenwoordiging van de gepensioneerden voorziet het POB momenteel via de deelnemersraad en het verantwoordingsorgaan.

Het bestuur ziet geen aanleiding de samenstelling thans te wijzigen.

Het bestuur beziet in hoeverre hieraan invulling wordt gegeven met de komst van de Wet versterking bestuur in 2013/2014.

2. VC: Verenigbaarheid van de functie van bestuurslid bij het Fonds en deelnemer CAO-overleg bij dezelfde bedrijfstak.

Bestuur:

De verenigbaarheid van functies is een aandachtspunt bij voordracht en (her)benoeming van (nieuwe) bestuursleden en tussentijds bij melding van nevenfuncties aan de compliance officer op basis van de gedragscode.

3. VC: Jaarlijks evalueren functioneren dagelijks bestuur.

Bestuur:

Er vindt jaarlijks een individuele evaluatie plaats door het bestuur.

Daarnaast wordt er een collectieve evaluatie verricht.

Beide evaluaties zullen voortaan worden verricht door een extern persoon/organisatie.

4. VC: Vermelden affiliatie leden deelnemersraad in jaarverslag.

Bestuur:

De affiliatie van de leden van de deelnemersraad is in het jaarverslag over boekjaar 2011 opgenomen en zal tevens in de volgende jaren worden vermeld.

5. *VC: Evenwichtig rooster van aftreden leden deelnemersraad.*

Bestuur:

Een voorstel voor een evenwichtig rooster van aftreden vanaf 1-1-2014 voor de deelnemersraad is inmiddels besproken in de deelnemersraad. Voorafgaand aan invoering zullen de ontwikkelingen rondom de nieuwe Wet Versterking Bestuur worden afgewacht.

6. *VC: Rechtstreekse verkiezing van en door pensioengerechtigden in Verantwoordingsorgaan.*

Bestuur:

Voorafgaand aan invoering zullen de ontwikkelingen rondom de nieuwe Wet Versterking Bestuur worden afgewacht.

7. *VC: Adequate (tijdig, voldoende) informatievoorziening medezeggenschapsorganen toetsen.*

Bestuur:

Naast de reguliere vergaderingen en jaarlijkse cursusdag(en) ontvangen de leden van de deelnemersraad en het verantwoordingsorgaan na afloop van elk kwartaal een rapportage over de actuele pensioenontwikkelingen tezamen met onderliggende documentatie.

8. *VC: Bestuursnotulen ter beschikking stellen aan Verantwoordingsorgaan en Deelnemersraad.*

Bestuur:

Het bestuur is van mening dat, gezien de informatie die in de notulen is opgenomen, de notulen niet aan de leden van het Verantwoordingsorgaan en de Deelnemersraad kunnen worden verstrekt. Er kan immers sprake zijn van privacy gevoelige informatie. Daarnaast moeten de leden van het bestuur vrij kunnen zijn om in het bestuur te kunnen acteren en te discussiëren. Ook moeten er discussies kunnen plaatsvinden over onderwerpen die niet direct in het fonds spelen maar wel de aandacht dienen te hebben van het bestuur.

Het Verantwoordingsorgaan en de Deelnemersraad ontvangen wel de besluitenlijsten van alle bestuursvergaderingen.

B. Pensioenregeling en (wijze van) financiering

1. *VC: Continuïteitsanalyse uitvoeren met het oog op ingrijpende wijzigingen in deelnemersbestand.*

Bestuur:

Een nieuwe continuïteitsanalyse is –in vervolg op een uitgevoerde nieuwe ALM studie 2012– op 29 augustus 2012 vastgesteld en vervolgens ook verstrekt aan DNB.

2. *VC: Communicatie over realistische toeslagambitie.*

Bestuur:

De commissie communicatie bespreekt dit onderwerp in haar vergadering van 10-12-2012.

3. *VC: Alert te blijven op met name de beleggingskosten.*

Bestuur:

De beleggingskosten zijn en blijven een doorlopend punt van aandacht voor de beleggingscommissie. Het bestuur streeft ernaar om voor eind kwartaal 1, 2013 goed inzicht te hebben in alle kosten, rekening houdend met de uitgangspunten c.q. aanbevelingen van DNB en de Pensioenfederatie.

C. Beleids- en bestuursprocedures

1. *VC: Versterking financieel-economische expertise binnen Fonds als gevolg van nieuwe externe toezichteisen.*

Bestuur:

De financieel-economische expertise binnen het fonds is versterkt door toevoeging van een onafhankelijke externe deskundige aan de beleggingscommissie.

2. *VC: SAS 70 Verklaringen toetsen op volledigheid voor wat betreft de specifieke Fonds-processen.*

Bestuur:

Dit is een doorlopend aandachtspunt van de auditcommissie.

3. *VC: Onderbouwing van de bestuursbesluiten in notulen vastleggen.*

Bestuur:

De bestuursbesluiten zijn nu voorzien van de overwegingen uit de notulen die ten grondslag lagen aan de genomen besluiten. Het is een doorlopend aandachtspunt.

D. Checks en Balances

1. *VC: Insiders aanwijzen.*

Bestuur:

De leden van de beleggingscommissie zijn aangewezen als insider. De leden van het bestuur, niet zijnde leden van de beleggingscommissie, worden niet als insider aangemerkt. De mandaatregeling beleggingscommissie en de gedragscode zijn hier op aangepast.

2. *VC: Transactievolumen beleggingen monitoren.*

Bestuur:

Het monitoren van het transactievolumen van de beleggingen is een doorlopend punt van aandacht voor de beleggingscommissie.

3. *VC: Integraal integriteitsplan opstellen.*

Bestuur:

Een integraal integriteitsplan is opgesteld.

E. Aansturing

1. *VC: Periodieke, systematische risico-inventarisatie voor alle dienstverleners.*

Bestuur:

De auditcommissie rapporteert jaarlijks aan het bestuur over de uitbestedingsrisico's bij de betreffende externe dienstverleners.

2. *VC: In opleidingsplan extra aandacht geven aan deskundigheidsgebied 'uitbesteding'.*

Bestuur:

In het opleidingsplan voor de leden van de auditcommissie is voorzien in een opleiding op het gebied van uitbesteding en AO/IC.

F. Risico's

1. *VC: Risicobeperkende maatregelen gesuggereerd door Audit commissie evalueren.*

Bestuur:

Het POB beschikt over een risicoanalyse. De auditcommissie bewaakt de analyse doorlopend en evalueert deze halfjaarlijks.

2. *VC: Inflatierisico in kaart brengen.*

Bestuur:

Naar de mening van het bestuur is het inflatierisico beperkt vanwege de voorwaardelijke toeslagverlening. Dit is overigens een doorlopend punt van aandacht voor de beleggingscommissie. Het bestuur houdt rekening met een inflatieverwachting overeenkomstig de actuele ALM-studie 2012. Ook bij de beleggingsportefeuille wordt hiermee rekening gehouden. Uit de nieuwe Continuïteitsanalyse 2012 is vervolgens ook gebleken dat het POB voldoet aan zijn toeslagambitie en het herstelvermogen van het fonds voldoende is om binnen 15 jaar op de vereiste dekkingsgraad te komen. Hiermee voldoet het fonds aan beide onderdelen van de consistentietoets.

3. *VC: Risico's verbonden aan performance fee onderzoeken.*

Bestuur:

Dit is een doorlopend aandachtspunt van de beleggingscommissie.

4. *VC: Nagaan of beleggingsbeleid met vergelijkbare performance en risico tegen lagere kosten mogelijk is.*

Bestuur:

Mogelijke alternatieven voor inrichting van het beleggingsbeleid zijn uitgebreid besproken tijdens de uitgevoerde ALM studie 2012. Op basis van de uitkomsten werkt de beleggingscommissie een actueel beleggingsbeleidsplan uit, inclusief de implementatie van de ALM-uitkomsten.

G. Pension Fund Governance

Voor dit onderdeel zijn geen aanbevelingen gedaan.

Samenvatting van het Rapport Bevindingen Visitatiecommissie 2013

Met de invoering van de Pensioenwet zijn nadere eisen gesteld aan het interne toezicht bij pensioenfonds. Zo is bepaald dat ten minste eenmaal in de drie jaar invulling moet worden gegeven aan het interne toezicht. Het bestuur van het Fonds heeft besloten de visitatie éénmaal in de twee jaar te doen plaatsvinden.

De visitatiecommissie oordeelt positief over de wijze waarop het bestuur functioneert. Het bestuur is in control met betrekking tot de uitbestede werkzaamheden van het Fonds, een en ander gebaseerd op een toereikende governancestructuur.

Het bestuur is tijdig aangevangen met het voorbereiden van besluiten samenhangende met de implementatie van de Wet versterking bestuur pensioenfonds. Het bestuur heeft in dit kader de sociale partners om advies gevraagd, waarbij het ook vooral van belang wordt geacht dat de betrokkenheid van de stakeholders in stand wordt gehouden. Het bestuur opteert voorshands voor het paritaire model en zal voor het interne toezicht een Raad van Toezicht instellen. De wet voorziet erin dat vertegenwoordigers van pensioengerechtigden in het bestuur zijn opgenomen, dat de deelnemersraad verdwijnt en dat de taken en verantwoordelijkheden van het Verantwoordingsorgaan worden uitgebreid. De visitatiecommissie beveelt aan dat het bestuur opnieuw aandacht besteedt aan de informatievoorziening aan dit orgaan (nieuwe stijl) alsmede aan de deskundigheidseisen die aan dit orgaan zijn te stellen. In samenhang hiermee beveelt de commissie aan dat structureel een budget ter bevordering van de deskundigheid van het Verantwoordingsorgaan ter beschikking wordt gesteld.

De commissie heeft vastgesteld dat het bestuur in ruime en toereikende mate aandacht besteedt aan de risicobeheersing. Tweemaal per jaar wordt door de audit commissie de risicoanalyse bekeken en over de uitkomsten daarvan wordt aan het bestuur gerapporteerd, die deze vervolgens bespreekt. Aan de externe toezichthouder DNB worden de uitkomsten ter kennis gebracht.

De visitatiecommissie vraagt de specifieke aandacht van het bestuur voor een aantal risico's, te weten:

- de gevolgen van een sterke inkrimping van het deelnemersbestand;
- de mogelijke illiquiditeit van de beleggingen in samenhang met genoemde inkrimping;
- de juistheid van de aanlevering van de basisgegevens door de aangesloten werkgevers;
- de premieontwikkeling.

Het Fonds besteedt op goede wijze aandacht aan de communicatie met belanghebbenden, waarbij de commissie communicatie een belangrijke rol vervult op basis van een gestructureerd Communicatieplan. De visitatiecommissie beveelt in het bijzonder aan dat in de communicatie naar deelnemers meer aandacht wordt ingeruimd voor de ontwikkeling van de koopkracht van de toekomstige pensioenen en de risico's die deelnemers en pensioengerechtigden daarbij lopen.

Utrecht, 4 december 2013

De visitatiecommissie

Reactie bestuur

Het bestuur heeft kennisgenomen van de conclusies en aanbevelingen van het rapport. Het bestuur bedankt de visitatiecommissie voor hun gedegen onderzoek. De conclusies en aanbevelingen zijn in 2014 in het Dagelijks bestuur alsmede het bestuur besproken. Tevens is VCHolland hierover geïnformeerd.

B1. Algemeen

1. *In het kader van de implementatie van de Wet versterking bestuur aandacht besteden aan informatievoorziening aan VO (nieuwe stijl)*

Het bestuur is voornemens met het VO nieuwe stijl afspraken te maken omtrent de wijze waarop informatie kan worden gedeeld uit de verslagen van de bestuursvergaderingen. Het bestuur onderschrijft en handelt in deze conform punt 8 van de Code Pensioenfondsen: "Het bestuur legt bij alle besluiten duidelijk vast op grond van welke overwegingen –mede ten aanzien van de evenwichtige belangenafweging– het besluit genomen is. Transparantie over de besluitvorming doet niets af aan het feit dat het overleg voor de besluitvorming (de fase van beeld- en oordeelsvorming) in het bestuur van vertrouwelijke aard is. Dit bevordert de openheid van de discussie in het bestuur." Notulen van bestuursvergaderingen worden dan ook bijvoorbeeld niet integraal verstrekt.

2. *Tijdig aandacht besteden aan deskundigheidseisen VO (nieuwe stijl)*

Voor de start van het VO nieuwe stijl zijn de huidige VO- en DR-leden gevraagd of zij al dan niet beschikbaar zijn voor een functie in het VO nieuwe stijl. Dit houdt in dat er in ieder geval een bepaalde mate van kennis aanwezig is bij aanvang van het nieuwe VO. Voorts zal er een kennismakingsbijeenkomst worden ingepland. Leden van het VO worden door het bestuur in de gelegenheid gesteld opleidingen e.d. te volgen. Tevens organiseert het bestuur op regelmatige basis cursusdagen.

B2. Governance

Geen aanbevelingen.

B3. Deskundigheid

1. *Opleidingsbudget vaststellen voor Verantwoordingsorgaan*

Het bestuur stelt een opleidingsbudget voor het VO op zodra het VO ingesteld is. Zodoende kan rekening worden gehouden met de vlakken waarop wellicht nog (te) weinig kennis voorhanden is en hier een juiste opleiding bij kan worden gezocht.

B4. Beleggingen

Geen aanbevelingen.

B5. Risico's

1. *Nagaan wat de gevolgen van een sterke inkrimping van het deelnemersbestand voor het Fonds zijn*

Zodra de gevolgen van het nieuwe FTK bekend zijn en de door het POB genomen besluiten ingeregeld zijn, is het bestuur voornemens een ALM te gaan uitvoeren. De verwachting is dat dit in 2015 zal plaatsvinden. In de ALM zal dan rekening worden gehouden met de gevolgen van de inkrimping van het deelnemersbestand.

2. *Aandacht voor illiquide beleggingen in het kader van een eventuele krimp*

Zoals in het rapport opgenomen acht het bestuur de kans op liquiditeitsrisico klein vanwege het feit dat de liquiditeit van het POB ruim voldoende is om de uitkeringsstromen te kunnen beheersen. De inkomende premie is voornamelijk hoger dan de uitkeringen. Het bestuur heeft aandacht voor wijzigingen in het deelnemersbestand. AZL verstrekt maandelijks een overzicht van de verwerkte in- en uitdiensttredingen.

Het bestuur is zich er van bewust dat illiquide beleggingen bij een eventuele inkrimping van het deelnemersbestand tot problemen kunnen leiden. Het aandeel illiquide beleggingen in de POB-portefeuille is beperkt.

3. Aandacht voor juistheid van de aanlevering van de basisgegevens door de aangesloten werkgevers

Het POB voert regelmatig overleg met de betrokken partijen c.q. administrateurs over de juiste aanlevering van de basisgegevens. Ook is het onderwerp onder de aandacht gebracht in tussentijdse correspondentie met de werkgevers. Dit teneinde het proces correct te laten verlopen.

4. Aandacht te besteden aan de premieontwikkeling

De feitelijke premie is op dit moment lager dan de zuiver kostendekkende premie. Het POB hanteert als toetsingscriterium de gedempte kostendekkende premie die enigszins lager is dan de feitelijke premie. De premie wordt ten minste jaarlijks getoetst. Tevens wordt dan gekeken naar de bij de premieberekening gehanteerde uitgangspunten.

B6. Communicatie

1. In communicatie naar deelnemers meer aandacht voor koopkracht toekomstige pensioenen en de risico's die deelnemers lopen

Dit punt zal door de Commissie Communicatie worden opgepakt.

2. Evalueren van resultaten van Self assessment AFM

De score van het Self Assessment bij AFM bedroeg 80%. Het bestuur zal bezien of het zinvol is deze resultaten te evalueren en zo ja, op welke aspecten de informatie- en communicatie verder verbeterd kan worden.

3. Overleg met aangesloten werkgevers inzake "Aanbeveling pensioen-communicatie" van de STAR

Het bestuur zal de 'aanbeveling pensioencommunicatie' agenderen in een overleg met sociale partners. Dit om te bezien op welke wijze daaraan –mogelijk met ondersteuning van het POB– uitvoering aan gegeven kan worden. De STAR heeft deze aanbeveling in juli 2013 in de richting van de werkgevers gedaan.

Jaarrekening

Balans per 31 december

(na resultaatverdeling; in duizenden euro)

Activa	2013	2012
Beleggingen voor risico pensioenfonds [1]		
Onroerende zaken	133.296	151.628
Zakelijke waarden	526.146	542.756
Vastrentende waarden	802.564	571.450
Derivaten	22.014	119.530
Overige beleggingen	0	53.739
	1.484.020	1.439.103
Herverzekering [2]	6.161	6.775
Vorderingen en overlopende activa [3]	17.157	29.827
Liquide middelen [4]	2.235	7.487
Totaal activa	1.509.573	1.483.192

[..] De tussen haken vermelde nummers verwijzen naar corresponderende nummers in de toelichting op de balans, die een integraal onderdeel uitmaakt van de jaarrekening.

Passiva	2013	2012
Reserves [5]		
Algemene reserve	2.115	-38.092
Solvabiliteitsreserve	182.596	184.787
	184.711	146.695
Langlopende schuld [6]		
VPL-Overgangsregeling	5.534	5.255
Voorziening pensioenverplichtingen voor risico pensioenfonds [7]		
Eigen rekening	1.307.950	1.318.954
Herverzekering	6.161	6.775
	1.314.111	1.325.729
Overige technische voorzieningen voor risico pensioenfonds [8]		
Voorziening arbeidsongeschiktheidsrisico's	1.484	1.618
Voorziening slotuitkering	1.471	1.499
Voorziening onvoorwaardelijke toeslagverlening	353	441
	3.308	3.558
Kortlopende schulden [9]	1.909	1.955
Totaal passiva	1.509.573	1.483.192

[..] De tussen haken vermelde nummers verwijzen naar corresponderende nummers in de toelichting op de balans, die een integraal onderdeel uitmaakt van de jaarrekening.

Staat van baten en lasten

(in duizenden euro)

	2013	2012
Beleggingsopbrengsten voor risico pensioenfondsen [10]		
Directe beleggingsopbrengsten	27.144	26.586
Indirecte beleggingsopbrengsten	-5.432	158.254
Kosten van vermogensbeheer	-744	-764
	20.968	184.076
Bijdragen van werkgevers en werknemers [11]	41.576	43.132
Saldo van overdrachten van rechten [12]	-443	393
Pensioenuitkeringen [13]	-33.247	-32.458
Mutatie voorziening pensioenverplichtingen voor risico pensioenfondsen [14]		
Toevoeging pensioenopbouw	-40.309	-38.770
Toeslagverlening	-13.419	7
Waardeoverdrachten	567	-507
Verwachte uitkering	33.035	32.094
Toevoeging kostenvoorziening	-90	-77
Benodigde intrest	-4.704	-18.684
Wijziging rentetermijnstructuur	42.990	-93.308
Toevoeging i.v.m. gewijzigde actuariële grondslagen	-3.755	-7.089
Overige	-3.311	-5.473
	11.004	-131.807
Mutatie overige technische voorzieningen voor risico pensioenfondsen [15]	250	61
Mutatie langlopende schuld VPL-regeling [16]	-279	0

[..] De tussen haken vermelde nummers verwijzen naar corresponderende nummers in de toelichting op de staat van baten en lasten, die een integraal onderdeel uitmaakt van de jaarrekening.

	2013	2012
Herverzekering [17]		
Premies	-40	-33
Uitkeringen uit herverzekering	458	528
	418	495
Pensioenuitvoerings- en administratiekosten [18]	-2.608	-2.434
Overige baten en lasten [19]	377	69
Saldo van baten en lasten	38.016	61.527
Bestemming van het saldo		
Algemene reserve	38.016	61.527

[..] De tussen haken vermelde nummers verwijzen naar corresponderende nummers in de toelichting op de staat van baten en lasten, die een integraal onderdeel uitmaakt van de jaarrekening.

Kasstroomoverzicht

(in duizenden euro)

	2013	2012
Pensioenactiviteiten		
Ontvangsten		
Bijdragen van werkgevers en werknemers	41.483	42.379
Uitkeringen uit herverzekering	458	529
Overgenomen pensioenverplichtingen	723	119
Overige	376	69
	43.040	43.096
Uitgaven		
Uitgekeerde pensioenen	-33.162	-32.449
Overgedragen pensioenverplichtingen	-1.160	-145
Premies herverzekering	-39	-33
Pensioenuitvoerings- en administratiekosten	-2.469	-2.472
Overige	-9	-31
	-36.839	-35.130
Beleggingsactiviteiten		
Ontvangsten		
Directe beleggingsopbrengsten	24.770	28.354
Verkopen en aflossingen beleggingen	596.009	7.501.383
	620.779	7.529.737
Uitgaven		
Aankopen beleggingen	-631.487	-7.530.734
Kosten van vermogensbeheer	-745	-764
	-632.232	-7.531.498
Mutatie liquide middelen	-5.252	6.205
Saldo liquide middelen 1 januari	7.487	1.282
Saldo liquide middelen 31 december	2.235	7.487

Grondslagen voor waardering en resultaatbepaling

Algemeen

Toepassing Richtlijnen voor de Jaarverslaggeving

Stichting Pensioenfonds Openbare Bibliotheken heeft het jaarverslag opgesteld in overeenstemming met Titel 9 Boek 2 BW en de Richtlijnen voor de Jaarverslaggeving.

Waardering

Algemene grondslagen

Alle activa en passiva zijn gewaardeerd tegen de kostprijs, tenzij hierna een andere waarderingsgrondslag wordt vermeld. Voor kortlopende vorderingen en schulden wordt de kostprijs geacht een redelijke benadering te zijn van de reële waarde.

Buitenlandse valuta

Activa en passiva in buitenlandse valuta zijn omgerekend tegen de ultimo jaar geldende koersen.

Onroerende zaken

Aandelen van vastgoedmaatschappijen worden gewaardeerd tegen de actuele waarde, zijnde de intrinsieke waarde.

Zakelijke waarden

De ter beurse genoteerde aandelen worden gewaardeerd tegen de actuele waarde, zijnde de beurswaarde. Niet ter beurse genoteerde aandelen (fondsen) worden gewaardeerd tegen de actuele waarde, zijnde de intrinsieke waarde.

Obligaties

De obligaties zijn gewaardeerd tegen de actuele waarde, zijnde de beurswaarde.

Leningen op schuldbekentenis

De leningen op schuldbekentenis zijn gewaardeerd tegen de actuele waarde. Onder actuele waarde wordt in dit verband verstaan de contante waarde van de toekomstige kasstromen op basis van het effectieve rendement ultimo het verslagjaar van overeenkomstige leningen.

Derivaten

Beleggingen in beursgenoteerde derivaten worden gewaardeerd tegen de op 31 december bekende marktprijzen. Beleggingen welke onderhands zijn gekocht, waarvoor geen directe waardering beschikbaar is, worden gewaardeerd op basis van actuele marktparameters. RJ610 schrijft voor dat derivaten met een negatieve waarde op de passiva zijde van de balans moeten worden weergegeven.

Overige beleggingen

Overige beleggingen worden gewaardeerd tegen marktwaarde.

Herverzekering

Het herverzekerd deel van de technische voorziening is berekend als de contante waarde van pensioenpolissen op het leven van (gewezen) deelnemers en heeft betrekking op de premievrije aanspraken van de voorheen bij Aegon Levensverzekering N.V. ondergebrachte pensioenen, vermeerderd met de contante waarde van zowel de door ZwitserLeven toegekende wezen pensioenen als die van enkele overgenomen polissen.

In het stop-loss contract met ZwitserLeven, met een afrekeningsperiode van 5 jaar, zijn de volgende risico's herverzekerd:

- de sterfterisico's van de verzekeringen van het partner- en wezenpensioen in de vorm van éénjarige risicokapitalen;
- de invaliditeitsrisico's voor deelnemers voor wie in het fonds invaliditeitspensioen is verzekerd.

Solvabiliteitsreserve

De hoogte van de solvabiliteitsreserve is maximaal gelijk aan het vereist eigen vermogen volgens het FTK en dient als buffer. Dit maximaal niveau wordt aangehouden.

VPL-Overgangsregeling

De pensioenregelingen van het POB omvatten overgangsregelingen. De voorziening overgangsregelingen was dusdanig vastgesteld dat deze, samen met de contante waarde van een deel van de toekomstige premiebijdragen, naar verwachting toereikend was om de verplichtingen uit de overgangsregelingen te kunnen financieren. In de kostendekkende premie was hiervoor een component toegerekend. In 2006 bedroeg deze 2% van het salaris. Bij de berekening werd verondersteld dat deze premie tot en met 2018 zou worden ontvangen. Er werd rekening gehouden met blijfkansen. De bijdrage van 2% werd periodiek bezien, laatstelijk in 2009.

De voorziening werd jaarlijks verhoogd met de daarvoor bedoelde component in de verschuldigde premiebijdrage en een percentage gelijk aan het gemiddelde rendement van het fonds.

De jaarlijkse onttrekkingen waren als volgt:

Overgangsregeling pensioenreglement 1: De financiering van de extra aanspraak op ouderdoms- en partnerpensioen vond ten laste van de voorziening overgangsregelingen plaats op de pensioendatum, doch uiterlijk op 31 december 2020.

Overgangsregeling pensioenreglement 2: De koopsommen voor degenen die in het betrokken jaar daadwerkelijk voor de overgangsmaatregelen prepensioen in aanmerking kwamen werden ten laste van de voorziening gebracht.

In 2012 is de voorziening overgangsregelingen vrijgevallen ten gunste van de VPL-Overgangsregeling.

De VPL-Overgangsregeling met betrekking tot prepensioen is ultimo 2013 gelijk aan 5.893.

Voorziening pensioenverplichtingen

De VPV is, evenals vorig jaar, gelijk aan de actuariële contante waarde van de opgebouwde, premievrije en ingegane pensioenen. Bij de vaststelling van de VPV is uitgegaan van marktwaardering. Dit houdt onder andere in dat gerekend is met de termijnstructuur van de actuele nominale marktrente zoals gepubliceerd door DNB.

Gemiddeld gewogen met de VPV kwam de nominale rente eind 2013 ongeveer overeen met een vaste rekenrente van 2,7% (2012: 2,4%).

De pensioenverplichtingen worden berekend volgens overlevingskansen van een AG Prognosetafel 2012-2062 (startjaar 2014) inclusief toepassing sterftetrend en correctiefactoren op basis van ervaringssterfte.

Als belangrijkste grondslagen voor de berekening van de voorziening pensioenverplichtingen worden vermeld:

- Intrest: Rentetermijnstructuur van DNB;
- Sterfte: AG Prognosetafel 2012-2062 (startjaar 2014) – zonder leeftijdsterugstelling;
- Gehuwdheid: Bij de vaststelling van de voorziening voor partnerpensioen wordt het bepaalde partnersysteem gehanteerd;
- Uitkeringen: De uitkeringen worden continu betaalbaar verondersteld;
- Leeftijden worden in jaren en maanden nauwkeurig vastgesteld;
- Leeftijdsverschil: Het leeftijdsverschil tussen man en vrouw is op 3 jaar gesteld (man ouder dan vrouw);
- Kosten: In de voorziening pensioenverplichtingen is een excassokostenvoorziening begrepen van 2% van de netto voorziening;
- Ervaringssterfte: Mercer 2012 Hoog-Midden.

Overige technische voorzieningen

Voorziening arbeidsongeschiktheidsrisico's

De voorziening arbeidsongeschiktheidsrisico's dient voor de spreiding in de tijd van voortzetting van de pensioenopbouw ten laste van het fonds en van arbeidsongeschiktheidspensioen. De voorziening wordt jaarlijks verhoogd met 0,35% van de som van de bijdragegrondslagen voor het risico van arbeidsongeschiktheidspensioen. Daarnaast wordt de voorziening verhoogd met een percentage gelijk aan het gemiddelde rendement van het pensioenfonds alsmede met uitkeringen uit hoofde van herverzekering. Aan de voorziening worden jaarlijks, ten aanzien van nieuwe arbeidsongeschikte deelnemers en ten aanzien van de wijzigingen in de mate van arbeidsongeschiktheid van de bestaande arbeidsongeschikten, onttrokken of toegevoegd:

- de contante waarde van de ten laste van het POB op te bouwen of niet meer op te bouwen oudedagsvoorzieningen;
- de contante waarde van de toegekende of vrijgevalen arbeidsongeschiktheidspensioenen.

Tevens worden de premies die moeten worden betaald aan de verzekeraars aan de voorziening onttrokken.

De voorziening mag niet minder bedragen dan twee maal de premietoevoeging en niet meer bedragen dan drie maal de premietoevoeging in dat jaar. Het mindere of meerdere wordt verrekend met het jaarresultaat. De premiestelling voor het arbeidsongeschiktheidsrisico wordt periodiek gezien, laatstelijk in 2009.

Voorziening slotuitkering

Indien een deelnemer met ingegaan ouderdomspensioen overlijdt en er is een partner, dan loopt de uitkering nog 2 maanden na overlijden door. Indien er geen partner achterblijft, maar er wel kinderen zijn, wordt dit bedrag ineens uitgekeerd. In de reguliere voorziening wordt geen rekening gehouden met deze slotuitkering. Ultimo 2008 is een voorziening gevormd ter dekking van eventuele lasten.

Voorziening onvoorwaardelijke toeslagverlening

Een klein gedeelte van de pensioenaanspraken wordt onvoorwaardelijk geïndexeerd met de looninflatie van de werkgever. Primo 2008 is hier een aparte voorziening voor gevormd.

Resultaatbepaling

Algemeen

De lasten en baten worden toegerekend aan het jaar waarop ze betrekking hebben.

Directe beleggingsopbrengsten

Onder directe beleggingsopbrengsten wordt bij vastrentende waarden verstaan de rente-opbrengst verminderd met de kosten; bij de zakelijke waarden wordt, voor wat betreft de aandelen, hieronder verstaan het bruto-dividend, voor aftrek van dividendbelasting, verminderd met de kosten. De intresten van overige activa en passiva worden opgenomen op basis van nominale bedragen.

Indirecte beleggingsopbrengsten

Onder indirecte beleggingsopbrengsten worden de volgende resultaten opgenomen:

- gerealiseerde en niet-gerealiseerde koersverschillen van onroerende zaken, aandelen, converteerbare obligaties, opties, leningen op schuldbekentenis en obligaties;
- boetes bij vervroegde aflossingen van leningen op schuldbekentenis;
- valutaverschillen inzake deposito's en bankrekeningen in buitenlandse valuta en valutatermijntransacties.

Kosten van vermogensbeheer

Onder de kosten van vermogensbeheer worden de administratiekosten opgenomen die verband houden met het beheer van de beleggingen alsmede de kosten van exploitatie van het direct onroerend goed. De betreffende kosten worden verder gespecificeerd in het kostenoverzicht op pagina 20.

Kasstroomoverzicht

Het kasstroomoverzicht is opgesteld volgens de directe methode. Dit houdt in dat alle ontvangsten en uitgaven ook als zodanig worden gepresenteerd. Onderscheid wordt gemaakt tussen kasstromen uit pensioenuitvoeringsactiviteiten en beleggingsactiviteiten.

Toelichting op de balans per 31 december

(in duizenden euro)

Activa

[1] Beleggingen voor risico pensioenfonds

Categorie	Stand ultimo 2012	Aankopen/ Verstrek- kingen	Verkopen aflossingen	Gerealiseerde koers- verschillen	Niet- gerealiseerde koers- verschillen	Stand ultimo 2013
Onroerende zaken						
Aandelen vastgoedmaatschappijen	151.628	0	-10.859	-73	-7.400	133.296
Zakelijke waarden						
Aandelen beleggingsfondsen	542.756	83.764	-196.215	14.171	81.670	526.146
Vastrentende waarden						
Staatsobligaties	522.057	407.512	-200.850	-4.610	-25.706	698.403
Obligaties index linked/Northern Trust	0	92.217	-22.156	465	-397	70.129
Converteerbare obligaties	45.201	0	-18.000	562	3.962	31.725
Deposito's	1.800	0	-1.800	0	0	0
Leningen op schuldbekentenis	2.392	0	-30	-15	-40	2.307
	571.450	499.729	-242.836	-3.598	-22.181	802.564
Derivaten						
Swaps	71.616	0	-17.634	-6.001	-39.690	8.291
Opties	42.425	47.939	-35.500	-34.327	-8.938	11.599
Valutatermijntransacties	5.489	0	-23.418	17.928	2.125	2.124
	119.530	47.939	-76.552	-22.400	-46.503	22.014
Overige beleggingen						
Commodities	53.739	0	-54.804	1.065	0	0
Totaal beleggingen voor risico pensioenfonds	1.439.103	631.432	-581.266	-10.835	5.586	1.484.020

Categorie	Stand ultimo 2012	Niet- Stand ultimo 2013
Totaal beleggingen voor risico pensioenfondsen	1.439.103	1.484.020
Vorderingen en schulden beleggingen	11.323	17.066
Depotbank	6.469	858
Beleggingen inclusief liquiditeiten	1.456.895	1.501.944

Het POB heeft in het verslagjaar niet belegd in premiebijdragende instellingen. In het verslagjaar heeft het POB geen beleggingen uitgeleend.

Aansluiting beleggingen ten behoeve van de risicoparagraaf:

	Stand ultimo 2013	Liquide middelen	Over- lopende intrest	Te vorderen dividend- belasting	Over- lopende aan- en verko- pen beleggingen	Toepassen Look Through	Stand ultimo 2013 conform risico- paragraaf
Onroerend goed	133.296	0	0	0	0	366	133.662
Aandelen	526.146	0	0	0	0	-8.980	517.166
Vastrentende waarden	802.564	0	8.302	0	0	-20.231	790.635
Derivaten	22.014	0	4.996	0	0	3.893	30.903
Overige beleggingen	0	858	1	415	3.352	24.952	29.578
Totaal	1.484.020	858	13.299	415	3.352	0	1.501.944

Bij toepassing van het look-through principe wordt door de betreffende beleggingsfondsen heen gekeken en vervolgens worden deze componenten toebedeeld naar hun desbetreffende beleggingscategorie.

Methodiek bepaling marktwaarde:

Level 1: Genoteerde marktprijzen

Level 2: Onafhankelijke taxaties

Level 3: NCW berekening

Level 4: Andere methode

	Level 1	Level 2	Level 3	Level 4	Stand ultimo 2013
Vastgoedbeleggingen	38.537	95.125	0	0	133.662
Aandelen	517.166	0	0	0	517.166
Vastrentende waarden	790.635	0	0	0	790.635
Derivaten	0	0	30.903	0	30.903
Overige beleggingen	26.273	0	0	2.926	29.199
	1.372.611	95.125	30.903	2.926	1.501.565

	2013	2012
[2] Herverzekering	6.161	6.775
[3] Vorderingen en overlopende activa		
Lopende intrest en dividend		
Hieronder is opgenomen de aan het boekjaar toe te rekenen intrest en dividend van:		
– Vastrentende waarden	8.302	5.488
– Derivaten	4.996	5.449
– Overige beleggingen	1	0
	13.299	10.937
Beleggingen		
Debiteuren effecten	3.418	18.343
Overige vorderingen		
Terugvorderbare dividendbelasting	415	508
Rekening courant herverzekeraars	11	29
Overige	14	10
	440	547
Totaal vorderingen en overlopende activa	17.157	29.827
[4] Liquide middelen		
Kas Bank N.V.	858	6.469
ING Bank N.V.	1.377	1.018
	2.235	7.487
De liquide middelen staan ter vrije beschikking van het fonds.		
Totaal activa	1.509.573	1.483.192

Passiva	2013		2012	
[5] Reserves				
Algemene reserve				
Stand per 1 januari	-38.092		-87.397	
Bij/af: uit/voor solvabiliteitsreserve	2.191		-12.222	
Saldobestemming boekjaar	38.016		61.527	
Stand per 31 december	2.115		-38.092	
Solvabiliteitsreserve				
Stand per 1 januari	184.787		172.565	
Af/bij: naar/uit algemene reserve	-2.191		12.222	
Stand per 31 december	182.596		184.787	
Totaal Reserves	184.711		146.695	
Het minimaal vereist eigen vermogen bedraagt	54.216	104,1%	54.639	104,1%
Het vereist eigen vermogen bedraagt	182.596	113,9%	184.787	114,0%
Het beschikbare eigen vermogen bedraagt	184.711		146.695	
De dekkingsgraad is		114,1%		111,1%
De dekkingsgraad is vastgesteld als het totaal vermogen gedeeld door de voorziening pensioenverplichtingen voor risico pensioenfonds.				
De berekening is als volgt: $(184.711 + 1.307.950 + 3.308) / (1.307.950 + 3.308) \times 100\% = 114,1\%$				
[6] Langlopende schuld				
VPL-reserve overgangsregelingen				
Stand per 1 januari	5.255		0	
Rendementsbijschrijving	85		0	
Premies	3.710		0	
Toekenning overgangsmaatregelen	-3.516		0	
Van voorziening overgangsregelingen	0		5.255	
Stand per 31 december	5.534		5.255	
De looptijd van deze langlopende schuld is langer dan vijf jaar.				

	2013	2012
[7] Voorziening pensioenverplichtingen voor risico pensioenfonds		
De voorziening pensioenverplichtingen per 31 december is als volgt opgebouwd:		
– Deelnemers (incl. vutters en arbeidsongeschikten)	626.763	661.822
– Gewezen deelnemers	207.131	189.623
– Pensioengerechtigden	474.409	467.950
Totale voorziening pensioenverplichtingen	1.308.303	1.319.395
Af: voorziening onvoorwaardelijke toeslagverlening	-353	-441
Blijft: voorziening pensioenverplichtingen eigen rekening	1.307.950	1.318.954
Eigen rekening		
Stand per 1 januari	1.318.954	1.187.147
Toevoeging pensioenopbouw	40.309	38.770
Toeslagverlening per 1-1-2014	13.419	-7
Waardeoverdrachten	-567	507
Verwachte uitkering	-33.035	-32.094
Toevoeging kostenvoorziening	90	77
Benodigde intrest	4.704	18.684
Wijziging rentetermijnstructuur	-42.990	93.308
Toevoeging i.v.m. gewijzigde actuariële grondslagen	3.755	7.089
Overige	3.311	5.473
Stand per 31 december	1.307.950	1.318.954
Herverzekering		
Stand per 1 januari	6.775	6.831
Mutatie	-614	-56
Stand per 31 december	6.161	6.775
Totaal voorziening pensioenverplichtingen voor risico pensioenfonds	1.314.111	1.325.729

	2013	2012
[8] Overige technische voorzieningen voor risico pensioenfonds		
Voorziening arbeidsongeschiktheidsrisico's		
Stand per 1 januari	1.618	2.389
Premies	742	775
Rendementsbijschrijving	27	324
Premies en uitkeringen herverzekering	-3	-5
Mutatie i.v.m. invalideren en revalideren	-1.363	-1.865
Overschrijding minimum of maximum	463	0
Stand per 31 december	1.484	1.618
Voorziening overgangsregelingen		
Stand per 1 januari	0	4.767
Bij: bijdragen	0	3.875
Bijschrijving rente	0	678
	0	9.320
Af: contante waarde toegekende pensioenen	0	-4.065
Af: overheveling naar reserve VPL prepensioenen	0	-5.255
Stand per 31 december	0	0
Voorziening slotuitkering		
Stand per 1 januari	1.499	1.295
Bijschrijving rente	5	21
Overige mutaties	-33	183
Stand per 31 december	1.471	1.499
Voorziening onvoorwaardelijke toeslagverlening		
Stand per 1 januari	441	423
Risicopremies	-79	-28
Bijschrijving rente	1	6
Overige mutaties	-10	40
Stand per 31 december	353	441
Totaal overige technische voorzieningen voor risico pensioenfonds	3.308	3.558

	2013	2012
[9] Kortlopende schulden		
Verschuldigde premies	359	452
Administratiekosten	634	595
Loonheffing en sociale premies	707	608
Uitkeringen	0	2
Effecten	66	122
Overige	143	176
	1.909	1.955
Totaal passiva	1.509.573	1.483.192

Toelichting op de staat van baten en lasten

(in duizenden euro)

Bezoldiging bestuursleden

De bestuursleden van Stichting Pensioenfonds Openbare Bibliotheken hebben in 2013 geen bezoldiging ontvangen. Wel is aan bestuursvergoedingen, vacatiegelden en overige vergoedingen een totaalbedrag van 327 door de stichting uitbetaald ten behoeve van het bestuur, het verantwoordingsorgaan en de deelnemersraad.

Personeel

Gedurende het boekjaar 2013 had Stichting Pensioenfonds Openbare Bibliotheken geen personeelsleden in dienst.

Baten en lasten	2013	2012
[10] Beleggingsopbrengsten voor risico pensioenfonds		
Directe beleggingsopbrengsten		
Onroerende zaken	4.187	3.892
Zakelijke waarden	1.464	1.536
Vastrentende waarden	13.320	10.338
Derivaten	8.173	10.807
Subtotaal	27.144	26.573
Liquide middelen	-4	7
Bijdragen van werkgevers en werknemers	7	5
Overige	-3	1
Totaal directe beleggingsopbrengsten	27.144	26.586
Indirecte beleggingsopbrengsten		
<i>Gerealiseerde resultaten</i>		
Onroerende zaken	-73	-2
Zakelijke waarden	14.171	285
Vastrentende waarden	-3.598	1.004
Derivaten	-22.400	36.489
Overige beleggingen	1.065	558
Valutaverschillen	-183	-5
Subtotaal	-11.018	38.329

	2013	2012
<i>Ongerealiseerde resultaten</i>		
Onroerende zaken	-7.400	5.767
Zakelijke waarden	81.670	74.210
Vastrentende waarden	-22.181	37.077
Derivaten	-46.503	4.236
Overige beleggingen	0	-1.365
Subtotaal	5.586	119.925
Totaal indirecte beleggingsopbrengsten	-5.432	158.254
Kosten van vermogensbeheer		
Beheerloon	-640	-672
Bewaarloon	-104	-92
Totaal kosten vermogensbeheer	-744	-764
Totaal beleggingsopbrengsten voor risico pensioenfondsen	20.968	184.076
[11] Bijdragen van werkgevers en werknemers		
OP-premie ¹⁾	41.367	42.957
FVP-premies	209	175
	41.576	43.132
Kostendeekkende premie	48.510	46.735
Gedempte kostendeekkende premie	37.810	37.511
Feitelijke premie	37.657	39.082
De kostendeekkende premie is als volgt samengesteld:		
– Actuarieel benodigd	40.838	38.568
– Opslag instandhouden vereist vermogen	5.717	5.657
– Kostenopslag	1.955	2.510
	48.510	46.735
De gedempte premie is als volgt samengesteld:		
– Actuarieel benodigd	30.138	29.520
– Opslag instandhouden vereist vermogen	5.717	5.657
– Kostenopslag	1.955	2.334
	37.810	37.511

1) Inclusief premie t.b.v. prepensioen.

	2013	2012
[12] Saldo van overdrachten van rechten		
Overgenomen pensioenverplichtingen	723	538
Overgedragen pensioenverplichtingen	-1.166	-145
	-443	393
[13] Pensioenuitkeringen		
Pensioenen		
Ouderdomspensioen	-23.757	-21.220
Invaliditeitspensioen	-389	-396
Partnerpensioen	-2.896	-2.771
Wezenpensioen	-70	-66
Prepensioen	-5.403	-7.415
Subtotaal	-32.515	-31.868
Andere uitkeringen		
Overlijdensuitkeringen	-22	-27
Compensatie overhevelingstoeslag	-312	-297
Afkopen	-398	-266
Subtotaal	-732	-590
Totaal pensioenuitkeringen	-33.247	-32.458
[14] Mutatie voorziening pensioenverplichtingen voor risico pensioenfonds		
Toevoeging pensioenopbouw	-40.309	-38.770
Toeslagverlening	-13.419	7
Waardeoverdrachten	567	-507
Verwachte uitkering	33.035	32.094
Toevoeging kostenvoorziening	-90	-77
Benodigde intrest	-4.704	-18.684
Wijziging rentetermijnstructuur	42.990	-93.308
Toevoeging i.v.m. gewijzigde actuariële grondslagen	-3.755	-7.089
Overige	-3.311	-5.473
	11.004	-131.807

	2013	2012
[15] Mutatie overige technische voorzieningen voor risico pensioenfond		
Voorziening arbeidsongeschiktheidsrisico's	134	771
Voorziening overgangsregelingen	0	-488
Voorziening slotuitkering	28	-204
Voorziening onvoorwaardelijke toeslagverlening	88	-18
	250	61
[16] Mutatie langlopende schuld VPL-regeling	-279	0
[17] Herverzekering		
Premies		
Invaliditeitsrisico	-8	-5
Overlijdensrisico	-32	-28
	-40	-33
Uitkeringen uit herverzekering		
Ouderdomspensioen	458	528
Totaal herverzekering	418	495
[18] Pensioenuitvoerings- en administratiekosten		
Administratie	-1.708	-1.511
Accountant (uitsluitend controle jaarrekening)	-31	-42
Actuarissen	-272	-258
De Nederlandsche Bank	-84	-82
Vergoedingen bestuur, deelnemersraad en verantwoordingsorgaan	-327	-376
Contributie Vereniging van Bedrijfstakpensioenfondsen	-39	-38
Overige	-147	-127
Totaal Pensioenuitvoerings- en administratiekosten	-2.608	-2.434
[19] Overige baten en lasten		
Uit beleggingen	375	64
Diversen	2	5
	377	69
Saldo van baten en lasten	38.016	61.527

Actuariële analyse van het saldo

	2013	2012
Beleggingsopbrengsten	59.284	70.893
Premies	-5.177	-2.056
Waardeoverdrachten	124	-114
Uitkeringen	273	187
Sterfte	1.328	969
Arbeidsongeschiktheid	-463	0
Reguliere mutaties	-511	-435
Toeslagverlening	-13.426	7
Incidentele mutaties voorziening	-3.704	-8.002
Overige	288	78
	38.016	61.527

Risicoparagraaf

(in duizenden euro)

In de risicoparagraaf binnen het bestuursverslag is het beleid rond risicobeheersing uiteengezet. Hierna wordt een aantal specifieke risico's nader toegelicht en gekwantificeerd.

Solvabiliteitsrisico

Het belangrijkste financieel risico voor het pensioenfonds is het niet kunnen nakomen van de pensioentoezeggingen. Een belangrijke maatstaf hiervoor is het aanwezig Eigen vermogen. Wettelijk is een gestandaardiseerde methode vastgelegd om te kunnen toetsen of het aanwezig Eigen vermogen voldoende is om een aantal specifieke risico's op te kunnen vangen (het standaardmodel). Het Eigen vermogen van het pensioenfonds per 31 december 2013 is hoger dan het Vereist eigen vermogen volgens het standaardmodel.

Jaarlijks vindt toetsing plaats aan de hand van dit standaardmodel. De verschillende risicofactoren hierin worden benoemd onder de noemer S1 tot en met S6 en S8. Tevens wordt rekening gehouden met onderling compenserende effecten (diversificatie effect). Hierna zijn de uitkomsten weergegeven voor de verschillende risicocategorieën:

	2013		2012	
	€	%	€	%
<i>Op basis van de strategische beleggingsmix</i>				
Renterisico (S1)	36.410	1,7	15.041	0,6
Zakelijke waarden risico (S2)	148.533	10,2	168.821	12,3
Valutarisico (S3)	52.532	1,1	21.544	0,2
Grondstoffenrisico (S4)	0	0,0	20.526	0,2
Kredietrisico (S5)	11.937	0,1	7.238	0,0
Verzekeringstechnisch risico (S6)	38.100	0,6	40.414	0,7
Concentratierisico (S8)	22.227	0,2	3.524	0,0
Diversificatie-effect	-127.143		-92.321	
Vereist eigen vermogen (strategisch)	182.596	13,9	184.787	14,0
Aanwezige dekkingsgraad		114,1		111,1
Minimaal vereiste dekkingsgraad		104,1		104,1
Vereiste dekkingsgraad (strategisch)		113,9		114,0
Vereiste dekkingsgraad (feitelijk)		113,3		112,9

De dekkingsgraad wordt berekend door het eigen vermogen plus de technische voorzieningen (exclusief herverzekering) te delen door de technische voorzieningen (exclusief herverzekering). Het afgelopen jaar is deze, op grondslagen van het Pensioenfonds, toegenomen van 111,1% (2012) naar 114,1% (2013).

Renterisico

De waarde van de beleggingen in vastrentende waarden kan fluctueren als gevolg van de verandering in marktrentes. Vanaf 2007 worden ook de verplichtingen op marktrente gewaardeerd, waardoor de waarde van de verplichtingen eveneens fluctueert als gevolg van verandering in marktrentes

Voor de vaststelling van het renterisico worden de kasstromen van de rentegevoelige beleggingen afgezet tegen de kasstromen van de technische voorziening voor risico fonds. Alle rentegevoelige beleggingen worden bij de bepaling van het renterisico meegenomen. Het fonds kent naast de rentegevoelige beleggingen in staatsobligaties ook beleggingen in bedrijfsobligaties, high yield, inflation-linked en emerging markets. Daarnaast verlagen de rentederivaten in de portefeuille het aanwezige renterisico. De berekeningen voor de rentegevoelige beleggingen zijn gebaseerd op de kasstromen van de administrateur.

Op basis van de berekende renteschokken is de feitelijke renteafdekking ultimo 2013 gelijk aan 73,0%. In vergelijking tot de beoogde strategische afdekking van 72,9% betekent dit een verschil van 0,1%-punt. Deze renteafdekkingen zijn bepaald door het renterisico van de rentegevoelige beleggingen af te zetten tegen het renterisico van de technische voorziening voor risico fonds. Het renterisico van de rentegevoelige beleggingen is vastgesteld gebruikmakende van de swapcurve, terwijl het renterisico van de technische voorziening voor risico fonds is bepaald op basis van de DNBrentetermijnstructuur.

Doordat de verplichtingen op basis van de DNB-rentetermijnstructuur lager worden vastgesteld dan op basis van de swapcurve, wordt het afdekkingspercentage hier hoger bepaald dan op basis van de swapcurve en exclusief het belang in swaptions.

Het Pensioenfonds kent een langere looptijd voor pensioenverplichtingen dan voor de looptijd van de beleggingen. Het renterisico wordt veroorzaakt, doordat de rentegevoeligheid van de verplichtingen afwijkt van de rentegevoeligheid van de beleggingen.

De door DNB voorgeschreven rentetermijnstructuur voor het vaststellen van de pensioenverplichtingen per ultimo 2013 heeft per saldo een verlagend effect op de technische voorzieningen van 42.990.

Duratie van de vastrentende waarden 8,6 (2012: 11,9)

Duratie van de pensioenverplichtingen 15,9 (2012: 16,6)

Gebruikmakende van bovenstaand beschreven methodiek volgt een risicofactor voor het renterisico van 36.282 op basis van de feitelijke verdeling ultimo 2013 en een renterisico van 36.410 op basis van de strategische verdeling ultimo 2013.

Zakelijke waarden risico

Mogelijke waardedalingen van beleggingen voor het vastgoed en de aandelen zijn in het hiervoor genoemde standaardmodel begrepen. Hiervoor wordt een gedifferentieerde berekening naar categorieën van markten en beleggingen uitgevoerd. Ter zake van het zakelijke waarden risico worden risico-inschattingen aan de hand van de in de markt gebruikelijke risicoparameters gemaakt. In het beleggingsbeleid wordt met dergelijke risico's rekening gehouden door ondermeer een toepassing van voldoende spreiding in de beleggingsportefeuille naar categorieën, markten en dergelijke. Dit wordt gerealiseerd door te beleggen in beleggingsfondsen waarin de mix van beleggingen zeer divers is.

	2013		2012	
	€	%	€	%
<i>Verdeling zakelijke waarden per categorie:</i>				
Onroerende zaken				
– Aandelen vastgoedmaatschappijen	133.662	20,5	151.628	22,1
Aandelen				
– Ontwikkelde markten	459.355	70,6	468.376	68,4
– Opkomende markten	57.811	8,9	65.195	9,5
Totaal	650.828	100,0	685.199	100,0

Valutarisico

De pensioenverplichtingen luiden in euro's, de mogelijke risico's als gevolg van valutakoersontwikkelingen komen daarom alleen bij de beleggingen tot uitdrukking. Het valutarisico is van belang voor zowel directe posities in een valuta, als voor beleggingen die gewaardeerd zijn in een andere valuta.

Voor de vaststelling van het valutarisico wordt uitgegaan van een waardedaling van de beleggingen in vreemde valuta van 20%. In totaliteit is 36,1% van de totale portefeuille belegd in objecten tegen andere valuta dan de euro. Van de totale portefeuille wordt 22,8% afgedekt door middel van valutaderivaten. De strategische blootstelling in niet-eurolanden is vastgesteld op basis van de landenverdeling van de onderliggende benchmark, waarbij rekening is gehouden met de strategische valuta-afdekking. Het valutarisico (S3) draagt voor 0,7%-punt bij aan de vereiste dekkingsgraad op basis van de feitelijke verdeling en voor 1,1%-punt aan de vereiste dekkingsgraad op basis van de strategische verdeling.

Op basis van de feitelijke beleggingsverdeling ultimo 2013 bedraagt het valutarisico 39.272. Op basis van de strategische verdeling resulteert een valutarisico van 51.333.

Derivaten

Ter afdekking van de valutarisico's op de effectenportefeuille zijn er door de vermogensbeheerder valutatermijntransacties afgesloten. De post valutatermijntransacties bestaat uit de volgende transacties, omgerekend in euro per 31 december 2013:

in duizenden euro	aankoop transacties	verkoop transacties	resultaat	uiterlijke einddatum
Euro	18.100		18.100	18 maart 2014
Japanse Yen		-3.272	-3.272	18 maart 2014
Britse Pond		-3.422	-3.422	18 maart 2014
US Dollar		-11.278	-11.278	18 maart 2014
Totaal	18.100	-17.972	128	

Grondstoffenrisico

Het fonds kent ultimo 2013 geen beleggingen in grondstoffen. Aldus is er geen sprake van grondstoffenrisico.

Kredietrisico

Bij het kredietrisico dient het effect van de kredietwaardigheid van de partijen, waarin belegd wordt, tot uitdrukking te komen. Het kredietrisico komt tot uitdrukking in de zogenaamde creditspread. Deze creditspread is het verschil tussen de uitkering die afhangt van de kredietwaardigheid van de tegenpartij en een uitkering die met volledige zekerheid (risicovrij) tot uitkering zal komen. Ter beperking van het kredietrisico gelden binnen het pensioenfonds restricties voor de samenstelling van de vastrentende portefeuilles met betrekking tot geografische spreiding, verdeling over verschillende debiteurencategoriën, de minimale kwaliteit van de debiteur ("rating") en voor de omvang van de beleggingen per debiteur.

	2013		2012	
	€	%	€	%
<i>Rating vastrentende waarden:</i>				
AAA	195.099	24,7	199.869	36,0
AA	273.997	34,7	104.344	18,8
A	70.354	8,9	47.181	8,5
BBB	110.799	14,0	81.850	14,7
Lager dan BBB	125.623	15,9	91.583	16,5
Geen rating	14.763	1,9	30.257	5,5
Totaal	790.635	100,0	555.084	100,0

	2013		2012	
	€	%	€	%
<i>Verdeling vastrentende waarden naar looptijd:</i>				
Resterende looptijd < 1 jaar	10.999	1,4	52.229	9,4
Resterende looptijd 1-5 jaar	411.059	52,0	222.830	40,1
Resterende looptijd >= 5 jaar	368.577	46,6	280.025	50,5
Totaal	790.635	100,0	555.084	100,0

Ultimo 2013 bedraagt het kredietrisico 11.944 op basis van de feitelijke verdeling en 12.138 op basis van de strategische verdeling.

Verzekeringstechnisch risico (actuaireel risico)

De belangrijkste actuariële risico's zijn de risico's van langlevens, overlijden en arbeidsongeschiktheid. Het langlevensrisico is het belangrijkste verzekeringstechnische risico. Langlevensrisico is het risico dat deelnemers langer blijven leven dan gemiddeld verondersteld wordt bij de bepaling van de voorziening pensioenverplichtingen. Als gevolg hiervan volstaat de opbouw van het pensioenvermogen niet voor de uitkering van de pensioenverplichting. Volgens informatie van het CBS en het Actuarieel Genootschap stijgt de levensverwachting van mannen en vrouwen sneller dan eerder werd aangenomen.

Het overlijdensrisico ontstaat doordat deelnemers eerder komen te overlijden dan gemiddeld verondersteld in de tarifiering. Dit geldt voor pensioenvormen waarvoor een uitkering bij overlijden is verzekerd (bijvoorbeeld nabestaandenpensioen). Het arbeidsongeschiktheidsrisico betreft het risico dat het Fonds voorzieningen moet treffen voor premievrijstelling bij arbeidsongeschiktheid en het toekennen van een arbeidsongeschiktheidspensioen. Voor dit risico wordt jaarlijks een risicopremie in rekening gebracht.

Ultimo 2013 kent het verzekeringstechnisch risico van zowel de feitelijke als de strategische verdeling een omvang van 38.100.

Concentratierisico

Concentratierisico's kunnen optreden bij een concentratie van de portefeuille in regio's, economische sectoren of tegenpartijen. De spreiding van de portefeuille is in de toelichting op de balans nader toegelicht. Ook "grote posten" zijn aan te duiden als een vorm van concentratierisico. Om te bepalen welke posten hieronder vallen moeten per beleggingscategorie alle instrumenten met dezelfde debiteur worden gesommeerd.

Ultimo 2013 bedraagt het concentratierisico op basis van de feitelijke verdeling 22.215 en op basis van de strategische verdeling 22.176.

	2013		2012	
	€	%	€	%
Zakelijke waarden				
<i>Verdeling zakelijke waarden per regio:</i>				
Onroerende zaken:				
– Europa	107.970	16,6	118.329	17,3
– Wereldwijd	25.692	3,9	33.299	4,9
Aandelen:				
– Opkomende markten	57.811	8,9	60.726	8,9
– Europa	196.073	30,1	187.886	27,4
– Wereldwijd	76	0,0	0	0,0
– Azië	45.028	6,9	42.883	6,3
– Noord Amerika	193.235	29,7	208.174	30,4
– Pacific	24.943	3,8	33.900	4,9
Totaal	650.828	100,0	685.197	100,0

	2013		2012	
	€	%	€	%
<i>Verdeling zakelijke waarden per sector:</i>				
Onroerende zaken				
– Participaties in vastgoed beleggingsfondsen	133.662	20,5	151.628	22,1
Aandelen				
– Financiële instellingen	140.828	21,6	147.735	21,6
– Informatietechnologie	63.810	9,8	66.379	9,7
– Industriële ondernemingen	62.514	9,6	59.559	8,7
– Niet-cyclische consumentengoederen	38.201	5,9	71.712	10,5
– Cyclische consumentengoederen	70.862	10,9	42.378	6,2
– Farmacie	43.244	6,6	41.470	6,1
– Energie	35.300	5,4	43.292	6,3
– Nutsbedrijven	6.626	1,0	7.622	1,1
– Telecommunicatie	22.856	3,5	21.684	3,2
– Basisindustrieën	32.232	5,0	31.168	4,5
– Andere sectoren	693	0,1	570	0,1
Totaal	650.828	100,0	685.197	100,0

Grote posten: zakelijke waarden van eenzelfde uitgevende instelling groter dan 5% van de totale beleggingen in zakelijke waarden

Onroerende zaken				
– ING Dutch Residential Fund IV	58.226	8,5	61.487	9,0
Aandelen				
– Robeco Emerg. Market Eq SICAV	0	0,0	38.892	5,7
– INI Div aandelen Basisfonds	34.204	5,0	0	0,0
– ING Multimanager Europe Equity Fund	124.914	18,2	131.361	19,2
– ING Multimanager North America Equity Fund	172.933	25,2	197.733	28,9
Totaal	390.277	57,0	429.473	62,7

	2013		2012	
	€	%	€	%
Vastrentende waarden				
<i>Verdeling vastrentende waarden per regio:</i>				
Europa	583.843	73,8	380.685	68,6
Wereldwijd	1.795	0,2	3.667	0,7
Opkomende markten	85.780	10,8	71.089	12,8
Azië	480	0,1	2.441	0,4
Noord Amerika	109.813	13,9	89.784	16,2
Pacific	7.357	0,9	5.990	1,1
Overige	1.567	0,2	1.428	0,3
Totaal	790.635	100,0	555.084	100,0
<i>Verdeling vastrentende waarden per soort:</i>				
Staatsobligaties, niet index-linked	517.818	65,5	315.911	56,9
Index-linked obligaties	72.911	9,2	52.426	9,4
Hypothecaire leningen	0	0,0	352	0,1
Bedrijfsobligaties	217.994	27,6	184.595	33,3
Kortlopende vorderingen op banken	-18.088	-2,3	1.800	0,3
Totaal	790.635	100,0	555.084	100,0

Grote posten: vastrentende waarden van eenzelfde uitgevende instelling groter dan 5% van de totale beleggingen in vastrentende waarden

Standard Life-Pan Eur Corp-D	0	0,0	40.271	7,3
Germany (Fed Rep)	114.628	14,5	83.345	15,0
Dutch Govt	116.281	14,7	78.831	14,2
France Govt	56.049	7,1	38.529	6,9
Austria (Rep of)	41.491	5,2	0	0,0
Finland (Rep of)	40.634	5,1	0	0,0
M&G Investment Man	0	0,0	45.201	8,1
Vanguard Inv Ser Eurozone Infl-Lkd BD	0	0,0	47.022	8,5
Stone Harbor Inv Emg Markets Local CCY	0	0,0	45.832	8,3
INI EFIF (HC)	0	0,0	32.988	5,9
Neuberger Ber inv High Yield BD EUR	0	0,0	35.487	6,4
Nordea US High Yield BD FD HXE EUR	0	0,0	39.061	7,0
Totaal	369.083	46,7	486.567	87,6

	2013		2012	
	€	%	€	%
Derivatenposities				
Rentederivaten:				
- Swaps	13.230	42,8	77.064	56,7
- Call opties, gekocht	0	0,0	33.308	24,5
- Call opties, geschreven	-8.281	-26,8	0	0,0
- Put opties, gekocht	20.981	67,9	0	0,0
- Termijncontracten, beurs-verhandeld	-1.029	-3,3	0	0,0
- Overige instrumenten	-76	-0,2	10.019	7,4
Aandelencontracten:				
- Put opties, gekocht	6.077	19,7	10.849	8,0
- Call opties, geschreven	-7.179	-23,2	-1.630	-1,2
Valutacontracten:				
- Termijncontracten of equivalenten	2.125	6,9	5.489	4,0
- Overige instrumenten	959	3,1	0	0,0
Kredietderivaten:				
- Credit default swaps	0	0,0	28	0,0
- Overige instrumenten	4.096	13,3	825	0,6
Totaal	30.903	100,0	135.952	100,0

	2013		2012	
	€	%	€	%
Overige beleggingen				
Commodities	0	0,0	53.739	54,4
Liquide middelen beschikbaar voor beleggingen	26.273	90,0	26.536	26,9
Overig	2.926	10,0	18.473	18,7
Totaal	29.199	100,0	98.748	100,0

Utrecht, 16 juni 2014

Het bestuur

Overige gegevens

Gebeurtenissen na balansdatum

Er hebben zich geen belangrijke gebeurtenissen na balansdatum voorgedaan. Per 1 januari 2014 is een toeslag van 1% gegeven. Deze verhoging geldt voor de opgebouwde en ingegane pensioenen van de (oud-) werknemers en gepensioneerden.

Financiering

Toeslagbeleid

Opgebouwde pensioenen van deelnemers, pensioengerechtigden en gewezen deelnemers kunnen jaarlijks aangepast worden op basis van de prijsinflatie, indien en voorzover de middelen dat toelaten, een en ander ter beoordeling van het bestuur.

Premiebeleid

De in het pensioenfonds op te bouwen pensioenaanspraken worden gefinancierd door middel van het systeem van jaarlijkse koopsommen. Het benodigde bedrag is gelijk aan de som van:

- de koopsom aan het eind van het jaar benodigd voor de verhoging, per de eerste januari volgend op de berekeningsdatum, van de reglementair toegezegde pensioenen wegens indexatie;
- de koopsom aan het begin van het jaar benodigd voor inkoop van de pensioenen betrekking hebbende op het komende kalenderjaar;
- de risicopremies aan het begin van het jaar voor het niet ingekochte deel van het partner- en wezenpensioen.

De risicopremies aan het begin van het jaar voor de voortzetting van de reglementaire pensioenopbouw en risicodekking, ten laste van het pensioenfonds gedurende arbeidsongeschiktheid en voor de verzekering van het arbeidsongeschiktheids- en WAO-hiaatpensioen.

De middelen die het pensioenfonds nodig heeft voor de financiering van de pensioenverplichtingen komen uit de premie-ontvangsten en de beleggingsopbrengsten van het pensioenfonds.

De premie voor het OP-pakket en het Prepensioenpakket worden van jaar tot jaar vastgesteld door het bestuur. De premie voor 2013 is door het bestuur vastgesteld op 22,5% van de salarissom.

Het verhaal op de deelnemers voor het OP-pakket, het Prepensioenpakket en het IP-pakket wordt door het pensioenfonds van jaar tot jaar vastgesteld en door de aangesloten werkgevers op hun salaris ingehouden, en tezamen met hun eigen bijdrage aan het pensioenfonds voldaan. Er wordt naar gestreefd het verhaal op de deelnemers te stellen op ongeveer eenvierde deel van de totale kosten.

Resultaatbestemming

Bepalingen omtrent de resultaatbestemming

Aan de algemene reserve worden jaarlijks toegevoegd respectievelijk onttrokken de winsten en verliezen, voor zover die niet reeds zijn toegevoegd respectievelijk onttrokken aan de solvabiliteitsreserve.

Resultaatverdeling

Het bestuur heeft besloten het resultaat over het boekjaar 2013 als volgt te verdelen:

	2013
	x € 1.000
Algemene reserve	38.016
	<hr/>
	38.016

Uitvoering

De bevoegdheden van het bestuur zijn vastgelegd in de statuten van het fonds en in het reglement. De verdeling van de bevoegdheden tussen het fonds en de administrateur is contractueel vastgelegd. De volledige administratie alsmede het vermogensbeheer en uitvoerende actuariële werkzaamheden van het POB zijn opgedragen aan AZL. De adviserende actuaris van het fonds is Mercer B.V. te Amstelveen en de waarmedende actuaris is Towers Watson B.V. te Amstelveen. De accountant is Ernst & Young Accountants LLP te Maastricht.

Actuariële verklaring

Opdracht

Door Stichting Pensioenfonds Openbare Bibliotheken te s'-Gravenhage is aan Towers Watson Netherlands B.V. de opdracht verleend tot het afgeven van een actuariële verklaring als bedoeld in de Pensioenwet over het boekjaar 2013.

Gegevens

De gegevens waarop mijn onderzoek is gebaseerd, zijn verstrekt door en tot stand gekomen onder de verantwoordelijkheid van het bestuur van het pensioenfonds.

Voor de toetsing van de fondsmiddelen en voor de beoordeling van de vermogenspositie heb ik mij gebaseerd op de financiële gegevens die ten grondslag liggen aan de jaarrekening.

De accountant van het pensioenfonds heeft mij geïnformeerd over zijn bevindingen ten aanzien van de betrouwbaarheid (materiële juistheid en volledigheid) van de basisgegevens en de overige uitgangspunten die voor mijn oordeel van belang zijn.

Werkzaamheden

Ter uitvoering van de opdracht heb ik onderzocht of is voldaan aan de artikelen 126 tot en met 140 van de Pensioenwet.

De door het pensioenfonds verstrekte administratieve basisgegevens zijn zodanig dat ik die gegevens als uitgangspunt van de door mij beoordeelde berekeningen heb aanvaard.

Als onderdeel van de werkzaamheden voor de opdracht:

- heb ik onder meer onderzocht of de technische voorzieningen, het minimaal vereist eigen vermogen en het vereist eigen vermogen toereikend zijn vastgesteld; en
- heb ik mij een oordeel gevormd over de vermogenspositie van het pensioenfonds.

Mijn onderzoek heb ik zodanig uitgevoerd, dat een redelijke mate van zekerheid wordt verkregen dat de resultaten geen onjuistheden van materieel belang bevatten. Ik heb mij een oordeel gevormd over de waarschijnlijkheid waarmee het pensioenfonds de tot balansdatum aangegane verplichtingen kan nakomen, mede in aanmerking nemend het financieel beleid van het pensioenfonds.

De beschreven werkzaamheden en de uitvoering daarvan zijn in overeenstemming met de binnen het Koninklijk Actuarieel Genootschap geldende normen en gebruiken, en vormen naar mijn mening een deugdelijke grondslag voor mijn oordeel.

Oordeel

De technische voorzieningen zijn, overeenkomstig de beschreven berekeningsregels en uitgangspunten, als geheel gezien, toereikend vastgesteld.

Het eigen vermogen van het pensioenfonds is op de balansdatum ten minste gelijk aan het wettelijk vereist eigen vermogen. Gemeten naar de wettelijke maatstaf is ten aanzien van de verplichtingen, aangegaan tot balansdatum, sprake van een toereikende solvabiliteit.

Met inachtneming van het voorafgaande heb ik mij ervan overtuigd dat is voldaan aan de artikelen 126 tot en met 140 van de Pensioenwet.

Met betrekking tot artikel 126 (toereikendheid technische voorzieningen) merk ik op dat het pensioenfonds zich in 2013 heeft georiënteerd op de toekomstige uitvoering van de pensioenregeling. Daaruit is gebleken dat het pensioenfonds naar verwachting de

komende jaren zal blijven bestaan. In 2014 heeft het pensioenfonds nader onderzoek gedaan naar een bij deze toekomstverwachting passende financiële opzet. De uitwerking hiervan vindt in 2014 plaats.

Met betrekking tot artikel 129 (toereikendheid premieniveau) merk ik op dat de door het pensioenfonds geheven premie in 2013 achteraf bezien niet kostendekkend is geweest. Dit wordt verklaard door een sterke stijging van de gemiddelde leeftijd van de deelnemers. Op voorhand is de premie op een kostendekkend niveau vastgesteld, met een passende marge voor mogelijke –niet gespecificeerde– bestandsontwikkelingen.

De vermogenspositie van Stichting Pensioenfonds Openbare Bibliotheken is naar mijn mening voldoende. Daarbij is in aanmerking genomen dat de mogelijkheden tot het realiseren van de beoogde toeslagen beperkt zijn.

Amstelveen, 16 juni 2014

drs. R.E.V. Meijer AAG
Verbonden aan Towers Watson Netherlands B.V

Aan: het bestuur van Stichting Pensioenfonds Openbare Bibliotheken

Controleverklaring van de onafhankelijke accountant

Verklaring betreffende de jaarrekening

Wij hebben de in dit verslag opgenomen jaarrekening 2013 van Stichting Pensioenfonds Openbare Bibliotheken te 's-Gravenhage gecontroleerd. Deze jaarrekening bestaat uit de balans per 31 december 2013 en de staat van baten en lasten over 2013 met de toelichting, waarin zijn opgenomen een overzicht van de gehanteerde grondslagen voor financiële verslaggeving en andere toelichtingen.

Verantwoordelijkheid van het bestuur

Het bestuur van de stichting is verantwoordelijk voor het opmaken van de jaarrekening die het vermogen en het resultaat getrouw dient weer te geven, alsmede voor het opstellen van het jaarverslag, beide in overeenstemming met Titel 9 Boek 2 BW van het in Nederland geldende Burgerlijk Wetboek (BW). Het bestuur is tevens verantwoordelijk voor een zodanige interne beheersing als het noodzakelijk acht om het opmaken van de jaarrekening mogelijk te maken zonder afwijkingen van materieel belang als gevolg van fraude of fouten.

Verantwoordelijkheid van de accountant

Onze verantwoordelijkheid is het geven van een oordeel over de jaarrekening op basis van onze controle. Wij hebben onze controle verricht in overeenstemming met Nederlands recht, waaronder de Nederlandse controlestandaarden. Dit vereist dat wij voldoen aan de voor ons geldende ethische voorschriften en dat wij onze controle zodanig plannen en uitvoeren dat een redelijke mate van zekerheid wordt verkregen dat de jaarrekening geen afwijkingen van materieel belang bevat.

Een controle omvat het uitvoeren van werkzaamheden ter verkrijging van controle-informatie over de bedragen en de toelichtingen in de jaarrekening. De geselecteerde werkzaamheden zijn afhankelijk van de door de accountant toegepaste oordeelsvorming, met inbegrip van het inschatten van de risico's dat de jaarrekening een afwijking van materieel belang bevat als gevolg van fraude of fouten.

Bij het maken van deze risico-inschattingen neemt de accountant de interne beheersing in aanmerking die relevant is voor het opmaken van de jaarrekening en voor het getrouwe beeld daarvan, gericht op het opzetten van controlewerkzaamheden die passend zijn in de omstandigheden. Deze risico-inschattingen hebben echter niet tot doel een oordeel tot uitdrukking te brengen over de effectiviteit van de interne beheersing van de stichting. Een controle omvat tevens het evalueren van de geschiktheid van de gebruikte grondslagen voor financiële verslaggeving en van de redelijkheid van de door het bestuur van de stichting gemaakte schattingen, alsmede een evaluatie van het algehele beeld van de jaarrekening.

Wij zijn van mening dat de door ons verkregen controle-informatie voldoende en geschikt is om een onderbouwing voor ons oordeel te bieden.

Oordeel

Naar ons oordeel geeft de jaarrekening een getrouw beeld van de grootte en de samenstelling van het vermogen van Stichting Pensioenfonds Openbare Bibliotheken per 31 december 2013 en van het resultaat over 2013 in overeenstemming met Titel 9 Boek 2 BW.

Verklaring betreffende overige bij of krachtens de wet gestelde eisen

Ingevolge artikel 2:393 lid 5 onder e en f BW vermelden wij dat ons geen tekortkomingen zijn gebleken naar aanleiding van het onderzoek of het jaarverslag, voor zover wij dat kunnen beoordelen, overeenkomstig Titel 9 Boek 2 BW is opgesteld, en of de in artikel 2:392 lid 1 onder b tot en met h BW vereiste gegevens zijn toegevoegd. Tevens vermelden wij dat het jaarverslag, voor zover wij dat kunnen beoordelen, verenigbaar is met de jaarrekening zoals vereist in artikel 2:391 lid 4 BW.

Maastricht, 16 juni 2014

Ernst & Young Accountants LLP

w.g. drs. R.E.J. Pluymakers RA